

Sona Xəyal

**MUSA
ƏLƏKBƏRLİ**

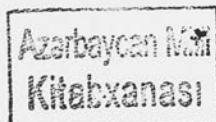
Müasirlərim seriyasından: Musa Ələkbərli

SONA XƏYAL

Azfl 300 467

MUSA ƏLƏKBƏRLİ

(yaradıcılığı əsasında)

Bakı - 2015

Kitab istedadlı və tanınmış şair prezident təqaüdçüsü, İsa İsmayılovadə adına poeziya mükafatçısı Musa Ələkbərlinin anadan olmasının 65 illiyinə ithaf olunur.

Redaktoru və
ön sözün müəllifi: **Vaqif Yusifli**
(filologiya elmləri doktoru)

Sona Xəyal
MUSA ƏLƏKBƏRLİ (*yaradıcılığı əsasında*)
Bakı. "Zərdabi LTD" 2015. 224 səh.

Azərbaycan Elmlər Akademiyası, Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunun böyük elmi işçisi Sona Xəyal əlliylə yaxın kitab müəllifidir. "Müasirlərim" seriyasından olan 1 növbəti kitabında o, tanınmış və istedadlı şair Musa Ələkbərlinin yaradıcılığına ümumi nəzər yetirmiş, onun yaradıcı ömrünün poeziyaya köçən maraqlı məqamlarını lirik-poetik ovqatla qələmə almışdır. Burada o, Musa Ələkbərlinin əsərləri ilə yanaşı, onun haqqında yazılmış məqalələrdən də geniş şəkildə istifadə etmişdir.

Ə 470512049457
0103 – 2015

© Sona Xəyal, 2015

Musa Ələkbərli poeziyası

**ŞAİR DÜNYASINA...
ŞEİR DÜNYASINA**

Sona Xəyal bu günün istedadlı xanım yazarlarından biridir və mən neçə illərdir onun oxucularından birinə çevrilmişəm. Onu ən əvvəl bir şair kimi tanıdım, əruzda yazdığı şeirləri, xüsusilə qəzəlləri bu qızın klassik poeziyaya vurğunluğunu, ustadı Hacı Mailən-o sənət xırıdarından necə bilgilər aldığıni sübut edirdi. Yolu Hacı Mail təyin elədi, amma o yolu getmək, onun əzablarına tab gətirmək və özünü sübut etmək Sona Xəyalın gücü qədərində idi. O, şeirlərindən, hekayələrindən ibarət bir neçə kitab çap etdirdi. Amma... o, bir şair və nasir kimi yox, klassik və müasir ədəbiyyatın tədqiqatçısı və təbliğatçısı kimi tanıdı. Görünür, onda ədəbiyyatşunas damarı daha güclüymüş. İyirmi il öncə o, ustadı Hacı Mailin həyat və yaradıcılıq yolu haqqında bir kitab yazdı. Bu kitab göstərdi ki, Sona Xəyalda tədqiqatçılıq qabiliyyəti var, o, bədii publisistika ilə ədəbiyyatşunaslığı bir vəhdət halına gətirə

bilir. Çünkü Hacı Mail haqqında olan kitab həm də o görkəmli Füzulişünası bir şəxsiyyət kimi də tanıdırdı. Bu kitab həm də Sonanın şeir duyğusunu, şairi kəşf etmək, onun özünəməxsus poetik dünyasını açıqlamaq baxımından da maraqlı təsir bağışladı. 2001-ci ildən keçən bu on dörd il ərzində Sona Xəyal “Müasirlərim” seriyasından iyirmidən artıq kitab nəşr etdirmişdir: “Rəsul Rza”, “Annanilmamaq dərdi” (Anarın yaradıcılığı əsasında), “Cabir Novruz”, “Dünya mənim, dünya sənin, dünya heç kimin” (M.Araz yaradıcılığı əsasında), “Nigar Rəfibəyli”, “Elçin”, “Əli Tude”, “Çingiz Əlioğlu”, “Zeynal Xəlil”, “Vaqif Səmədoğlu”, “Füzuli ədəbi məclisi və Hacı Mail”, “Fikrət Qoca”, “Adil Babayev”, “Qabil”, “Vahid Əziz”, “Fikrət Sadiq” və s. Ədəbi portret janrıının tələblərinə uyğun yazılın bu kitablar Sona Xəyalın artıq formalaşmış bir ədəbiyyatşunas olduğunu göstərir.

Budur, onun bu seriyadan istedadlı şairimiz Musa Ələkbərliyə həsr etdiyi kitabı da oxuculara təqdim edilir.

Musa Ələkbərli müasir Azərbaycan poeziyasının tanınmış, artıq geniş oxucu auditoriyası qazanmış, özünəməxsus üslubu, fərdi dəst-xətti ilə seçilən nümayəndələrindən biridir və qətiyyən mübaliğəyə, tərifə ehtiyac duymadan deyə bilərəm ki, ŞAİR kəlməsi səslənirsə, Musa Ələkbərli də xatırlanan, bu kəlmənin siqlətini daşıyan şairlərdən biridir. Onun yaradıcılığı, 40 ildən artıq şeirə bağlılığı, bu yolda qazandığı uğurları barədə xeyli məqalələr yazılmışdır. Ancaq Sona Xəyalın bu kitabı şairin yaradıcılığı haqqında həcmə ilk tədqiqat əsəridir.

Sona Xəyal o tədqiqatçılardandır ki, bizim görkəmli ədəbiyyatşunaslarının (M.Arifin, M.Cəlalın, H.Arashının, C.Xəndanın, M.Cəfərin, K.Talibzadənin, B.Nəbiyevin, Q.Xəlilovun) öz əsərlərində istifadə etdikləri prinsipə riayət edir-haqqında söz açdığı şairin yaradıcılığını mərhələlər üzrə təsnifləşdirir, ya

da ayrı-ayrı şeir kitaplarını təhlil edir. Burada şairin əsərlərini mövzular üzrə qruplaşdırmaq yaxud janrlar üzrə bölgülərə ayırmak da mühüm şərtidir. Bu, artıq ədəbiyyatşunaslıqda sınañmış üsuldur. Baxır kimin necə istifadə etməsinə. Amma ən mühümü odur ki, tədqiqatçı gərək şairin yaradıcılığına bələd olsun. Belinski yazırkı ki, ürəkdə bir qədər bayronist, bir qədər höteç, bir qədər şillerçi olmadan Bayron, Höte və Şiller haqqında əsər yazmaq olmaz. Sona Xəyal da “Müasirlərimiz” seriyasından olan portretlərində olduğu kimi, bu əsərində də tədqiq etdiyi şairi duyaraq, onun poeziyasına dərindən bələd olaraq yazımağa başlamışdır.

Sona Xəyal Musa Ələkbərlinin poeziyasını iki aspektdə təhlil etməyə çalışır; həm özü bu poeziya haqqında müstəqil fikir yürüdü, həm də şairin yaradıcılığı ilə bağlı deyilən fikirlərə istinad edir. “Məndən şeir istə”, “Ürəyimin işığında”, “Bəlkə bir də görüşdük”, “Gözlərim yol çəkir”, “Aydanım-Ay işığı”, “Sevgi bulağı”, “Gözümüzdə ağlayan bu-

lud”, “Dünya sevgidən doğulub”, “Təri mənə söyləməsə, yazmaram” şeir kitablarının hər biri ədəbi ictimaiyyət, şairin qələm dostları və tənqidçilər tərəfindən vaxtında dəyərləndirilib. Bütün bunlara münasibət bildirmək, onları xatırlamaq təbii ki, zəruridir. Ona görə ki, Musa Ələkbərli poeziyasının inkişaf dinamikasını öyrənmək baxımından faydalıdır.

Musa Ələkbərlinin mövzuları rəngarəngdir və Sona Xəyal bu çoxçəsililiyin arxasında bir neçə əsas mövzunu diqqət mərkəzinə çəkir. Sevgi, vətənpərvərlik, təbiət və bir də həyatın, gerçəklilikin, zamanın doğurduğu mövzular. Hər bir mövzuda Musanın uğurlu şeirləri çoxdur. Elə şeir var ki, Sona Xəyal onlar haqqında təfərrüati ilə söz açır. Məsələn, ilk kitabında “Torpaq yanğısı” adlı lirik bir poemanı götürürək. Poema Azərbaycan təbiətinin gözəlliklərini vəsf etməklə yanaşı, bu gözəlliklərə qəsd edən nadürüştəri tənqid və qınaq hədəfinə çevirir.

Bizcə, Musa Ələkbərlinin sevgi şeirləri ona daha çox şöhrət qazandırmışdır və S.Xəyal şairin hər kitabında toplanan sevgi duyğularının necə ifadə edilməsinə diqqət yetirir. Sanki belə bir fikir aşayıır ki, sevgidən çox yazmasına baxmayaraq Musa hər dəfə bu mövzuda təzə söz deyə bilir. Çünkü onun məhəbbəti kitabdən gəlmir, yaşılan, duylan məhəbbətdir.

*Ürəyimdə bir həsrətin köynəyi,
Gecə-gündüz göyüm-göyüm göynəyir,
Biləmmədim heç yer nadir, göy nadir,
Həyat bildim mən bu dərdi, eləmi,
Məhəbbətdən çox yazıram, eləmi?*

Musa Ələkbərlinin bütün şeirləri heca vəznində qələmə alınmışdır. Qoşma, gəraylı, bayatı, beşlik, onbirlik, on dörtlük və s. formalara üstünlük verir. Amma eyni havada müxtəlif notlar səsləndirməyə çalışır və S.Xəyal da bu eynilikdən görünən müxtəlifliyi açıqlayır. Yazır ki, şairin ənənəvi mövzuda yazdığı şeirlər ilk baxışdan tanış görünsə də,

ifadə etdiyi yeni məzmuna, poetik təzəliyinə görə xoşagəlimlidir.

Tədqiqatçı Musanın təbiət şeirləri üzərində də ayrıca dayanır, Azərbaycan poeziyasında ən gözəl təbiət şeirləri sırasında Musanın da uğurlarını qeyd edir. Musanın təbiət şeirləri insan-təbiət-cəmiyyət münasibətləri üzərində qurulub. Təbiətdən cəmiyyətə, təbiətdən insana və insandan təbiətə ...bu baxış onun ən yaxşı təbiət şeirlərinin mahiyyətini təşkil edir.

Sona Xəyal Musa Ələkbərlinin Vətən, torpaq təssübkeşliyi ilə bağlı şeirlərinin üzərində də məxsusi dayanır, onun bu mövzuda yazdığı şeirlərin ideya-bədii məziyyətlərini qeyd edir.

Bu kitab Musa Ələkbərlinin şair portretini, onun 40 ildən artıq keçdiyi sənət yolunu layiqincə təcəssüm etdirir və biz Sona Xəyalın Musa Ələkbərlini bir şair kimi kəşf etdiyinin şahidi oluruq. Sona xanıma uğurlar arzulayaq!

Vaqif Yusifli,

filologiya elmləri doktoru

MUSA ƏLƏKBƏRLİ – 60

Allah-təala hər bir kəsi yaradanda onun alnına layiq olduğu taleyi yazır. Sevimli bəndələrini daha çox sınağa çəkdiyindən, bəzən insanlarda yanlış düşüncələr yaranır. Amma biz insanlar onun bildiyini bilə bilmərik. Bizə sadəcə onun sınaqlarından üzüağ çıxmaq üçün ağıllı hərəkət eləmək qalır. Hər şey Allahın hökmü ilə olsa da, Allah insanı failimuxtar yaradıb, seçimi onun ixtiyarına verib. Kim Allahın verdiyi ağıldan lazıminca istifadə edib, onun verdiklərinə şükranlıqla yanaşıb, yazılın tale yazısına qane olursa, nə qədər əzab-əziyyət çəksə də, yenə sonunda qazanır. Bu dünyada olmasa belə, o biri dünyada mükafatını alır.

İnsanlar içərisində ən çox sınağa çəkilən zümrələrdən biri də şairlərdir. Zaman-zaman dünya dolub-boşalıb, əsərlər yazılıb, itib-batani da olub, bu günü müzə çatanı da. Şairlərin şah rütbəsi daşıyanı da olub, dilənci kökündə yaşayın da. Amma hamını bu gün xatırladan, tanıdan, sevdirən məhz yazdığı əsərlər-

dir.

İndinin özündə də tarix təkrar olunur. Bu gün də villada yaşayan, xarici maşının sükanı arxasında oturan, hər cür imkana sahib şairlər də var, kirayədə yaşayan, avtobusda ayaq üstə getməyə məcbur olan, yavanlığını güclə qazanan şairlər də. Hələ sahibkar kimi sürücü işlədən, eyni zamanda, bəzən avtobus pulu tapmayan şairlər də var. Amma hamısı şairdir. Birinə bir qədər çox, birlənə bir qədər az düşüb. Amma bu da indi bilinir. Qərinələr, əşrlər keçəndən sonra, yenə də onları xatırladan, tanıdan, sevdirən yazdıqları əsərlər olacaq...

Uşaqlıqdan, məktəb illərindən, gör-mədiyimiz şairləri əsərlərində tanıyırıq. Hələ aqlımız kəsməyən vaxtlarda, insanları seçib ayırd edə bilmədiyimiz zamanlarda, ümumiyyətlə, şairlərin başqa insanlardan nəylə fərqləndiyinin fərqi nə varmadan şeirləri seçirik, hətta xoşumuzu gələnləri dəftərcəmizə də, yaddaşımıza da yazırıq.

Orta məktəbdə oxuyarkən mənim də bir şeir dəftərim var idi. Qızlar dəftərcələrinə xoşadiqları sevgi şeirlərini yazan-

da, mən qəzet-jurnallardan oxuduğum müxtəlif mövzulu şeirlərdən nümunələri dəftərə köçürər, hətta bəzi şairlərin jurnaldaşlıq şəklini də kəsib dəftərə yapışdırardım. O dəftərim indi də durur və hərdən açıb vərəqləyirəm, bu gün həmkar kimi, hətta dost kimi görüşdürüüm tanış simalara baxanda düşünürəm ki, uşaqlığın əlçatmaz arzuları daha gözəl idi, nəinki bu gün onların həqiqət olmasası. Kaş elə o şairlər bu gün də mənimcün əlçatmaz olaydı, o zaman ürəyimdəki məzarıstanın sakinlərinin sayı bir qədər də az olardı...

Bu günün özündə də tapıb-itirdiyim şairlər var. Amma itirməyəcəyimə ümud etdiklərim də az deyil. "Müasirlərim" seriyasından yazdığım iyirmi kitabı on altısı yaşı 60-100 arası olan şairlər haqqındadır. Kitab siyahısına hələ neçə il əvvəl yaşdım ola dəstlərimin adını yazsam da, heç birinin haqqında kitab yazmamışam. Nədənsə mənə elə gəlir ki, ən azı 60 yaşı, ən azı yaradıcılığının 30-40 yaşı olmalıdır ki, şair haqqında kitab yazılınsın...

Musa Ələkbərli haqqında hələ 55 il-

lik yubileyində kitab yazmaq isteyirdim. Şair dostumuzun bu il 60 yaşı tamam oldu, yubileyində əlibəş iştirak eləyəndə, özümü danlamaqdan başqa çərəm qalmadı. İndi ilin sonuna az qalıb, Musanın demək olar ki, bütün yaradıcılığını, hətta haqqında yazılmış yazıları da oxumuşam. Cox istərdim ki, kitabı elə bu il yazıb çatdırı biləydim. Musa Ələkbərli təkcə şair kimi deyil, həm də bir insan kimi təqdir olunmalı şəxsdir. Heç vaxt gözə girməyə can atmayan, layiq olduğunu belə əldə etməyə çalışmayan, böyük-kiçik bilən, istedadı, insanlığı qiymətləndirməyi bacaran adamdır. Musa haqqında gərək çoxdan kitab yazılıydı.

MUSA ƏLƏKBƏRLİ POEZİYASI

“Müasirlərim” seriyası ilə əlaqədar, demək olar ki, sovet dövründə yaranan Azərbaycan poeziyası ilə bağlı mətbuat səhifələrində çap olunmuş əksəriyyət yazıları oxumuşam. Çox qiymətləndirdiyim cəhətlərdən biri də budur ki, şairin kitabı çıxmamış, onun mətbuatda gedən şeirləri haqqında söz açılsın. Musa Ələkbərlinin şeirləri haqqında nəinki söz deyilib, hətta kitabı çıxmamış, onun şeirləri müxtəlif xalqların dilinə də tərcümə edilib.

Əlimdə 29 yanvar 1977-ci il tarixli “Ədəbiyyat və incəsənat” qəzeti var. “Gənclər klubu” rubrikasında gedən iki məqalədə Musanın şeirləri haqqında da dəyərli fikirlər oxuyuruq. Məmməd Araz “Yüksək kürsü” adlı yazısında qəzeti gənc şairlərə belə yüksək kürsü verməsini təqdirəlayıq iş kimi alqışlayır, bir neçə gənc şairin şeirlərindən söz açır və yazır: “Səhifədə səxavətlə təqdim olunmuş şeirlərin ümumi ruhu yaxşıdır: gənclərin özlərini təmtəraqsız təqdimatı, yığcamlığa meyli, təzə deyilişə can at-

maları hiss olunur.

“Sükut” sözünün şeirdə çox işlənməsindən xoşum gəlmir. Elə mən özüm də çox işlətmışəm. Amma Musa Ələkbərlinin “Ay sözü sükul, sükutu sözlü” misrasından və şeirlərinin səmimiyyətindən razı qaldım.”

Bu misra Musa Ələkbərlinin “Nəğmə heykəli” şeirindəndir və şairin “Məndən şeir istə” adlı ilk kitabına da daxil edilib:

*Bənövşə baxışlı, bənövşə gözlü,
Bənövşə duruşlu çıçayım mənim!
Ay sözü sükul, sükutu sözlü,
Çırpinan, göynəyən ürəyim mənim.*

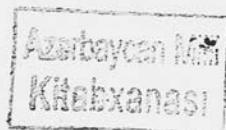
*Bəxtimə yazılan bu nə görüşdü,
Burda tale əli, dost əli gördüm.
Baxdin... bir əfsanə yadına düşdü.
Ömrümdə ilk dəfə mələk donunda
Bir şeir, bir nəğmə heykəli gördüm. 2*

“Ədəbiyyat və incəsənat” qəzeti-nin həmin səhifəsində “Əgər yanılmırımsa” adlı, gənclərin yaradıcılığından bəhs edən ikinci bir yazıda da şairin bu

şerinin bəyənildiyinin şahidi oluruq. "Musa Ələkbərlinin səhifədə verilmiş "Sevə bilməmişəm", "Nəğmə heykəli" kimi şeirlərini oxuduqdan sonra bu qənaətə gəlirsən ki, o da görüb duyduğu, qəlbini yaxın hissələri qələmə alır" 3, – yazan Cavanşir Məmmədov şeirin həmin misralı ilk bəndini sitat gətirərək, onu şair müşahidəsindən doğan poetik nəticə hesab edir.

Musa Ələkbərlinin "Məndən şeir istə" adlı ilk kitabının əlyazması haqqında Qasım Qasımsadənin rəyində tərif də var, tənqid də. Müəllif sözünə belə başlayır: "Musa Ələkbərlinin şeirlərinin çoxu müəllifin mövzunu bədii səviyyədə ifadə etmək istedadı barədə aydın təsəvvür verir. Gənc şairin yazılarında diqqəti cəlb edən xüsusiyyət orijinal poetik fikir deməyə, obrazlılıq meylin üstünlüyüdür. Bunu onun ictimai-vətəndaşlıq ruhunda yazdığı şeirlərdə də ("Komsomol bilet", "Müharibə veteranlarına", "Gözətçiymə", "Bakiya", "Əsgərlər oxuyur", "İmtahan"), təbiət lövhələrində də ("Kəndimiz", "Ocaq daşı", "Gədəbəy dağlarında" və s.), ata-ana mə-

həbbətinə, qocaların psixologiyasına dair parçalarda da ("Anamın dünyadan anası gedib", "Atama", "Qoca ovçu", "Anan ötürür səni"), sevgi motivlərində də ("Səni sevənlər", "Sənin gözəlliyyin", "Şairlər qovuşmur ilk sevgisinə", "Sizin küçəniz", "Baxma gözlərimə", "Gək gedək dağlara" və s.) görmək olar. Mötərizədə adını çəkdiyimiz şeirlər bu cəhətdən həm də bitkin nümunələrdir. Lakin şairin təqdim etdiyi əlyazmaların digər qismində bu xüsusiyyət az-çox dərəcədə özünü göstərsə də, ümumən, vətəndaşlıq pafosu bir qədər zəifdir. Şair gələcək fəaliyyətində vətəndaşlıq motivlərini gücləndirməyə, tərənnümlə yanaşı həyatı lövhələri, ictimai motivlərin konkret təsvirinə diqqəti artırmalıdır..." 4

“MƏNDƏN ŞEİR İSTƏ”

Musa Ələkbərlinin ilk kitabı çox uğurlu olub. Kitab haqqında bir sıra mətbuat orqanlarında resenziyalar çap olunub. Şairin “Gənclik” nəşriyyatının 1977-ci ildə çapdan buraxdığı ilk kitabının annotasiyasında şairin yaradıcılığı haqqında ilkin təəssürati alırıq: “Gənc şairlərin səkkizinci və doqquzuncu Ümumittifaq poeziya festifalının iştirakçısı Musa Ələkbərlinin “Məndən şeir istə” kitabçasına gənc şairin indiyə kimi apardığı poetik axtarışların ən uğurlu nümunələri toplanmışdır.

Onun şeirləri rus, Ukrayna, Litva, moldav, tacik və türkmən dillərində çap olunmuşdur.

İlk kitabçası şair üçün əsil sınaq olacaq. Görək böyük poeziya sərvətinə yiylənmiş Azərbaycan oxucuları Musa Ələkbərlidən təzə şeirlər istəyəcəkmi?!⁵

Kitabı vərəqlədikcə ruhumuzu dindirən misralar bir-bir gözümüz öündən keçir, yaddaşımıza yazılır: “Sanırdım səsləsəm arxamca gələr Yol boyu düzülən şam ağacları”, “Yağır addımların

nəğmə yaşı”, “Dünyada son əsgər oxuyacaqdır Sonuncu gülləni susdurmaq üçün”, “Böyüdülər bu körpələr adsız qalan məzarları öpə-öpə”, “Dağlara dağların sonası gəlib, Bir ağ göyərçin tək qonub yollara”, “Dağlarda heykəllər – analar ağlar”... Ələmdar Fərzəliyev “Yüksəliş” qəzetinin 7 fevral 1978-ci il tarixli sayında eyniadlı məqaləsində şairin ilk kitabı haqqında dəyərli fikirlərini oxucularla bölüşür. Musa Ələkbəri poeziyasında vətənpərvərlik, kənd həyatı, təbiət və məhəbbət mövzulu şeirlərdən söz açan müəllif şairin ilk uğurunu layiqincə qiymətləndirməyə çalışır və yazır: “Gənc və istedadlı şairin Ümumittifaq oxucuları tərəfindən rəğbətlə qarşılmasına təsadüfi deyil. O, ümumsovet şeirinin son nailiyyətlərindən faydalamaqla bərabər, daha çox milli poeziya, xüsusilə folklor ənənələrindən təsirlənir. Büllur aşiq poeziyası və bayatılardan sənətkarlıqla öyrənmək, milli şeirimizdən yaradıcı şəkildə faydalana maq Musanı anlaşılmaz simvol, dumanlı kədər, qəm motivləri və ifadə dolaşılığından tamamilə uzaqlaşdırıb. Odur ki, Musanın

şeirlərinə sənətkarlıq məsələləri baxımdan yanaşdıqda dərhal aydın olur ki, gənc şair poetik fikri açıq-aydın, həminin anlaya biləcəyi tərzdə, canlı danışq dilinin poetik imkanlarından istifadə yolu ilə aşılımaga çalışır. Deyim tərzindəki sadəlik, təbiilik, danışq dilinə çox yaxın olan üslub Musanın şeirlərini oxucuya sevdirən keyfiyyətlərdəndir". 6

Kitabda şairin bir qoşması diqqəti çəkir. Vətəndaş kimi böyüyən, xalqına sevinclər bəxş eləməyə çalışan, şeir-sənət yolunda daim çalışan, vətəninin, torpağının adını ürəyində mayak kimi gəzdirən, sınaqlardan qorxmayan, zirvələrə doğru ucuşa hazır qartal kimi inadını sınavyan şair yazır:

*Koroğlular nişan verər əslimi,
Xətilər nizamlayıb nəslimi.
Babam olub od köynəkli Nəsimi,
Babəklərdən miras qalib inadım...*

*Qoca Qafqaz, könlüm quşu oyaqdır,
Zirvələrin ilhamıma dayaqdır.
Hara getsəm, ürəyimdə mayakdır
Öz vətənim, öz torpağım, öz adım.* 7

Kitabda tələbə yoldaşlarına, atasına, riyaziyyatçı alim Qoşqar Əhmədlinin xatirəsinə həsr olunmuş şeirlərdə də diqqətimizi çəkən misralar var: "Hamını dağlara çağırın Musa Dağlardan yayındı, şəhərli oldu", "Adınla, eşqinlə səpələnmişik Bu odlar ölkəsi Azərbaycana", "Sənin duz-çörəyin, o təmiz adın Bir nəslin əbədi ünvanı imis", "Qəlbində bir damcı kədər olanda İnamın gün kimi üzünə gülüb", "Təknədə çörəyin azalıb bəzən, Eldən etibarın azalmayıbdır!", "Mən tək öz qayğımı çəkə bilmirəm, Sən yeddi nəfərin qayğıçəkəni!", "Nə yaxşı mən sənin oğlun olmuşam, Nə yaxşı sən mənim atamsan, ata!", "Deyirəm bəlkə də o dargöz ölüm Onu apardı ki, şöhrətə çatsın". Filologiya elmləri doktoru Qulu Xəlilovun 1978-ci ilin 11 noyabrında çap olunan "İki kitab haqqında" adlı məktubunda Musa Ələkbərlinin ilk kitabı haqqında da dəyərli fikirlərin şahidi oluruq. Gənc şairə müraciət edən professor yazır: "Şeirlərdə mənə xoş gələn cəhətlər-canlı müşahidə, təbiilik və səmimiyyətdir. Sən elə bil ki, olmuş, baş vermiş hər hansı bir hadisəni

şirin ləhcə ilə adama danışırsan. Kom-somola keçdiyin ilk illerin sevinci, mü-haribə veteranlarının səciyyəsi, dağların sədaqəti, Fatma anaların hünəri, ləyaqəti, tələbəlik illərinin xatirələri, Qoşqar Əhmədov kimi alimlərin vətənpərvərliyi, gəncliyin məhəbbət və nəvazış dolu şeiriyyəti, kəndinizin odu, ocağı sənin il-hamına qol-qanad verən ən başlıca mə-təbləldir.”⁸

Musa Ələkbərlinin ilk kitabında mövzuların rəngarəngliyi də diqqəti çə-kir. Burada uşaqlıq da, gənclik də, kənd həyatı da, məhəbbət duyğuları da şeirlə-şib. Şairin kəndi ilə, onun təbiəti ilə bağlı fikirlərini əks etdirən şeirlərində də diqqəti çəkən misralar var: “Lalələr alış-dı yollar boyunca, Yalın ayağımı yaladı yonca”, “Dağ olar qəlbini dağlara ve-rən”, “Şimşek bir buynuz çəkər, bulud-lar yağış tökər”, “Biçənəklər hönkürüb”, “Çölləri varaqlayın, Düzləri soraqla-yın”, “Gəlsən təbiətin qucağına sən, Tə-biətə layiq məhəbbətlə gəl”, “Böyük şə-hərlərdən “utanar” deyə, Dağlara söy-kənib kiçik kəndimiz”, “Səni dağ diliylə danışdırar o”, “Bu dolu yağışı kəsməz,

bilirəm, “Anamın ilkiyəm” deyənə ki-mi”, “Təbiət ərköyüň uşaqdı burda, bir anın içində ağlayır, gülür”, “Cığırlar ha-mısı bir yola çıxır, Axı, adamların birdir amalı”, “Burda bir ocaqdan çıxan tüstü-nün həniri, istisi hər bir evindir”, “Baş əymə kədərə, yer vermə dərdə, Güvən bir obanın məhəbbətinə”, “Heyranam bu yerə, bu doğma yurda, Evlər aralıdır, adamlar yaxın”, “Hər gedən axşamı, gə-lən səhəri Dünyada ən şirin ov sanır qo-ca”, “Haram tikə atsan oda, köz sönər” və s.

Şahin Həmidovun Lerik rayonunda çıxan “Bolluq uğrunda” qəzetinin 4 mart 1978-ci il tarixli sayındakı “Məndən şeir istə” adlı məqaləsində də kitab haqqında maraqlı fikirləri vardır. Şairin kənd həyatı, təbiət ilə bağlı şeirlərindən təsirlənən müəllif yazır: “M. Ələkbərlinin şeirlərində kənd mövzusu, təbiətin bəzi gözəllilikləri öz bədii ifadəsini tap-mışdır. “Analı dağlar”, “Biçin nəğmə-si”, “Kəndimiz”, “Dağ kəndi”, “Yaylaq lövhələri” şeirləri bir-birinə yaxın olsa-lar da, tamam orijinaldır. “Kəndimiz” şeirində müəllif kəndin gözəlliyindən da-

nışırısa, “Dağ kəndi” şeirində bu gözəlliyi yaradan məğrur insanlardan söhbət açır.” 9

Kitabda gedən sevgi şeirləri daha çox diqqəti çəkir. Elə adı kitabın adına çıxarılan “Sən məndən şeir istə” şairin dəru-ni duyğularını, lirik yaştılarını oxuculara açıqlayır:

*Həsrətim bənövşə tək
Boynu bükülli qalar.
Qəlbimdə məhəbbətin
Bir ocaq külü qalar.*

*Çaylar yenə sellənər,
Sular qovuşar gedər.
Gənclik bahar fəslidir,
Bir gün sovuşar gedər,
Sən məndən şeir istə!..*

*...Dağıt qayğılarımı
Bir mənali baxışla,
Dünyaya sığışmiram,
Mənə dünya bağışla!*

*Bir çəngə bulud kimi
Qaralmışam, dolmuşam,
Bu şeiri yaza-yaza
Özüm şeir olmuşam.
Sən məndən şeir istə! 10*

Gənc şairin ilk kitabında çap olunmuş ilk sevginin hiss-həyəcanını əks etdirən şeirlərdə insan qəlbini riqqətə gətirən misralar çoxdur: “Şairlər qovuşmur ilk sevgisinə”, “Yollar haçalanır, yollar uzanır”, Nədənsə qızların ən insafsızı Elə şairlərin bəxtinə düşür”, “Həsrətə bürünmüş bir qız itirib, Nəğməyə bürünmüş bir ömür tapır”, “Dözərəm hicranın dağına, ağ gül, Bilsəm vüsəlinə hələ güman var”, “Adını səsləsəm, alışar dilim”, “Səni məndən artıq sevə bilsələr, Heç kəsi özümə rəqib sanmaram”, “Gün o gün olsun, anan “Vağzalı” havasıyla Səni bizə ötürsün”, “Şirin arzuların seliylə məni Ümmanna axıdib sizin küçəniz”, “Yolları çən tutur, vüsal ləngiyir”, “Bir eşqin təzadlı qəm notlarını Məcnun ayaqlarım yazar yollarda” və s. Burada “həsrətə bürünmüş qız”, “nəğməyə bürünmüş ömür”, “şirin arzuların seliylə

ümmanna axmaq”, “çənin vüsali ləngitməsi”, “məcnun ayaqlar” kimi obrazlar diqqəti çəkir.

Sahib Axundov “Azərbaycan gəncləri” qəzetinin 29 avqust, 1978-ci il tarixli sayında çap olunan “Səmimi duyğular” adlı məqaləsində yazır: “Pak, təmiz sevgi motivi Musanın şeirlərində insanlara qayğı, yüksək mənəvi ehtirasları hər cür naqışlıq və məhdudluqdan qorumaq ideyası ilə birləşir. Şair məhəbbətin nüfuzedici təsirini, insanın daxili aləmində əmələ gətirdiyi yeni psixoloji cəhətləri araşdırmağa can atır. “Görüş”, “Səni sevənlər”, “Sizin küçəniz”, “Sən elə məğrur qal” şeirləri bu baxımdan məraqlıdır.

Kitaba gənc şairin “Torpaq yanğısı” adlı lirik poeması da daxil edilmişdir. Poema yaşlılığın qorunması, meşələrin mühafizəsi, təbii sərvətlərin artırılması kimi vacib, aktual bir problemə həsr olunmuşdur. Müəllif poemada zəngin dünyagörüşünə, iti ağıla malik el ağsaqqalını bürokrata qarşı qoymuşdur. Xeyirxah adamların qayğısı sayəsində yenidən baş qaldıran meşə haqqın, xalq

müdrikliyinin, insan qayğısının və təbiətin qələbəsi kimi mənalandırılır.”¹¹

“Torpaq yanğısı” lirik poemadır. Burada təbii sərvətlər, onlara canıyananlıq, onların qorunması üçün çəkilən əvəzsiz zəhmət qələmə alınmışdır. Şair əvvəlcə bu yerlərin keçmişindən söz açır: “O çaylaq yerində bir vaxt, deyirlər, İl boyu göyərən vadilər varmış”, “Yağışiyağmuru udarmış meşə, Artıb-azalmamış çayların suyu”. Amma indi o vadi yoxdur. Şair bir zaman bulaqların, çeşmələrin qaynadığı, güllərin açdığı, bülbüllərin oxuduğu vadini soruştur və “Kim ona qiymış?” deyə sanki zaman-dan, insanlardan hesab istəyir.

Şair vadidə nurani bir ağsaqqala rast gəlir və ondan da vadini soruştur. Ağsaqqal isə “Qayğımız böyükdür” deyir. Əslindəsə “Dərdimiz böyükdür” demək istəyir və vadinin başına gələnləri, sellərin onu yuyub aparmasını, meşələrin seyrəldiyini görən kolxoz sədrinin onları yandırıb tarlaya çevirdiyini, “o höcət oğlu”nu fikrindən döndərə bilmədikləri-ni və meşələri qırğına verdiyini, sonralar isə peşman olduğunu və s. olayları şaire

danişır. Şair onun söhbətindən təsirlə-nib qələmə sarılır və belə bir poemə alınır. Bu poemada “Yayda gün altında alışan tarla, Bir damcı su versən, gözünə təpər”, “Soyunub əynindən yamyaşıl donu, Torpağın nəfəsi təngiyir, oğul!”, “Meşəsiz tarlanın işi ağırdır” deyən qo-canın sabaha ümüdünü də görürük. O inanır ki, bir gün yenə də sellər-sular gə-ləcək və əvvəlki meşələrin yerində cavan meşələr boy atıb ucalacaq. Poemanın II hissəsində artıq bu arzunun həyata keç-diyyini görürük. Şair yazır: “Dağların qoynunda cavan bir meşə Balaca bir kəndi dövrələyirdi”, „Evlərdə oğullar pöhrələnirdi, Meşədə ağaclar budaqla-nırdı”, “Meşənin saxlancı o qar, o yağış Süzülüb, qaynayıb bulaq olurdu”, “Dumduru səadət içirdi bir kənd”, “Qu-zuya dönürdü yenə dağ çayı”. Poemanın proloqunda kədərlənən lirik qəhrəmanı epiloqda sevinən görürük.

Şair dağlara çıxır, daşın göyərmək ar-zusu onu səsləyir, şair vadiyə gəlir. Önündə yaşıl meşə uzanır. Ona elə gəlir ki, bu saat həmin ağısaqqal qarşısına çı-xacaq, onu salamlayıb deyəcək ki: “Oğ-

lum, gördünmü dediyim həqiqət oldu!”, amma meşə yolu birdən-birə uzanır, isaq-musaq quşunun nəğməsində şair bir yanğı hiss edir. Şairin qəlbiniə nəsə damır. “Kaş yalan olaydı qəlbimə da-man” düşünən şair poemanı belə yekun-laşdırır:

*Bir anda dağların dəyişdi hali,
Yol boyu töyüdüm əlimdə papaq.
Obada görmədim o ağısaqqalı,
Dedilər kişini apardı torpaq.*

*Dedilər meşəyi onun loğmani,
Dedilər olmazdı bir gün xəstə o.
Körpə pöhrələrə tapşırdı canı,
Ağac tək qurudu ayaq üstə o.*

*Dedilər bu haqqı unutmariq biz,
Onun nəfəsidir bu hava, bu su.
Torpağın altında yatır xəbərsiz,
Torpağın üstündə gülür arzusu.*

*İsaq-musaq kimi oxuyur hərdən,
Gözümüz önündə göyə uçdu o.
Hər il lalə kimi közərir yerdən
Elə bil alovdan doğulmuşdu o...*

...Yüyürüb, qarşıma çıxdı göy meşə.
Budaqlar əl verdi görüşmək üçün.
Göylər gəldiyimi dedi günəşə,
Gözümüzdə hər tərəf alışır bu gün... 12

Musa Ələkbərlinin ilk kitabından söz açan Qulu Xəlilov məktubunda şairin poeması haqqında da fikirlərini qeyd edir: "Mənə ən xoş gələn sənin "Torpaq yanğısı" adlı lirik poemandır. Həcməcə yiğcam olan bu əsərdə sən o məsələlərə toxunmusan ki, bizim başqa şairlərlərimiz də bu haqda bir sıra mənalı, maraqlı əsərlər yazmışlar. Ana təbiəti, ana torpağı, məşələri qorumaq barədə nəinki bizim poeziyada, həm də yüksək, ali məclislərdə belə indi ciddi söhbətlər gedir.

Meşələrin məhv edilməsi böyük fəlakətdir. Bu fəlakətə bais olan adamlar dan birini sən ifşa etməyə çalışmışan..." 13

"ÜRƏYİMİN İŞİĞINDA"

Musa Ələkbərlinin növbəti kitabı "Gənclik" nəşriyyatı tərəfindən 1979-cu ildə çapdan buraxılmışdır. Kitabın annotasiyasında oxuyuruq: "Ürəyimin işığında..." kitabı gənc şair Musa Ələkbərlinin oxucular qarşısında ikinci imtahanıdır. Təbiətin, əməyin, məhəbbətin poeziyası gənc şairin ürəyinin işığına çevrilmişdir.

Bu şeirlər rəngarəng işıqlar kimi oxucunun yolunda yana biləcəkmi? Bu işıqda yol getmək, böyük işlərə həvəslənmək, məşəni, bulağı, talanı, sevdiyi qızı görmək mümkün olacaqmı? Söz oxucularındır" 14

Kitab üç bölüm də tərtib olunmuşdur. "Mənim adamlarım" adlı ilk bölüm də "Vətən", "Bu gəminin yükü almaz", "İşiq", "Bakı", "Mənim adamlarım", "Naməlum bir sevinc", "Ehtiyac", "Hesab", "Ata dərdi", "Xəzər üçün", "Dostlarım, düşmənlərim" və s. şeirlər toplanıb. Göründüyü kimi burada mövzu rəngarəngliyi var. "Vətən" şeirində şairin tükənməz arzuları, Vətən qarşı-

sında borcu, vətəndaşlıq hissləri əks olunub:

*Zirvələrin deyir ki,
zirvələnim, ucalım.
Düzlərin andırır ki,
ucsuz-bucaqsız olum.
Buludların istəyir
şimşəyinə əl çalıム,
Üfüqlərin çağırır;
hələ uzaqdır yolum!*

*Ulduzların göz vurur,
qorlanuram gecələr.
Ayın süd işığında
ürəyim işıqlanır.*

*Mənim duyğularım da
söлə saçır hər səhər,
Mənim arzularım da
günəşinlə bir yanır. 15*

Şair vətən qayalarından dözüm öyrənir, çağlayan bulaqlarından durulmaq öyrənir, bülbüller oxuyur, şair güllərə vurulur, ümmanlar çağlayır, şair damcı

olub itir... Vətənin hər şeyi şairə bir şey öyrədir, onu bir işə ilhamlandırır.

“Bakı” şeirində də vətənpərvərlik duyğularının əksini görürük: “Üzümü bir qara daşına sürtsəm, Bütün arzularım çıçəkləyəcək”, Ümmansan, qoynunda bir damciyam mən”, “Hamının səsinə qoşulan səsəm”, “Şairlə oturub şeir yazırsan, İmtahan verirsən tələbə kim”... Vaqif Yusifli “Azərbaycan gəncələri” qəzetinin 1979-cu il 17 noyabr tərixli sayında eyniadlı məqaləsində yazır: “Bu şeirlər lirik qəhrəmanın vətəndaşlıq duyğularını, onun ictimai-əxlaqi keyfiyyətlərini səciyyələndirmək baxımından maraqlıdır. Şair “Vətən”, “Bakı”, “İşiq”, “Mənim adamlarım” şeirlərində öz dünyagörüşünü, cəmiyyətlə, içərisində olduğu mühitlə bağlılığını, insanlara münasibətini şərh edir. Hiss olunur ki, o, fikrini ritorik şəkildə ifadə etməkdən qaçırmış, diqqəti daha çox misraların ləkənlik dolğunluğuna, publisistik ritmə, emosional tutumluluğuna yönəldir. Odur ki, biz “Bakı” şeirində belə sərast, sözün yaxşı mənasında poetik misralara rast gəlirik.” 16

Buradakı şeirlərdə maraqlı misralar diqqəti çəkir: "Şan-şöhrət sahibi olmadı atam, Qoltuğa girmədim yeri geləndə", "Əmi qayğısından payım olmadı, dayı köməyinə arxalanmadım", "İz açdım, gördüm ki, bir ucu yoldu", "Anamın südüdür bu hava, bu su", "Dünyanın ən təmiz adamlarına Qohumam, yoldaşam, dostam, doğmayam!", "Ehtiyac dünyaya gətirər səni, Sonra da böyüdər, yetirər səni", "Daima bulud tək boşalar-dolar, Özünü-sözünü dərk edən adam", "Gərək varlığına qiymət qoyasan, Bir gün yoxluğun da səni tanıda", "Çox şeiri ehtiyac yazdırır mənə, Şeir var, ehtiyac qoymayıq yazam", "Ödəyə bilsəydi ana təbiət, Təkcə gözlərimin ehtiyacını", "Anamın dünyadan anası gedib", "Anamın göz yaşı qəlbimə axır", "Sükut evimizə qonaq gəlibdir", "Anamın gözündə gilələnən yaş, Atama süzdüyü çaya töküldü", "Nənəm köç eyləyib nağıl olubdur, Anam bayatiya, ağıya döñüb!", "Hər misra üstündə mən can verirəm", "Yaxşılıqdır intiqamım", "Dağ çəkmişəm ehtiyaca, Gözü toxam, könlü toxam", "Neçə gözün işiğiyam, Neçə

gözə batan oxam", "İmzasız yazdığını o məktublara İmzalı şeirlər yazacağam mən!" Bu misralarda biz Musa Ələkbərlinin portretini görürük. Şair öz içini yazır. Öz yaşantılarını misralayır. Onu tanımaq üçün şeirlərini oxumaq kifayətdir. Ömrü boyu yaxşılıq eləyən, yaxşılıqlar axtaran, daim işiq gəzən, öz işiğıyla qaranlıqları işıqlandırmaq istəyən, həmişə Allahın verdiyinə şükranlıqla ya-naşib, könlü-gözü tox yaşayan, bir şair ömrünü bir insan ömrü kimi yaşıdan Musa Ələkbərli elə öz şeirlərindən boylanır...

Filologiya elmləri doktoru, tənqidçi Vaqif Yusifli öz məqaləsində şairin təbiət şeirlərinə də münasibət bildirir: "Gənc şair təbiət mövzusunda da bir sıra müvəffəqiyyətli şeirlər yazmışdır. Bu şeirlərin ümdə cəhəti onların sərf peyzaj təsvirindən ibarət olmayıb, şairin hissərinin ictimai mövqedən işıqlandırılma-sındadır. "Göygölə payız gəldim" şeirlədə gənc şair bir sıra maraqlı bənzətmə və epitetlə peyzaj mənzərəsi yaradır, burada hər misra müəyyən funksiya daşıyır, lirik qəhrəmanın hissələri ilə Göt gə-

lün payız mənzərəsi arasında poetik assosiasiya əmələ gəlir. Bu sözləri bir qədər başqa şəkildə “Bakıda çən gördüm”, “Meşənin mahnısı”, “Canım bağban nə bildin ki...” şeirləri haqqında da söyləyə bilərik. “Kəndimizə məktub”da isə ümumiyyətlə, lirik qəhrəmanın xarakterindəki işıqlı cəhətlər üzə çıxır, şəhərkənd münasibətləri fonunda şairin etirafları səmimi poetik məna kəsb edir. M.Ələkbərli kəndə, ana torpağı, uşaqlıqla və gəncliklə əlaqədar xatirələrə müraciət edir, çalışır ki, bu sahədə başqalarını təkrar etməsin, mövzunun poetik həllində yeni və orijinal yol tapa bilsin...”¹⁷

Kitabın “Canım bağban, nə bildin ki...” adlı bölümündəki adı çəkilən şeirlərdə Musa Ələkbərli doğrudan da təbiətdən danışanda onun paralelində mütləq insanı qoyur. Onun üçün insansız təbiət və təbiətsiz də insan yoxdur: “Adamlar dan üzü yollanıb işə, Bir nurlu, işıqlı yola çıxırlar”, “Hardasa adınla anılmaqdayıq, Elə yer yoxdu ki, səsin çatmasın!”, “Üstündə dolanan pəjmürdə duman, Məcnunun, Kərəmin xəyalıdır-

mı!”, “Bu axşam adamlar bir himə bənddir, Bəlkə də toxunsam, daş doluxsunar”, “Gəlmüşdi dağların qoca elçisi Bir dağlar oğlunu nişanlamağa”, “O çıçayı gün yandırır, O yarpağın təşnəsiyəm”, “Yaşıl qanad gətirib Dağlar uçmaq istəyir”, “Saralmağı verir nişan Hansı gülün yarpağıdır”...

Vaqif Yusifli kitabdakı sevgi şeirlərindən də söz açır. Şairin məhəbbət lirkasını açmağa, oxuculara çatdırmağa çalışır: “Kitabda şeirlərin təxminən yarısı məhəbbət mövzusundadır. Bir sıra uğurlu poetik tapıntıların və lirik qəhrəmanın xarakterindəki yeni keyfiyyətlərin üzə çıxmasında məhz belə şeirlərin olmasını təqdir edirik. Musa məhəbbət şeirlərində səmimidir, onun hissələri təbii və kövrək duyğularla diqqəti cəlb edir. Burada sünü, ürəkdən gəlməyən misralar demək olar ki, yoxdur, yaşılmış hissərin şairanə və poetik dərki var.”¹⁸

Kitabın “Səninlə üz-üzə” bölümündə şairin yaşantılarını bizə çatdırın maraqlı misralar: “Əlin toxunanda daş da oxuyur”, “Görsən ki, bir arzun atdan salındı, Duysan ki, ürəyin boşdu, yalın-

di, Bil ki, gələcəyəm”, “Heyrət yağışları yuyur küçəni”, “Mənə elə gəlir bu yer kürəsi Tək sənin başına dolanır indi”, “Vüsalın birinə çatar, ya çatmaz, Fəqət gözəlliyn hamıya bəsdi”, “Sənə ürəyimi aça bilmərəm, Elçi göndərərəm gecələr ayı”, “Xəyalım Xəzri tək ərköyünləşər, Çırpinar işıqlı pəncərənizdə”, “Yaşayar arada üçüncü nəfər, Eşqimə ən ağır ittiham kimi”, “Səssizcə yandıran bir nəğmə idin, Səni gözlərimlə bəstələmişdim”, “Bir yarpaq güləndə, bir gül açanda, Sənən bir məhəbbət geri qayıdır”, “Məndən ağaç-ağaç uzaqlaşarsan, Sənə misra-misra yaxınlaşaram”, “Qəlbində ağrıdan bir ada qaldı”, “Baş-başa çatılan iki kösöv tək Beləcə bir ömür tüstünlənlər”, “Saralmış yarpaqlar yağdı üstünə, O sənə yazdığını məktublardımı?”, “Gözəllik zamana qoşulub gedir”, “Eşqimə yadında qala bilmədim, Bəlkə bu şeirimlə yadında qalam.”...

“BƏLKƏ BİR DƏ GÖRÜŞDÜK”

Musa Ələkbərlinin oxucularla üçüncü görüşü olan “Bəlkə bir də görüşdük” adlı şeirlər toplusu 1981-ci ildə “Yazıçı” nəşriyyatında çap olunub. Kitab iki bölüm də tərtib edilmişdir. “Arzum-ömrüm” adlanan bölüm də şairin yaşıntılарını əks etdirən şeirlər toplanıb. Burada “İnam” da var, “Ehtiyac” da, “Gədəbəy” də var, “Bakıya” da, dilçi alim professor Fərhad Zeynalov, xalq yəziçisi Mirzə İbrahimov da var, şair Müzəffər Şükür də. Bu bölümün elə eyniadlı şeiri diqqəti çəkir:

*Sinəmdə bulaq tək qaynadı ilham,
Ağrılı günlərin əlini sixdim.
Xırda qayğıları unudub tamam,
Böyük arzuların yoluna çıxdım.*

*Təkcə arzularım öz adındadı,
Onlar qabaqlayalar zamanı, vaxtı.
Ömrüm duyğuların qanadındadı,
Ömrüm ömrüm boyu arzulamaqdı.*

*Haçansa gözümde qaralıb axşam,
Görmüşəm arzumla əlçatmaz dağam.
Hansi arzum lasa dəfn olunmuşam,
Hansi arzum lasa doğulacağam.*

*Man getsəm, qəmlənib batmayın yasa,
Tək bircə arzumu yaşadın ancaq.
Bilin ki, arzudan gözüm doymasa,
Heç onu torpaq da doyurmayaçaq... 19*

Füzuli rayonunda nəşr olunan “Araz” qəzetinin 1982-ci il 1 aprel tarixli sayında “Bu kitabı oxuyun” rubrikasında gedən “Bəlkə bir də görüşdük” adlı məqaləsində Mətləb Misir Musa Ələkbərlinin şeirlər toplusu haqqında dəyərli fikirlərini oxucularla bölüşür: “M.Ələkbərli ədəbiyyata, şeirə yüngül həvəslə, ötəri hissələrlə gələn şairlərdən deyildir. Təsadüfi deyildir ki, kitab “İnam” şeiri ilə başlayır:

*Heyfim qalmayacaq qoca dünyada,
Hələ yolum uzun, səbrim uzundur...*

Bu uzun yol Vətən torpağını qarış-qarış dolaşır, onun təbiətini, adamlarını

həssas ürəklə, odlu şair məhəbbəti ilə sevir, tərənnüm edir. O, tərənnümündə ol-duqca səxavətlidir. Bu yurdun otu da, çiçəyi də, boynu büyük bənövşəsi də, uca çinarı da, lapadicə bir qara daşı da ona əzizdir. Şeirlərindən birində “Can qıya bilərəm qara bir daşa” – deyir.

Şair dünyamızı böyük məhəbbətlə sevir, onu bağırına basır, oxuların qəlbində müqəddəs vətən məhəbbəti hissələrini alovlandırır...

Kitabda M.Ələkbərlinin “Xaşıl yanığı” adlı bir balladası da verilmişdir. Balladada müharibə bəşəriyyətə amansız işgəncələr, ağır dərd və məhrumiyyətlər gətirən bir bəla kimi pislənir.

Kitabda şeirlər səmimi və oxunaqlıdır, dili aydın və sadədir. M.Ələkbərli forma əlvanlığına da ciddi fikir vermişdir.

Musa şair dostlarından birinə ithaf etdiyi “Şair ürəyi” şeirində yazır:

*Yollar çəkir məni, elə gəl deyir,
Könlümə boy verir ümman duyğular.
Ürəkla, duyğuyla yazılın şeir
Ürəksiz oxunsa, çətin duyular.*

Oxucu bu şeirləri birnəfəsə oxuyur. Çünkü bu şeirlər ürəklə, duyuyla yazılmışdır. Şairin “Könlünə boy verən ümman duyğular”ı oxucunu razı salır, onda səfərbəredici əhval-ruhiyyə yaradır. Oxucuda dünyaya, insanlara, gözəlliklərə sevgini gücləndirir. O, minnətdarlıq duyğusu ilə şairə müvəffəqiyyətlər arzulayır.” 20

Kitabın ilk bölümündəki şeirlərdə maraqlı məqamlar var: “Gələcək dünyaya elə bir Musa, Bütün Musaları unutduracaq”, “Çox da ehtiyacdən doğulmamışam, Öləməyə hazırlam, ehtiyac olsa”, “Dalğanı, tufanı yordu inadım”, “Ağayana durub dağlar başında, Bizi ayağına gətir, Gədəbəy”, “Ürəkdə çalxanan ümman görünməz”, “Onsuz da hamiya hamı qohumdu, Axtarsan heç yanda ögey tapılmaz”, “Əlim qopsa, sərilərəm bir buluda”, “Sənətkar bir parça vətəndi, məncə”, “Yuxusuz gecəmin bəxtinə düşər Vicdan təmizliyi, can rəhatlığı”, “Çox şeylər tapmışam, görə bil-səniz, İlhamə sarılıb qələm tutandan”, “Vətən, sərvətini dərd anlamaza, Ağrı-acısını şairə qıydı”, “Mənim gözlədiyim

sən oldun, əfsus, Sənin gözlədiyin mən deyilmişəm”, “Son ümud işığım kağız-qələmdir”, “Ünvan soraqlayıb, ad güdə-güdə, Bir oğlan çatibdir otuz yaşına”...

Dəvəçi rayonunda çıxan “Qurucu” qəzetiinin 1983-cü il 7 aprel tarixli sayında Elxan Həsənzadənin eyniadlı məqaləsində şairin bu kitabı haqqında “Oxucunun qeydləri”ni oxuyuruq. Sözünə “Musa Ələkbərlinin şeirlərində təbiətə və insana həssas münasibət var. O həmisi axtarışdadır. Odur ki, yeni ifadə vəsitələri tapır, yaddaqlan şeirlərlə oxucuların qəlbində yuva salır.” cümlələri ilə başlayan müəllif kitabın birinci bölümündəki şeirlərdən misallar gətirərək, şairin gələcəyə inamını, təbiətə məhəbbətini, insanlara münasibətini açıqlamağa çalışır və şairin sevgi şeirlərinə keçid alaraq yazır: “M. Ələkbərlinin şeirlərində bəzən romantika baş alıb gedir, insanı bitib-tükənməyən şirin arzuların qoyununa səsləyir. Şairin “Beləcə yol gedək...” lirik şeirində çətinlikdən qorxmayan qəhrəmanın sonsuz arzuları ilə tanış oluruq:

*Çıxaq ömrümüzün cazibəsindən,
Bitib-tükənməsin bu arzu yolu...*

Həmin şeirdə lirik qəhrəman sevgili-sinin çatın gündə vəfa, ilqarını özünün dar ayaqda iradəsi sayır. Şair klassik sə-nət nümunələrindən qidalansa da, mü-ä-sirlik çalarları ilə zəngin olan bir şeir ya-ratmışdır.

Məhəbbət mövzusunda yazdığı şeirlər sanki bir təşnədən yaranıb. Bu hə-rə-rəti biz onun “Qoşma”, “Boy” və bu ki-mi onlarca şeirində görürük. M.Ələk-bərli “yandırmayan, təsirsiz qalan şeiri boş söz yığnağı” hesab edir. Odur ki, şair yazır:

*Yandırırmı bu yazdığım şeirlər,
Yoxsa, daha sindirimmi qələmi?!
Məhəbbətdən çox yazıram, eləmi?!*

“Bir günün duyğuları”, “Təsəlli” şeir-ləri də belə səmimi duyğularla zəngin-dir. Şairin lirik duyğulara boyanmış şeirləri qəlbimizdə həyat eşqini artırır...”

Doğrudan da, kitabın “Beləcə yol gedək...” bölümündəki şeirlərdə saf mə-həbbət duyğuları, vəfa, etibar, hicran, ayrılıq ağrı-acısı, vüsal arzusu öz obrazlı ifadəsini tapıb. Şairin ən gözəl, ən dərin, lirik yaşantıları misralamış, şeirləşib: “Gözlərindən damcı-damcı Süzülməyi bacarmadım”, “Ya qəlbimdə bir tel su-sub, ya sazımda bir sim çatmir”, “Dö-zərmi gecikən subaylığına Quşlar çöp daşıyb yuva quranda”, “Uçacaq bir ya-şıl ümüdə sarı”, “Mən göy qurşağının altından keçib Səni gözləmişəm bu günə kimi”, “Yanıb tamam sönsəm də, Külü-mə yalvararam, Mən sənə yalvarma-ram”, “İllərlə gəzdiyim o xoşbəxtliyi Ta-pım bircə anlıq həyəcanında”, “Gözlə-rində gilələnən yaşammış”, “Ürəyimdə çiçəkləyən Bir nəgməyə dilim yatmaz”, “Sezilməz, duyulmaz bir giley vardi, Sə-nin sevincində, mənim qəmimdə”, “Qa-tılı mən oldum o məhəbbətin”, “İllər xo-keçəcək...mən öz eşqimi Günlərə, aylara piçildamışam”, “Heyf, bütöv sandığımız Mərmi kimi qəlpələndi”, “Bir ordu sax-layammasz, Bir sözün saxlar məni”,

“Apar gözlərimi, apar özünlə, Sənin yoxluğunu görə bilməyim”...

Musa Ələkbərlinin arxiv materialları içərisində filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Rasim Nəbioğlunun “Yeni görüşlərə doğru” məqaləsinə də rast gəlirik. Müəllisin hələ Nizami adına Ədəbiyyat İnsti-tutunun aspirantı olarkən yazdığı bu məqalə Musa Ələkbərlinin “Bəlkə bir də görüşdük” kitabı haqqındadır. Yazında kitabda müxtəlis mövzulu şeirlərə mü-nasibət bildirən müəllif, əsasən, şairin məhəbbət lirikasına yer vermişdir. Mə-qalənin çap variantı olmadığını düşü-nüb, onu bütövlükdə oxuculara təqdim edirik: “Bəlkə bir də görüşdük” (Bakı, “Yazıcı”-1981) gənc şair Musa Ələkbərlinin üçüncü kitabıdır. Bu kitab M.Ələk-bərlinin özünəməxsus poetik aləmini gözlərimiz qarşısında canlandırmaqla onun daha geniş və etibarlı bir sənət or-bitinə çıxacağına təminat verir.

“Heyfim səndə qalmayacaq qoca dünya” (“İnam”) inamı oxucuya sirayət edir. Bu inamın əsasında nə durur? Bə-şər həyatının sonu görünməyən zəncirində kiçik bir halqa mövqeyi qazana bilən

bir insan ömrünün dəyəri və bu dəyərlə əldə edilmiş xoşbəxtlik. Lakin şair xoş-bəxtliyi təkcə “Könlümə yatanı seçə bili-rəm” (“Elə mən də sənə bunu deyir-dim”) hüququnda deyil, həm də “Ölmə-yə hazırlam, ehtiyac olsa” (“Ehtiyac”) borcunda görür. Hüquq və borcun bu cür poetik dərki M.Ələkbərlinin lirik qəhrəmanı üçün səciyyəvidir.

Ana dilinin qədimliyindən və zəngin-liyindən doğan fəxr (“Professor Fərhad Zeynalova”), doğma torpağın ecazkar gözəlliyyindən yaranan heyranlıq (“Gə-dəbəy”, “Gədik şəlaləsi”), xalqın istəkli oğullarına bəslənən ehtiram hissi (“Se-vimli sənətkara” – xalq yaziçisi Mirzə İbrahimova) şairdəki vətəndaşlıq qürü-runun bitkin obrazını rəsm edə bilir.

Kitabda məhəbbət lirikası həm kə-miyyət, həm də keyfiyyətcə üstünlük təş-kil edir. Diqqəti cəlb edən cəhət budur ki, lirik “mən”in öz siması, möhkəm xa-rakteri, aydın mövqeyi var. Lirik “mən” gur səsli, mətin iradəli, sevgisində səda-qətli bir aşiqdır. O, sevgi duyğularını ani bir əhval-ruhiyyə kimi keçirmir, qəl-bin təbii bir vəziyyəti kimi yaşayır:

*Belcə yol gedək ikilikdə biz,
Hələlik beləcə... beş-altı addım.
Görək başımıza sonra nə gəlir,
Bəlkə bu yolları çəkib uzatdım,
Apardım bir ömrün gündoğanına.*

("Beləcə yol gedək")

Lirik aşiq üçün bu yollardakı sevinc də, kədər də eyni dərəcədə əzizdir, çünkü yaşadığı təzadlı duyğular, məhz öz sevgilisi ilə təmasdan və ya hicrandan doğur. Hər iki halda səbəbkar sevgilidir:

*Bu qəmli dünyam, bu şad dünyam
Könlümə sixmişəm, səndən ötəri.*

("Səndən ötəri")

Sevsə də, əyilib yalvarmamaq, varlığına hopan güclü məhəbbət ehtirasından titrəmək, eşqi dərdlər dərdi bilmək, ən çətin anlarda belə öz nikbinliyini itirməmək, sevgi hissələrini gözəllik aləminə aparan bir körpü kimi qavramaq M.Ələkbərlinin lirik qəhrəmanına xas əxlaqi-mənəvi bütövlüyü şərtləndirən keyfiyyətlərdir. Oxucu bu qəhrəmanın

daxili zənginliyinə, bir insan köksündə bu qədər müxtəlif duyğuların özünə yer tapmasına ürəkdən inanır. Bu inamın mənbəyi isə hər şeydən əvvəl lirik aşiq ilə oxucu taleyi arasında mümkün olan oxşar notların mövcudluğundadır.

Məhəbbət M.Ələkbərli lirikasının canıdır və o məhz bu səpgili şeirlərində dəha çox uğur qazanır. Şair özü də bunu bilməmiş deyil. Bu baxımdan "Məhəbbətdən çox yazıram, eləmi" şeiri özündərkin gözəl bədii ifadəsidir:

*Ürəyimdə bir həsrətin köynəyi,
Gecə-gündüz göyüm-göyüm göynəyir,
Biləmmədim heç yer nədir, göy nədir,
Həyat bildim mən bu dərdi, eləmi,
Məhəbbətdən çox yazıram, eləmi?!*

Şeirin sonundakı misralar özünə inamlı özünə qarşı tələbkarlığın vəhdətini obrazlı şəkildə belə ifadə edir:

*Yandırırmı bu yazdığım şeirlər?
Yoxsa daha sindirimmi qələmi,
Məhəbbətdən çox yazıram, eləmi?!*

Əlbəttə, qələmi sindırmaq lazımdır, ancaq onun ucunu daha da naziltmək, təmizləmək, cilalamaq ehtiyacı var. Çünkü şairin məhəbbət lirikasında sosial-əxlaqi fon çox zəifdir, lirik aşiqdə fəal mübarizə keyfiyyətləri hələ formalaşmayıb. Bir də artıq M.Ələkbərli, zənimizcə, özünün bu kitabı ilə yaradıcılığının gənclik mərhələsini başa vurdu. İndi onu poeziyanın dar cığırlarından sonra başlayan geniş yollar gözləyir. Başlıcası bu yolları tutub qətiyyətlə getməkdir. Öz istedadına bizzəd dərin inam oyatmış bir şairin oxucu etimadını doğrultmaq məsuliyyətinə şübhə etmirik. Yalnız bir arzu kimi qeyd etmək istərdik ki, onun lirikası, o cümlədən məhəbbət mövzulu şeirləri daha geniş və rəngarəng motivlərlə zənginləşsin, ideya-estetik xüsusiyyətlərlə dərinləşsin.

M.Ələkbərli heca vəznində yazır və qoşma, gəraylı, bayatı, beşlik kimi formalara üstünlük verir. Fikrin sərbəst və obrazlı ifadəsi onun üçün xarakterikdir.

*Üzünə o qədər heyratla baxdım,
Az qaldı göy Xəzər şüşə tək sina.*

(səh. 14.)

Hərəsi daşlasa tək bircə dərdi.

(səh. 19.)

Bu enişin dizini mən gərək qırıım.

(səh. 21.)

Ömrüm-günüm, qəm eləmə,

Sən gözəllik boyundasan.

(səh. 52.)

Damarımdan qan yerinə kədər axır.

(səh. 68.)

və s. beytlər və misralalar buna əyani misaldır.

“Bəlkə bir də görüşdük” – bu təkcə kitabın adı deyil, həm də M.Ələkbərlinin arzusudur, istəyidir. Şübhə yoxdur ki, bizi qarşıda onunla hələ çox görüşlər gözləyir və hər bir poetik görünüşün uzun-ömürlüyü əvvəlcədən şairin davamlı olan istedadı ilə təmin edilmişdir.

Artıq böyük sənətə aparan yolların astanasında biz daha bir şairin addım səslərini eşidirik. Bu şair Musa Ələkbəridir. “22

“GÖZLƏRİM YOL ÇƏKİR”

“Gənclik” nəşriyyatı 1983-cü ildə Musa Ələkbərlinin “Gözlərim yol çəkir” kitabı çapdan buraxıb. 80-ci illərdə gənc şairlərin kitablarının çapına xüsusi diqqət yetirilirdi. İldə neçə gənc şairin kitabını alırdıq. Hətta yeni şairlərlə də tanış olurduq. O zaman bütün şeir kitablarını yiğirdim. Musa Ələkbərlinin bu kitabını da o zaman almışdım və kitabxanamda indi də durur. Ən çox xosuma gələn kitablardan biri idi. O zaman gənclərdən ən çox Çingiz Əlioğlu, Sabir Rüstəmxanlı və Nüsrət Kəsəmənli meydanda idi. Amma mən Musanı onlardan aşağıda görməmişəm. Sadəcə, bir həqiqət var ki, elmi işlə məşğul olan, qəzetdə çalışan və nəşriyyatlarda redaktorluq edən şairlər öz qüvvəsini işə yönəltdiyindən, şeir yazmaq bir qədər arxa plana keçirdi. Xüsusən də redaktor işləyən şairlər başqalarının şeirlərini redakta etdiklərindən ilhamın gətirdiyini başqalarına xərcleyirdilər. Musa Ələkbərli elə o zaman əvvəlki nəslin güclü şairləri

sırasında ola bilərdi, amma növbəti nəslin nümayəndəsi kimi təqdim olundu...

“Gözlərim yol çəkir” kitabı dörd bölmədə tərtib edilmişdir. “Ozan yolu” adlı ilk bölmədə cənubla bağlı “Bir saatlıq yol”, “Səslə məni”, “Araz bayatıları”, “Araz ağlayırdı sərhəd boyunca”, “Mənim deyil”, “Məmməd Araza məktub” adlı şeirlərdə şairin cənub təəssübkeşliyi, ikiyə bölünmüş vətən təəssübkeşliyi diqqəti çəkir: “Sərhəd dirəkləri boyundan uca”, “Gedərik, gedərik, yetə bilmərik, Sərhəd dirəyini ötə bilmərik”, “Hani Şah İsmayıł, yurdun ər oğlu, Gələ köhləninin belinə yata, Bir xalqı oya-da bircə saata!”, “Bizim Araz harayımız Son təkinə çatıb yerin”, “Ağır dərddir bu əsrde Yurd bölmü, səs bölmü”, “İndiyədək görünməyib səs ölümü”, “Xətai tək vəcdə gəlib qışqıraram: Bax gücümə, bax sayıma”, “Ösrin qulağı kardır, Eşitmır məni, Araz!”, “Işıq ağlayırdı Araz boyunca”, “Ay Allah, belə də vətən olarmı? Bu dərddən dünyadan xəbəri varmı?”, “Arazlar yashı axır, Toy payım mənim deyil”, “Vətən ki birləşməyib, Bu dünya mənim deyil”, “Araz

dərdli Vətən ona mükafatdı, Sür daşlığa
büdrəməsin köhlən atın, Məmməd Araz,
budu şair mükafati!"...

"Ədəbiyyat və incəsənət" qəzetiinin 9 dekabr, 1983-cü il tarixli sayında gedən "Yol çəkən gözlərin işığı" adlı yazısında filologiya elmləri namizədi Kamran Əliyev şairin "Gözlərim yol çəkir" kitabı haqqında əhatəli araştırma apararaq, öz qənaətlərini oxucularla bölüşür. Müəllif sözünə elə kitabdakı ilk şeirlərin təqdiri ilə başlayır. Məqalədən bəzi məqamları diqqətə çatdırırıq: "Musa Ələkbərlinin bu kitabında şeirə verilən ictimai fəallığın çekisi xeyli artmış və zənginləşmişdir. Artıq hiss olunur ki, müəllif həyata olan münasibətin yollarını da-ha səmərəli məqamlarda axtarır və tapır..."

Eyni zamanda şair öz həsrət və ağrısını da məqbul bədii biçimdə həll edir:

*Bir saatlıq yoldu burdan Təbrizə,
Ömürdən bahadı bir saat bizi.*

Bu yanğı, bu kədər "Arazın sərhəd boyunca ağlamasını" görür, hətta bayatı üstündə köklənə-köklənə özünə bir az təsəlli də tapır...

Musa Ələkbərli doğma torpağın nəfəsi ilə isinən şairdir. Onun misralarında bu torpağı qayğı iləbecərənlərin heykəli görünür. Gök göl, Kəpəz babaların ozanlarının səsini saxlayan şahidlərə döñür. Şair otuz illik ömrünün şəfəqləri ilə Vətənin daşında və qayasında, gülündə və çiçəyində mənə axtarır. Kənddən danişa-danişa "Köhlənləri həsrət qalib yəhərə" deyir və məqsədsiz, arzusuz baş alıb gedən müasirlərinə giley-güzərini çatdırır.

Şairin şeirlərində ana obrazına tez-tez rast gəlmək olur. Musa üçün ana müqəddəsliyi həyata, insanlara, elə-oba-yaya bağlılıqdır. Bu müqəddəslik insanı ehkamlığa yox, məhz irəliyə doğru apara bilər...

Bir cəhət də maraqlıdır ki, M. Ələkbərlinin şeirləri durğunluğa, ətalətə, sükkuta qarşı çevrilmişdir. Oxucu qəlbini hərəkətə gətirmək, oxucunu həyat haqqında daha ətraflı düşünməyə səsləmək

cəhdi “Gözlərim yol çəkir” kitabından qırmızı xətt kimi keçir. Hiss edirsən ki, şair dünyani qavramaq. Dünyanı dərk etmək istəyində passiv deyildir. Bu baxımdan müəllifin “Gəl dəyişək havasını bu evin...” şeiri fəlsəfi məna daşıyır...”

23

Kitabın ilk bölümündə müxtəlif mövzuda yazılmış şeirlər yer alır. Bu şeirlərdə diqqəti çəkən misralar çoxdur: “Dağlara o qədər doğmadır bəşər, Bircə “hay” səsinə dağlar oyanar”, “Göyləri çıynıñə götürər dağlar”, “Dağların insan tək boy atmağı var”, “Dağlar özü boyda marağa dönər”, “Ana istəyini, məhəbbətini duyar, dərk eləyər cansızlar belə”, “Bütün heyvanlarda ana mehri var: vəhşi şirdən tutmuş qarışqayadək”, “Mənim həsrət payım, mənim qəm payım Vaxtin çəkisində düz gəlmir nəsə”, “Analar uçurmuş buludqarışq”, “Olu ruq bir günün sürgünü hər gün”, “Ah, xırda qayğilar, xırda qayğilar, Böyük qayğılara toy tutdunuz siz”, “İçimə çəkildim ömrün bu vaxtı, Cılız imkanlara toy tutmaq üçün”, “Sığındım yaralı bir məhəbbətə”, “Haçansa, nə vaxtsa, yəqin

bilirəm Mən bütün içinə çəkilənlərin Taleyi, bəxti tək doğulacağam”, “Rəndələdi, törpülədi ağır illərin kələ-kötürünü”, “Heç bu boyda gözə girmək olarmı? Kişisənsə, öz-özünü az aldat”, “Səni necə yaridacaq bu yalan”, “Bildiyimi bir də bildim: Budaq kökdən su içərmiş”, “İşığın mənzili olmur”, “Bir xoş sözdə, güller üzdə axtaraq Dərmanını, davasını bu evin, Gəl dəyişək havasını bu evin”, “Bəzən də dilindən bəla çəkirdi o dil müəllimi, dil mühəndisi”, “Mən necə ağlayım ölməyən səsi?”, “Kimsəsiz bir ev var, boynubükülü”, “İtibən bir ömrün uzaqlığında”, “Bu axşam oduna bir kənd yanırı, Evinin işığı yanmırı sənin”, “Ananla birlikdə yaşayıraq biz Dünyanın ən şirin gözləməsini” və bu bölüm də diqqətimi ən çox çəkən, misralara parçalaya bilmədiyim, ona görə də bütövlükdə təqdim etdiyim bir şeir var, Qulu Xəlilova ünvanlanmış “İstəyirəm “daşa basım” bu kəndi...”:

Otlağında qoyun-quzu mələşmir,
Çəmənində oğul-uşaq güləşmir.
Saci üstdə köməkləri gülləşmir,
İstəyirəm "daşa basım" bu kəndi.

Qəhət olub dələməsi, pendiri,
Qonağını sərin-sərin dindirir.
Şələlərdə üzülməyir kəndiri,
İstəyirəm "daşa basım" bu kəndi.

Harda itib görən çoban tütəyi?
Yaddan çıxıb oğru itin kötüyi.
Üstümüza mirildamır köpəyi,
İstəyirəm "daşa basım" bu kəndi.

Qocaları doqqazlarda görünmür,
Uşağıları sıriqlıya bürünmür.
Ağılları, pəyənləri kürünmür,
İstəyirəm "daşa basım" bu kəndi.

Cavanları qaçıb gedir şəhərə,
Köhlənləri həsrət qalıb yəhərə,
Gəndən baxır indi bara-bəhərə,
İstəyirəm "daşa basım" bu kəndi.

Yağsız qalıb, kökdən düşüb cəhrəsi,
Pas atıbdır kərəntisi, dəhrəsi.
Muzeylərə veriləcək nehrəsi,
İstəyirəm "daşa basım" bu kəndi.

Dirriyində, bostanında tağ yanır,
Köhnə arxin suyu gəlmir, bağ yanır.
Bürküsündə aran yanır, dağ yanır,
İstəyirəm "daşa basım" bu kəndi. 24

"Azərbaycan gəncləri" qəzetiinin 7 iyul, 1983-cü il tarixli sayında İmarət Süleymanovanın "Gözlərim yol çəkir" kitabı haqqında eyniadlı məqaləsi çap olunmuşdur. Müəllif yazısının əvvəlində şairin kitabını vərəqlədikcə "Azərbaycan torpağını qiyabi səyahətə çıxdığını, bir-birindən uca, əzəmətli dağlarla, durna gözlü bulaqlarla, marallı-cüyürlü oylaqlarla qarşılaşdığını" qeyd edir və yazar: "Kitaba daxil edilmiş "Bir saatlıq yol", "Dağlar", "Araz bayatıları", "Dünya-ana" və sairə şeirlərdə doğma vətən torpağı böyük məhəbbət və qürurla tərənnüm edilir, göstərilir ki, Azərbaycan gələcəkdə daha böyük qələbələr

qazanacaq,- sabahın yollarında daha uğurlu addımlar atacaqdır.

Şairin səyahət zamanı yazdığı “Qan doğmalığı”, “Krım nəğməsi”, “Sevastopol”, “Heç nə istəmirəm” və s. şeirlərində də müqəddəs vətənə, babalarımızın qanı ilə suvarılan torpağa məhəbbət duyguları əsas yer tutur.

Müəllif yurdumuzun qədim tarixi ilə fəxr edir. Göstərir ki, bu tarix müqəddəsdir. “Ozan küçəsi” adlı şeirə nəzər salaq:

*Hər daşında, kərpicində qədimlik,
Yerdən qurma binaları uludu.
Qoca Şərqiñ ürəyindən keçən yol,
Karvan yolu – köhnə Gəncə yolodu. 25*

Kitabın şairin Qara dəniz sahillərinə səfərinin təəssüratını əks etdirən “Qan doğmalığı” bölümündəki şeirlərdə diqqətimizi çəkən, maraqlı, ürəyə sirayət eləyən məqamlar var: “Qayalar üzümə gör necə baxır?!”, “Yollar-izlər çıxıb qara-qorxudan Dənizdə şəfəqlə yuyur üzünü”, “Gör Krım neylədi? Bu qohumluğu Çəmənə danişdi, çölə danişdi!”, “Qana-

dımı qanadıbdı qayalar, Görüşünə uça- uça gəlmışəm”, “Quş olsa uçardı mənim dalimca, Bir sinəsi dağlı dağdı Ağarmış”, “Yaltanın xətrinə bəlkə də dağlar Burda dəniz ilə qucaqlaşıblar”, “Bir xəncər çıxıb qara dənizdən, Saplanıb dağların ürəyinə”, “Bir heyrət çıxıb Qara dənizdən, İlk dəfə görürəm Sevastopolu”, “Günəşi ovlayıb gətirən dağlar Ona çatar-çatmaz yorulub qalıb”, “Elə barmağımı Qara dənizə Batırıb, yazar-ram bu misraları!”, “Qızın gözlərində ağladı dəniz”, “Sahildə daş kimi yuxuya getdi, Ayılıb saçını gümüşü gördü”, “Krım, məni çəkdi qan doğmalığı”, “Dörd əmim vurulub özümdən cavan, Hanı bir daşdasa varmı nişanı?”, “Əsgər məzarıdır mənim ürəyim”, “Nənəmin qəbrinə tökməkdən ötrü Əyilib bir ovuc torpaq götürdüm”...

Kitabın üçüncü – “Balalar, gül balalar” adlı bölümündə şairin uşaq şeirləri toplanmışdır: “Aydan gəlib Aydanım”, “Günayın yalani”, “Anarə”, “Salam, Azad”, “Sara qızım”, “Tural”. Şeirlərdə maraqlı məqamlar var. Şairin övlad gözləməsi, “Aydanın Ayı dolaşması”,

payızın keçməsi, sonra qışın ötməsi, nəhayət baharın gəlməsi, Aydanı gətirməsi və şairin sevinc payı olan qızına şeir payı. Şeir belə yekunlaşır:

*İndi doymaq bilmirəm
Ayın verdiyi paydan.
Doqquz ay doqquz günə
Aydan yol gəlib Aydan.
Aydan! Kimdi bu Aydan?*

*Ömrümün qar işığı,
Evimin yaraşığı.
Bir qucaq Ay işığı,
Bir bələk Ay işığı,
Bir ürək ay işığı!* 26

“Günayın yalani”nda da maraqlı epi-zod var. Ev boyda ilan gördüyünü, onu boğub öldürüb dənizə atdığını israr edən Günayın sözünə Aytəkinlə Aydan gülür-lər və deyirlər ki: “Heç öldürə bilərsən Sən ev boyda ilani? Danışma bu yala-n!” Günay yenə də özünə bəraət qazan-dırır və heç düşünmədən gözlənilməz ca-vab verir ki: “Ev boydaydım mən dü-nən”!.. Anarəyə yazılmış şeirdə də Aza-

din ad gününə həsr olunmuş şeirdə də, Saraya yazılmış nəgmədə də, dörd bacı-nın qardaşı olan Turala ünvanlanmış şeirdə də şairin uşaqlara olan dərin mə-həbbətini, eyni zamanda uşaq psixologiyasına bələdliyini görürük.

Şairin uşaq şeirlərində səmimi, ürək-dən gələn misraları bəyəndiyini, amma “Bu şeirlərdə müəllifin daha çox vəsf et-məklə məşğul olduğunu” diqqətə çatdırıran Kamran Əliyev yazısında şairin sevgi şeirlərindən də bəhs açır: “Musa Ələkbərlinin bu kitabında məhəbbət li-rikası xüsusi yer tutur. Məhəbbət onun şeirlərində gəldi-gedər nəgmə deyil, gələcəyə səsləyən qüvvədir. “Etiraf”, “Mə-nim dediyimi demədi heç kim”..., “Ar-xayın olun”, “Sənə oxuyurdum o şeiri, sənə” şeirləri məhz bu fikri təsdiq və ehtiva edir.

Musa məhəbbət şeirlərində məğrur-dur, yanğılıdır, sərtdir, səmimidir. Yaxşı ki, bunlar hamısı onun deyil. O məğrur-luq da, sərtlik də, səmimilik də mənim-dir, sənindir, özgələrindir.

O nəğməni kim oxudu, kim çaldi,
O çəkdiyim ağrılardan nə qaldı?
Bir də səni elə görmək mahaldı,
Bir də mənə sevgi qiymaz bu tale!
(“Bir də...”)

“Sevgi qiymaz” peşmançılığı və “mahal” boyda təsəlli! Bu, misra düzümü, şeir yazmaq istəyi, şair olmaq istəyi deyil. Daxili aləmin qaynar təzadının inikasıdır.” 27

Şairin məhəbbət şeirləri “Aradığım gözəl” adlı sonuncu bölüm də toplanmışdır. Burada maraq doğuran çox misralar, şairin ən saf, təmiz duyğuları, insanlara sevgi sevincini, sevgi ağrı-acısını xatırladan, yaddaşları təzəleyən, xatırələr aləminə çağırın məqamlar var: “Heç bilmədim sən bəxtimə, taleyimə Hansı qızın gözlərilə gülümsədin”, “Demə hansı qızın dərdini çekdi, Demə şeir yazdı hansı gözələ?!”, “Ümidin, xəyalın üvana çatdı”, “Barmağın düşəndə qızılı bəndə, Lal olmuş dilimin açıldı bəndi”, “Mən ki, istəyini bulaq gözümlə Çiçək yanaqlara piçildamışdım”, “Həsrətdən köklənmiş telə dönmüşəm, “Kərəmi” üs-

tündə çalınaram mən”, “Sən içən bulağa çatmadı əlim, Mən tapa bilməzdim sən gəzən gülü”, “Getdim dərdlərimə sahib duranı, Getdim... taleyimə yanarı tapdim”, “Evdə məni Aydan balam gözləyir”, “Məni heç nə əyməz məhəbbət qədər”, “Bir də dəli olmaq! Yox, istəmirəm. Bir də ağıllanmaq gəlməz əlim-dən”, “Bir yuva qururam özülü möhkəm, Küləklər, siz məndən arxayı olun”, “Ya sən məndən əvvəl köçüb getmisən, Ya da məndən sonra doğulacaqsan”, “O qızın baxışı sığallayırdı, Sənin baxışında döyürdü məni”, “Ömrümü bu üç söz yandırar: İnanma, aldanma, utanma”, “Pəncərəniz çiçəklədi”, “Gözlərim qəlbimin düşməni oldu”, “Ürəyinə gedən yola çıxmışam, Bu yolda hamidən sonuncuyam mən”...

İmarət Süleymanova da öz məqaləsində şairin sevgi şeirlərindən söz açır: “Musa Ələkbərlinin yaradıcılığında məhəbbət mövzusu mühüm yer tutur. Məhəbbət şair üçün müqəddəs varlıqdır. O, “İstək”, “İlk dəfə, son dəfə”, “Doğmalıq”, “Tək bircə gün qalır”, “Ömür yoldaşımı, “Sənə inanıram” və sair şeirlə-

rində gənclərimizi məhəbbətin qədrini bilməyə, onun müqəddəsliyini qorumağa çağırır. Şair “Məhəbbət” adlı şeirində qeyd edir ki:

*Bulaq kimi duruldun sən gözlərimdə,
Ürəyimdə bir sönməyən atəş oldun.
Bu dünyaya göz açandan sevirəm mən,
Bəlkə elə sən mənimlə bir doğuldun.*

Bəli, şairlə bir doğulan məhəbbət onu bu mövzuda maraqlı şeirlər yazmağa ilhamlandırır. Biz əminik ki, Musa Ələkbərli gələcəkdə də öz yaradıcılıq axtarışlarını davam etdirəcək, yeni-yeni şeirləri ilə oxucuları sevindirəcəkdir”. 28

Bu bölümündə diqqət çəkən, şairin həyat yoldaşına ünvanlanmış adsız bir şeir var:

*Mən sənin yanında çox ərköyünməm,
Heç kəslə yol getməz mənim tək dəli.
Bu saf istəyinlə gərək öyünəm,
Sən bu məhəbbətə layiqsən, bəli!*

*Bilirəm çətindi, sənə çətindi,
A mənim taleyim, bəxtim, bir dənəm.
Sən iki körpəyə baxırsan indi,
O iki körpənin ən kürü mənəm.*

*Səliqə-səhman var yazı masamda,
Deməli, üzümə gülçək ilham.
Mən özüm özümdən baş aćmasam da,
Bircə işarədən duyursan məni.
Sənin bu duyguna heyran qalmışam.*

*Deyir, çox şey deyir əvvəli, ilki,
Sonrası qorxulu deyil bu yolun.
Təzə doğulmuşam mən elə bil ki,
Diqqətin həmişə üstümdə olur.*

*Dünyanın sevincə susadığı gün
Gətirdi taleyin, bəxtin naxışı.
Sənə minnətdaram bu qayğı üçün,
Mənim ürcahıma çıxdın, nə yaxşı!*

*Çox zaman nahaqdan boşaldum, doldum,
Susdun, söz demədin mənə bu haqda.
Mən səhv eləməkdə əvəzsiz oldum,
Sən də bu səhvləri bağışlamaqda! 29*

“OZAN YOLU”

Musa Ələkbərlinin arxivində saxladığı iki əlyazma var. Əhəd Muxtarın 1983-cü ildə və Adil Cəmilin 1985-ci ildə qələmə aldığı bu rəylərin hər ikisi şairin “Ozan yolu” kitabı haqqındadır. Əslindən, şairin elə bir kitabı çap olunmayıb. Amma “Gözlərim yol çəkir” kitabının ilk bölümünü şair belə adlandırmışdır.

Əhəd Muxtar sözünə belə başlayır: “Musa Ələkbərlinin yeni kitabına daxil edilmiş yazıların əksəriyyəti uğurludur. İndiyəcən bir neçə kitab çap etdirmiş şairin dili rəvan, axıcı, xəlqidir. Yaxşı mənada sadəlik, fikir aydınlığı onun yazılarının xarakterik cəhətidir:

*Buludda gizlənən ayımı tapdım,
Aradım, axtardım, tayımı tapdım.
Zəriflik, incəlik payımı tapdım,
Çiçəklər, siz məndən arxayıñ olun.*

Nə qədər səmimi və inandırıcıdır! Müəllifin mövzuları müasirdir, oxucuda nikbin əhval-ruhiyyə oyadır. O, bugün-

kü tələbkar oxucu ilə dil tapa bilir, onun ürək çırpıntılarını, arzu və istəklərini poeziyaya gətirə bilir. Lakin kitabda məni qane etməyən yazılar da var...”³⁰

Əhəd Muxtar burada şairin “İtki” adlı poemasından söz açır. Müharibədən bəhs edən bu poemanın vacib mövzuya həsr olunduğunu qeyd edir. Müəllif göstərir ki, poemada əsasən arxa cəbhədə insanların bir-birinə dayaq olması, məhrumiyyətlərə dözərək, sabaha böyük ümüdlər bəsləməsi işıqlandırılmışdır. Poemanın dilinin obrazlı və rəvan olduğunu, şairin folklor nümunələrindən bacarıqla istifadə etdiyini diqqətə çatdırıran müəllif, poemanın uzun olmasına baxmayaraq oxunaqlı olduğunu qeyd edir.

Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru və şair Adil Cəmilin “Ozan yolu”na verdiyi rəyi oxuyandasə, elə bil ki, “Gözlərim yol çəkir” kitabı haqqında resenziyanı oxuyursan. Amma yazının əvvəlində şairin dörd kitabının çap olunduğu qeydi adəmi bir qədər çasdırır...

Musanın ədəbiyyata təsadüfi gəlmədiyini, xalq ədəbiyyatının büllur qaynaqlarından bəhrələnən şairin şeir dili-

nin rəvan, bulaq suyu kimi təmiz olduğunu diqqətə çatdırıran müəllif onun “Gəlmisən” və “Ehtiyac” şeirlərindən gətirdiyi örnəklərlə fikrini əyanıləşdirir və şairin məhəbbət və təbiət şeirlərdən, əsasən də mənim ən çox sevdiyim bir şeirdən bəhs edərək yazar: “Musa yerinə düşən söz oyunundan, atalar sözü və zərb-məsəllərdən, eləcə də alliterasiyadan – oxşar səs düzümündən çox ustalıqla istifadə edir. El-obayla, kənd-kəsəklə, ana təbiətlə bağlı şeirlərdə belə ifadə tərzi daha qabarlıq görünür.

Şairin ənənəvi mövzularda yazdığı şeirlər ilk baxışdan tanış görünənə də ifadə etdiyi yeni məzmuna, poetik təzəliyə görə xoşagəlimlidir və son dərəcə səmimi təsir bağışlayır. “İstəyirəm “daşa basım” bu kəndi” belə şeirlərdən biridir. Şair çox incə strixlərlə müasir kəndin mənzərəsini verə bilir. Əlbəttə, ilk baxışda adama elə gəlir ki, kəndin bu səviyyəyə qalxmasının, kənd məişətinin şəhər məişətinə çatmasının konkret mənada nə ziyanı var!... Ancaq şeiri tam oxuyandan sonra müəllifin fikrinə bəraət qazandırmalı olursan. Çünkü, həqiqətən

kənd kəndliyindən çıxmamalıdır. Kəndin yamacında qoyun-quzu “mələmir-sə”, düzlərində çobanları “güləşmir-sə”, balı-qaymağı, südü-ağartısı aşib-daşmışsa, daha onun asfaldta “bitən” şəhərdən fərqi nə olur?!

Musanın məhəbbət şeirləri də şirin bir nəgmə təsiri bağışlayır. Sevən qəlbin mənəvi ehtiyacı olan MƏHƏBBƏT müxtəlif ölçü-biçili şeirlərdə özünün yanar ahəngini, alovlu rəngini tapıb...

Nəşriyyata təqdim edilən “Ozan yol” əlyazması el-obayla nəfəs alan, vətəndaş yanğılı, şair qayğılı bir insanın ürək məhsuludur. Fikrimcə, belə qaynar, səmimi və doğma şeirlərlə geniş oxucu kütləsinin görüşünə çıxmağa dəyər. Bu şeirlər (həmçinin poemalar) M.Ələkbərlinin həcmə qalın bir kitabı ni nəşr etməyə tutarlı əsas verir...” 31

“AYDANIM – AY İŞİĞİ”

Musa Ələkbərinin növbəti kitabı “Gənclik” nəşriyyatı tərəfindən 1985-ci ildə çapdan buraxılmış “Aydanım–Ay işığı” adlı şeirlər toplusudur. Kitab “Şeirlərimə xitab” şeirlə açılır:

*Yaranmayın, misralarım,
Göynəyiniz olmasa,
Ürəyimdən qalxan alov
Köynəyiniz olmasa!*

*Yaşamayın, misralarım,
Qeyrətiniz olmasa,
Bir məsləki yaşıatmağa
Qüdrətiniz olmasa! 32*

Kitab üç bölümde tərtib edilmişdir. “Hamını bir gözdə...” adlı ilk bölümde şairin müxtəlif yaşantlarını eks etdirən şeirlər yer alır. Burada “Şamaxıda lalə günü”, “Göydən gəlmışəm”, “İndidən aldatma o uşağı sən”, “Dağları saz üstə köklədi Xudu”, “Qışda çımrılık”, “Bu qorxu”, “Boşluq”, “İstəyirəm”, “Bu ilin payızına”, “Vaqif İbrahimin xatirəsinə”,

“Sağ ol, ilan, sağ ol”, “Göyərçinlər”, Bu daş hardan gəlir”, “Aşıq Mirzə Şəmkirliyə” adlı şeirlər var. Adalarından göründüyü kimi burada mövzu rəngarəngliyinin şahidi oluruq. İl in hər fəslinə şairin münasibəti də, böyük-kiçiyə qayğısı da, saza, sözə hörməti də, ilana, göyərçinə hüsn-rəğbəti də, yerə-göyə məhəbbəti də poetik obrazlarla misralanıb oxuculara təqdim olunub. Burada hər kəs nəsə tapa bilər. Mənim ürəyimə yatan, məni tərpədən misralarsa bunlardır: “O oxulan çinarların hər biri Yarpağına köçürəcək səsimi”, “Qələmini qana salır lalələr”, “Şeirin baş vurduğu bir dərinliyə Enmək istəyirəm, enə bilmirəm”, “Göydən gələnlərin payıdır şeir”, “Görən hansı şair yazacaq, Allah, “Göydən gələnlər”in xoşbəxtliyini, “Göydən gələnlər”in faciəsini!”, “Yalandan çəş salıb solu, sağı sən, İndidən aldatma o uşağı sən”, “Zirvələr aşiq tək durdu üz-üzə, qayalar tərpəndi, daşlar oxudu”, “Qışda dalğaları yoran olmayıb”, “Kimsəsiz qayıq tək üzürəm qəmdə”, “Yalançı xəyal-ların Bəsdir oduna yandım, Mən ömür istəyirəm”, “Gözündən daşlanan bir çay

qurudu, Ürəyinə axan bulaq kəsildi”, “O, Bakı-Sumqayıt yoluna o gün Sonuncu şeirini qaniyla yazdı”, “Adam var: ilanlar zəhər borc alır”, “Göyərçinlər dən axtarır, Sünbüл dolu bir zəmiyə dönmək keçir ürəyimdən...”, “Arxasız dostlarım, möhkəm dayanın, Arxalı düşmənlər qazanmışam mən”, “Su üstündə susuz qoydun Musanı”...

“Ədəbiyyat və incəsənət” qəzetində çap olunmuş məqaləsində Musa Ələkbərli yaradıcılığından bəhs açan İlyas Tapdıq yazar: “Dünyanın qayğılarının başdan aşlığı bir vaxtda poeziya qayğı çırpıntıları ilə közlənir; şair nikbin çağırışları duyan ürəkləri köməyə çağırır. Belə bir mühitdə Musanın şeirləri də ən kiçik “ürəyi uzunluğu”, başqasının hərəyinə çatmağı, doğmaların dərdinə yaramağı dönə-döñə tövsiyə edir” 33

Kitabın ikinci bölümü “Aydanın şeirləri” adlanır və burada şairin körpələrimizə, dünyamızın gələcəyi olan balalarımıza hədiyyə etdiyi şeirlər toplanıb: “Həkim Aydan”, “Üç kəlmə söz”, “Nagıl yatanda”, “Pərpətöyüñ”, “Dolu”, “Qaranlığın səsi gəlir”, “Sual-cavab” və

uşaqlara yazılmış ünvanlı şeirlər. Buradakı maraqlı şeirlərdən biri də “Ay işığı və Aydan”dır:

*Ay işığı pəncərədən
Ağ zolaq tək evə düşdü.
Aydan durdu yatağından,
Bu işığı o görmüşdü.*

*Gözlərini ovuşdurdu,
Əllərini açdı Aydan,
“Ağ zolağı” tutmaq üçün
Divar boyu qaçıdı Aydan. 34*

Kitabın üçüncü hissəsində iki poemə verilmişdir: “Torpağın sahibi” və “Dünyanın tüstüsü”. Tovuz rayonunun “Həqiqət” qəzetində çap olunmuş “Torpağın sahibi” adlı oxucu rəyi şairin “Aydanım—Ay işığı” kitabında gedən eyniadlı poemə haqqındadır. İlham Mehdiyev yazısının əvvəlində bu poemanın həmyerlisi, sovxozen briqadırı, SSRİ Ali Sovetinin deputati Lətif Muxtarovun əmək fəaliyyətinə həsr olunduğunu qeyd edir. Bütün məqalə boyu sakini olduğu Qovlar qəsəbəsinin poemada əks

olunan quruculuq işlərinin, əmək prosesinin, memarlıq kompozisiyasının, kəndin yüksəlişinin, təbiətinin əlvan boyalarla verildiyini diqqətə çatdırır. Poemadan sitatlar gətirən müəllif fikirlərini əyanılışdırır, şairin yaradıcılıq məhsulu olan bu poemanı təqdirəlayıq əsər kimi qiymətləndirir və fikrini belə yekunlaşdırır: “Ümumiyyətlə, Musa Ələkbərlinin “Torpağın sahibi” poeması son illər zəhmət adamlarına həsr edilmiş əsərlər içərisində özünəməxsus xüsusiyyətləri ilə fərqlənir.” 35

“SEVGİ BULAĞI”

Musa Ələkbərlinin növbəti kitabı 1989-cu ildə “Yaziçi” nəşriyyatında Adil Cəmilin redaktorluğu ilə nəşr olunmuş “Sevgi bulağı”dır. Kitab altı bölmədə tərtib edilmişdir. “Ay işıqlı adam...” adlı ilk bölmədə müxtəlif şeirlər toplanıb. Burada mövzu rəngarəngliyi diqqəti çəkir. Şair dünyadan başlayıb özünə qədər çox şeydən söz açır: “Dalında haq dursa, söz daşdan keçər”, “Qələm yaxşılıqdan budaqlanırmış”, “Arzular hamısı sözünə baxıb Üzünə güləndə, adam kövrəlir”, “Həsrət tüstüsünə boğulan dünya”, “Böyük oğullar da varmış sən demə Mənim yaşadığım böyük şəhərdə”, “Sizin şairiniz ola bilmədim”, “Asvaltin altında bahar can verir, Asvaltin üstündə qovruluram mən”, “Məni içəridən bir duygu sökür”, “Çovğunda titrəyəm, bürküdə bişəm, Çəkəm vicdanımı dar ağacına”, “Bir əllini yola saldın, ötürdün, Ondan çətin bir əlli var qabaqda”, “O qədər xoşbəxtdir ki... Xoşbəxtlik haqqında fikirləşməyə vaxtı yoxdu!”, “Ya mən arzulara layiq olma-

“Siz mənim ciynimə qonandan bəri O
zalim ananız başımda gəzir” və bölümün
“Arzu kimi üz tutdum...” adlı son şeiri:

*Arzu kimi üz tutdum,
cavabsız qoydun məni.
Ümüd kimi səslədim,
səsimi eşitmədin.
Xəyal kimi aradım,
aralandın yüz ağac...
Duyğu tək harayladım,
harayima yetmədin...
Sevgi tək soraqladım,
öz səsimdən kar oldum.
Əcəl kimi çağırısam,
gəlib çıxarsanmı, de?! 36*

İlyas Tapdıq “Yasəmən ağacı kimi” adlı məqaləsini belə başlayır: “Vaxtın macalsızlığı bəzən yaxın qələm dostlarımızın çapdan təzə çıxmış kitabını oxumaq imkanımızı da əlimizdən alır. Lakin bir xoş təsadüf bu macalsızlığın üstündən xətt çəkə bilir, imkansızlığın özündə belə oxumağa, təzə kitab haqqında fikir söyləməyə vaxt tapırsan. Şair

dostum Musa Ələkbərlinin “Yasəmən ağaciyam” şeirinin

*Tək gedərsən, getdiyimiz yolu tək,
Tənə yağsa başımızdan dolu tək.
Evə getmə, bir yasəmən kolu tək
Bu çəməndə, bu bağçada bitək biz.*

isti misraları məni onun səmimi avtoqraflı “Sevgi bulağı”nı birnəfəsə oxumağa sövq etdi.

Musa Ələkbərlinin bu şeirlər kitabında gəncliyinin çılgınlıq çağını adlamış, ictimai həyatın qayğılarına isnişmiş, dünyanın isti-soyuğunu dadmış yetkin bir şərin səsini eşidirik.” 37

Kitabın “Belə getməyəcək işlər deyəsən” adlı növbəti bölümündə verilmiş “Uca zirvələrdən əsdi bu yalan”, “Durğunluq illəri”, “Həqiqət”, “Sən sabahı nağıllaşdır”. “XX əsr – ölmüş heyrətim”, “Buna biz dözürük”, “Baxta bax, xoşbaxta bax”, “Genişlik”, “Bu gündən danış”, “Aşkarlıqdan danışırsan”, “Belə getməyəcək işlər deyəsən”, “Deyirlər” və s. şeirləri oxuduqca yenidənqurma dövrü, durğunluq illərinin tənqid olun-

duğu zaman kəsiyi yadımıza düşür. Amma bu şeirlərdə şairin dövrə öz münasibəti də var. Birinci şeirdə durğunluq illərini, planların dolması üçün danışılan yalanları tənqid edən müəllif, ikinci şeirdə həmin illərin mənfi cəhətlərindən danışsa da “İnsaf naminə yaxşı-yaxşı işləri az olmayıb keçmişin də!” deyir. Burada qırmızı bayraqlar, şişirdilmiş qəhrəmanlar, Əfqanistanda şəhid olanlar xatırlanır. Şair şeiri belə yekunlaşdırır:

*O illərə “Qırmızı bayraqlar” ili deyin,
“Yalançı qəhrəmanlar”
iliidi o illər.*

*“Şişirdilmiş planlar”, “ağ yalanlar”
ili deyin o illərə.*

*“Durğunluq” deməyin,
Kim durmuşdu axı?
Bütün ölkə ayaq üstdə
əl çalmırdımı?! 38*

Bu bölümündəki şeirlərdə diqqətimizi çəkən misralar çoxdur: “Bir qoca gözündə ağlayır yenə Bir körpə gözündə gülən həqiqət”, “Yuxarılarda “ulduz” davası gedir, Aşağılarda çörək davası!”,

“Sabahın ağ yaxasında bu günüməndən qara nişan”, “Qurub-yaradana yoxdu ömür-gün, Söküb-dağıdanlar kef içindədir”, “Onsuz da Şekspir şapalağına, Sabir qırmancına dözəndi dünya”, “Qoy Rəsul Rzani Ezop dilindən Qaytaraq birbaşa Rəsul dilinə”, “Dünən dünəndə qaldı, Bugündən danış, görüm”...

Aydın Hüseynzadə “Azərbaycan gəncləri” qəzetinin 4 avqust, 1990-ci il tarixli sayında gedən “Sevgi bulağı” dəha gur axşın” adlı məqaləsində yazır: “Sevgi bulağı”nın ikinci fəsli “Belə getməyəcək işlər deyəsən” adlanır, bizi əvvəlki fəsildə tanış olduğumuz lirik, həzin aləmdən tamamilə başqa bir aləmə – həyatın sərt, amansız həqiqətlərinə gətirib çıxarır, şahidi olduğumuz, alışdığınız, vaxtilə dənə-dənə alqışladığımız aylarla, illərlə üz-üzə gətirir və onların fəsadlarından, başımıza gətirdiyi faciələrdən söhbət açır.

İstər insanın, istərsə də cəmiyyətin həyatında yalanın nə olduğu, nələr tövərtdiyi hamiya məlumdur. Bu barədə son illər poeziyamızda, xüsusilə publisistikamızda az yazılmayıb. Lakin

M.Ələkbərlinin şeiri başqalarından öz müsbət keyfiyyətləri ilə, orijinallığı ilə fərqlənir, desək, qoy bunu mübaliğə hesab etməsinlər. Şeir elə ilk sətirlərdən ictimai bəlaya, yalana qarşı hücumçu mövqeyi tutur, düz hədəfə vurur:

*Uca zirvalardən əsdi bu yalan,
Yalançı vadlərə qarışdı başı.
Xırda təpələrin başından basıb,
Böyümək yolunu kəsdi bu yalan.*

Şair “Hər gülə, çiçəyə yalan düşürdü, kol dibində bitən bənövşənin də boynuna kol boyda plan düşürdü” deməkdə necə də haqlıdır. Ən qiymətlisi də budur ki, kiçik bir şeirdə yerinə düşən, tutarlı, obrazlı ifadələr, yadda qalan misralar çıxdı...” 39 Müəllifin bu sözündə böyük həqiqət var. Amma Musa Ələkbərlinin təkcə bu şeiri deyil, ümumilikdə bütün yaradıcılığı belədir. Onun şeirlərinin hər bəndində, az qala hər misrasında böyük-kiçik həqiqətlər obrazlı şəkil-də şeirləşib.

Kitabın “Yaman günün ömrü” bölümündə “Aclıq”, “Ay bazarkom”, “Ni-

yə”, “Yarımçıq”, “Zalim qonşu, haqqı-sayı unutdun”, “Neylərdin...”, “Yaman günün ömrü”, “Mehriban olun” kimi şeirlərdə yoxsulluqdan, kasibçılıqdan, bədxah qonşuların xəyanətindən, torpaq bütövlüyünün pozulmasından, eyni zamanda məişət keçməməzliyindən, yerinə yetməyən xırda arzulardan, istəklərdən bəhs edilir. Musa Ələkbəri ən xırda detalları belə şeir elementinə çevirə bilir, obrazlaşdırıb misralaya bilir. Kəramət Şükürovun “Kitablar aləmin-də” jurnalının 1990-cı il ikinci sayında gedən “Sözün bədii imkanları” adlı məqaləsi belə başlayır: “Musa Ələkbərlinin əvvəlki kitabları kimi bu yaxılarda çapdan çıxmış sonuncu şeir kitabı da rəğbətlə qarşılanmışdır. Onun toxunduğu mövzular keşməkeşli zamanın diktəsindən doğulur, müasir dövrün siyasi girdabına atılmış böyük xalqımızın, müqəddəs torpağımızın yeni tarixi sınaqlar qarşısındaki fikri-hissi təbəddülatlarını, qənaətlərini ifadə edir. Yeri gəlmışkən deyək ki, cari ildə nəşr olunan kitablarımızın (istər poeziya olsun, istərsə də nəşr) məzmununda sosial-iqtisadi, siya-

si-iqtisadi, mədəni-mənəvi motivlərin güclənməsi halını müşahidə eləmək çətin deyil və M.Ələkbərlinin yeni kitabı da bu mənada istisna təşkil etmir.

Şair parçalanmış torpağımızın taleyi ilə fərdi taleyini (lirik qəhrəmanın) paraleldə götürür, onları doğru-düzgün olaraq eyniləşdirir, lakin bu bölünmənin şərtiliyi, keçəriləyi misraların alt qatında "oxunur". Şair yurdla eyniləşir, özünü ana yurdun ağrı-acısı fonunda görür. Uzaq dağ kəndində yarımcıq tikilən ev də, yarımcıq görünən lirik "mən"in taleyi də xalq taleyinin bir parçası olduğundandır ki, qismətə düşən nə varsa, yarımcıqdır. "Yarimçiç" şeirinin nisgilli, dərdli misraları arasından "bütvövlük" arzusu, çağırışı sizir:

*Görəsən sözümə kim inanar, kim,
Söz açsam sabahkı toydan, düyündən?
Yarimçiç olmazdı bəlkə, taleyim
Doğulsa, bu yurdun bütövülüyündən...*

...Kitabda toplanan şeirlərin formaşəkil müxtəlifliyi, ideya-məzmun rəngarəngliyi onu monotonluqdan qurtarır,

oxunaqlı edir. Şairin vətəndaş mövqeyini aydınlaşdırıran "Niyə", "Yarimçiç", "Belə getməyəcək işlər, deyəsən" və başqa şeirləri müasir insanın özünü milli dərkətmə prosesindəki fikri-hissi təlatümləri, özünə qayıdış yollarındaki daxili keçid və mərhələlərin poetik əksinə çevirilir.

Son hadisələr, fitnəkarcasına düşünləmiş "Qarabağ problemi" də, bu problemin əks-sədasi da "Sevgi bulağı" kitabında gah müstəqim, gah da müəyyən mətnaltı məramlarla oxucuya çatdırılmış, Musa Ələkbərlinin etirazı, mənəvi yanğısı misralara, bədii parçalara hopmuşdur." 40

Kitabın "Özümlə təkbətək qala bilmirəm" bölümündəki şeirlərin mərkəzində insan dayanır. Şairin sevdiyi, qayıqları ilə yaşadığı, dərdlərinə ürəkdən yandığı, daim ünsiyyətdə olmaq istədiyi insan... "Könül", "Deməli", "Gələcək", "Üfüqdən o yana", "Sən bu evə yovuşmadın", "Çalma ürəyini...", "Özümlə təkbətək qala bilmirəm", "Gördüm o gözləri qar işığında", "Tufan", "Sənə ulduz dedim ki...", "Mən özümə boy ver-

mədim” adlı şeirlərdə şairin “Söndürüb odu-ocağı Kül ilə oynayan könül” təessüfü, “Ay adamlar, üçcə kəlmə sözüm var” xəbəri, “Qaratikan döşənəkli bir yola Ömrüm boyu ayaqyalın çıxmışam” ağrı-acısı, “Ömür yoxdur duyğulardan qıraqda” etirafı, “Qocalar gənclərin ürəklərinə Yaxşılıq, sədaqət toxumu əkir” arxayıncılığı, “Əlimiz çatmayan nə var-müqəddəs, Ünümüz yetməyən nə var-gözəldi” ülviyəti, “Sən bu evə yovuşmadın, ay gəlin” qınağı, “Mənçə bu dünyada öz qismətini Gecikib tapanlar müqəssir deyil” hökmü, “Bu saat mənimcün qələm götürmək Özümü çarmixa çəkmək kimidir” çarəsizliyi, “Qırılar dilimin qara tilsimi, Piçiltim göyərər: “gəl tanış olaq” duyğusu, “İtmışəm duyğular qarışığında” çəşqinliği, “Yerin bu üzündən yol gedirəm mən Ayın o üzündə səni görməyə” fədakarlığı”, “Qadın xoşbəxt olur öz ürəyinin Təmizliyi ona güzgü olanda” səmimiyyəti, “Bulaq sevgim xırda-xırda əritdi Ürəyimdə daşa dönən bir qəmi, təəccübü, “Ürəyimdə bir sevgiyə boy verdim, Evinəsə iki körpəm boy atır” təzadı görünür. Buradakı ən

kiçik şeirdə belə böyük məhəbbət, səmimiyyət, ümud var:

*Məni ansan, yuxu getməz gözünə,
Qurban olum, sən ürəyi yuxasan.
İmkan tapıb, bircə dəfə özünə
Bu istəyin işığında baxasan... 41*

Aydın Hüseynzadə yuxarıda adı çəkilən məqaləsində yazır: “Yazıcının hər yeni kitabı onun yaradıcılığının yeni fəсли, yeni səhifələridir. Oxucu bu yeni fəсли, səhifələri əvvəlkilərlə müqayisə edib, müəllifin irəlimi, gerimi getməsi, yaxud yerindəcə sayması barədə müəyyən nəticəyə gəlir.

Məsələyə bu mövqedən yanaşdıqda, bəri başdan deyək ki, istedadlı gənc şair Musa Ələkbərlinin “Sevgi bulağı” kitabı onun yaradıcılığında irəliyə doğru uğurlu bir addım sayılmalıdır. Niyə? Hər şeydən əvvəl ona görə ki, kitabda toplanan yeni şeirlərində M. Ələkbərli artıq püxtələşmiş, həyata, dövrümüzün ictimai-siyasi hadisələrinə həqiqətin, aşkarlığın gözü ilə baxır, hər şeyi öz adıyla çağırmağa, rəngsiz-boyasız göstərməyə səy edir.” 42

Kitabın “Məni doğmaliq öldürür” bölümündə “Sən demə”, “Gəlib”, “Gü-lüm”, “Qoşma”, “Bəzənir”, “O yuxu”, “Buydumu”, “Deyiləm”, “Daha belə yana bilməz bu ocaq”, “Mən necə de-yim ki”, “Dərdini”, “Səndən kədər qo-van olmaz”, “Mən səni”, “Günahsız” kimi şeirlərdə sevgi-məhəbbət, vüs-al-hicran, giley-güzar, sevinc-kədər kimi hiss və duyğuların əksini görürük. Bu şeirləri birləşdirən bir xətt vardır: səmi-miyət. Şair öz yaşantılarını ürəyindən gələn kimi misralayır, bu saf, təmiz duy-ğular şeirləşənə kimi şair nələr çəkir, onu bircə özü bilir, bizimsə bildiyimiz sadəcə budur ki, şair məhəbbət şeirləri yazıb...

*Göz yaşına təşnə olan jaləsan,
Ürəyimdə hıçqırıqsan, naləsan,
Çəmənimdə qan-qırmızı laləsan, -
Ləçəklərin uçub gedər, biçilməz!*

*Taleyimin xurcununda daş əydi,
Düşəndə də, ucalıqdan düşəydim...
Gözələ yox, gözəlliyyə baş əydim,
Aşıq olan nəfsi üçün kiçilməz!*

*O həsrətin gözümdədir sarısı,
Qoymaram ki, kimsə dərddən yarısın.
Bu badənin şərbətdəsə yarısı,
Yarısı da zəhrimardır, içilməz.*

*Qoca günəş dövranını sürübdür,
Qarşılısaq, qarşı gələn qürubdur.
Aramızda elə bir dağ durubdur,
Keçilməzdir qeyrət kimi, keçilməz.*

*Kim eşqini bir içimlik su sanır?!
Səni görüb adam candan usanır.
Canə doyub, torpaq çəkər Musanı,
Çəkilməzdir onun dərdi, çəkilməz!!! 43*

İlyas Tapdıq öz məqaləsində Musanın məhəbbət şeirlərinə də münasibətini bildirir və yazır: “Kitabın “Məni doğmaliq öldürür” və “Məhəbbət həmişə vaxtında gəlir” bölmələrində toplanmış şeirlər üzərində xüsusi dayanmaq istərdim. Bunların bir qismi qoşma formasında yazılmışdır. Lakin məzmunca yeni ruhlu qoşmalardır. Sevgi şeirləri isə bilavasitə şairin gündəlik temasda olduğu həyatın lirik əhvalidir. Kitabdakı bütün şeirlərdən fərqli olaraq Musa Ələkbərli özünü əsasən məhəbbət şairi kimi tanı-

dır. Bu mövzunu qələmə alanda onun harayına birinci çatan gözəllik duyğusudur. Özü də heyrət edir-nə üçün dünyada bu qədər gözəllik var? Nə üçün o gözəlliyyə bu qədər həssasdır? Şairə görə bahar da onun ayağına gəlir, sevgisine həsəd aparır. Hətta təzəcə açılan parlaq güllər də, kölgəli çinar da, ulu varlığın dahisi günəş də onun sevgisini tərənnümdə köməyinə gəlir. Sevgisiz keçən tək bircə günün narahatlığı az qala şairi dəli edir; o özünün bu rahatsızlığını belə adlandırır:

*Ay Musa, həsrətin alov dilişən,
Delişən, özü də ayri delişən!
Bilirəm mən səni, gözləməlisən,
Bu fürsət əlindən uçana kimi.*

Beləcə sevə-sevə öz ürəyində “sevgi əbədiyyətinə” çevrilir. Sevdiyi anların hər birindəsə bir ömür yaşayır, duyğusu nağıllaşır, sevgisi onu “buludlaracan qaldırır”. Artıq hava almir, gözəlliklə, sevgi ilə nəfəs alır...” 44

Kitabın “Məhəbbət həmişə vaxtında gəlir” bölümündə gedən “Bu sevginin

qabağında”, “Gəlir”, “Mənə bu sevgidən bir şey qalmasa”, “Bu yaş sərhədin-də küləklər əsir”, “Sevgi bulağı”, “Sevgi səhbəti sevmir”, “Könlümü göynədir qızıl tellərin”, “Mən dözə bilmirəm bu xoşbəxtliyə”, “Səndən gözəli”, “Bir dəli sevda”, “Bəsimdi”, “Arzu”, “Qocaldıq” adlı şeirlərdə şairin gizli hissi-həyəcanı, deyə bilmədikləri, vüsala ümüdüzlüyü, xatirəyə çevrilmiş yaşıntıları, on yeddi yaşında küsüb, əlli yaşında geri qaydan məhəbbəti, nəhayət, “Sevgi bulağı” var:

*İlk gəncliyin
dəliqanlı bir anında
Gözündən bulandırdım
bu bulağı.
İndi günün qürub çağrı
əlimi üzümə qøyub
Bir ömür gözləyəm gərək
durulmağını...45*

Kəramət Şükürov kitab haqqındaki məqaləsində şairin məhəbbət lirikasında öz münasibətini bildirir və yazısını belə yekunlaşdırır: “Əlbəttə, poetik meyarın və zamanın əleyindən maddi də-

yərlər keçə bilməz, mənəvi dəyərlər isə öz yüksəkliyində əbədidir. Musa Ələkbərlinin də bir şair kimi səciyyəvi keyfiyyəti ondadır ki, həyat hadisələrinə yüksək poetik dəyərlər səviyyəsindən nəzər salır.

Şairin yeni kitabına sırf lirik məzmunlu şeirlər də daxil edilmişdir ki, həmin şeirlər səmimiliyi, sevgiyə saf, ülvi, ilahi münasibəti ilə seçilir, oxucu yaddaşında qalır. Bu şeirlər dəyər qiyməti də müəllifin sevgi haqqında konkret ifadədən qaçıb onu həyat hadisəsi fonunda göstərməsindədir. Bizcə, bu tipli şeirlərin emosional təsiri daha güclü olur. Həmin şeir ictimai məzmunlu şeirlər kimi fərdi, intim xarakter daşıdır, bu sırf lirik duyğulardan yoğrulmuş poeziya nümunələrində xalqın sevgi dünyasından xəbər verir, sevib-sevilmək kimi bəşəri hissələrdən poetik söhbət açır.

“Sevgi bulağı” Musa Ələkbərlinin bir şair kimi yeni poetik imkanlarını üzə çıxarıır. Hər kitab şair tərcümeyi-halının yeni səhifəsi kimi qavranırsa, təzə kitabıyla müəllif növbəti bədii “pillənin” töhfələrini oxucuya təqdim edir və oxu-

cular da ondan daha sanballı kitablar gözləməkdə haqlıdır.”⁴⁶

Musa Ələkbərlinin məhəbbət lirikası göylərdən güc alır, günəşdən, aydan hərarət, işıq alır, nurlanır, təbiətin saflığından damlalanır, ən ülvi duyğularla zü-hur edir, müqəddəs varlıqlardan mayalanır, bulaq kimi çağlayır. Bu bulağın saflığı, paklığı, müqəddəsliyi insan üzəyində intişar tapır. İlyas Tapdıq məqaləsini belə bitirir: “Musa Ələkbərlinin sevgi şeirlərinin əsas xətti lirik qəhrəmانا sevgi yolunda saflıq, müqəddəs duyular aşılamaqdır. Təmizlik, xeyirxahlıq yolu tutan bu qəhrəmanın nə həddi var ki, ürəklə sevməsin, ilahi saflıqdan uzaqlaşın. Onun nə həddi var ki, gəldiyi beşgünlük dünyada məhəbbətlə yaşamasın? Bu dünyadan intizar odu da, həsrət və bəlaları da sevən ürəyin xoşbəxtliyidir. Bu sevgi şeirləri öz oxucusunu “Sevgi bulağı”ndan içməyə, həssaslığa, əbədi gəncliyə, bəşəri məhəbbətə səsləyir.”⁴⁷

“GÖZÜMDƏ AĞLAYAN BULUD”

Musa Ələkbərlinin sayca yedinci kitabı 1992-ci ildə “Gənclik” nəşriyyatında nəşr olunub. Zülfüqar Şahsevəlinin redaktorluğu ilə çap edilmiş kitabın annotasiyasında oxuyuruq: “Gözümdə ağlayan bulud” istedadlı şairimiz Musa Ələkbərlinin öz oxucularına yeni töhfəsidir.

Son illərdə xalqımızın çəkdiyi ağrı-acılar; şəhidlərin müqəddəs ruhu, köçgünlərin ürək göynədici harayı, yurd-yuva həsrəti, bu ağır, çətin günlərin iştirakçısı olan lirik qəhrəmanın son dua kimi göylərə piçildadığı kövrək sevgi sətirləri və bir də müəllifin dünyaya, Tanrıya tutduğu üz...

Bax, bütün bunlardır şairin gözündə ağlayan buluddan sözülən poetik damcılar...” 48

Kitab 5 bölümündə tərtib edilmişdir. Burada şairin müxtəlif ovqatda yazdığı, ilhamın yazdırıldığı, şairi silkələyən məqamların eks olunduğu şeirlər yer alır. Kitaba ön söz əvəzi verilmiş “Yazma-

ram...” adlı şeirdə şair şeir yazdığını məqamları bizə belə diktə edir:

*Çox da şeirin təşnəsiyəm, acıyam,
O gəlməsə birnəfəsə, yazmaram.
Yaralayıb, qanatmaram sözləri,
Bir ötəri boş həvəsə yazmaram.*

*Mətləb yoxsa, sözlər yazıq, mən yetim,
O qiymətdə arzu varmı, mən yetim?
Bu taledən nə çəkmədim mən yetim,
Söz xətrinə nəsə, nəsə yazmaram.*

*Zəhləm gedir qələmə şər yaxandan,
Bu nemətə paxıl-paxıl baxandan.
Kükürk ilham yapışmasa yaxamdan,
Tutub məni əyləməsə, yazmaram.*

*Şeir yazmur, diri yolur toyuğу,
Qişa bəsdir hər sözünün soyuğу.
Ona baxma, ürəyimdə bu duygú
Binələşib, öyləməsə, yazmaram.*

*Axtar kimi, ara kimi, qov kimi?
Hissim, duygum atıb-tutar qov kimi.
Qələm məni bir yaralı ov kimi
Dağda, düzdə teyləməsə, yazmaram!*

Musa, onsuz nə qışım var, nə yazım,
Nə bu dərdim, nə qələmim, nə yazım.
Mən kiməm ki, nə uydurum, nə yazım,
Tanrı mənə söyləməsə, yazmaram! 49

Kitabın “Məni yaşatmağa nə vardi axı...” adlı ilk bölümündə gedən “Hanı bu xalqın yaddaşı”, “Böldülər”, “Aşkarlıq”, “Sözüm yerə düşür...”, “Zaman” xəbərləri”, “Yeddi dərənin suyu”, “Hərənin ağızından bir avaz gəlir” kimi şeirlərdə dövrün nəbzini tutan şair millətin ağrı-acılarını, köçgün vəziyyətini, ümumiyyətlə, cəmiyyətdə başlayan xaosu görür, ölkədə dəyişən ictimai-siyasi vəziyyətin müəyyən məqamlarını düşünür, vaxtilə xalqın başına gələnləri xatırlayır və yenidən tarixin təkrar olunacağını, Qarabağ münaqişəsinin böyüüb müharibəyə çevriləcəyini elə bil hiss edir. Odur ki, şeirlərdəki ab-hava dəyişir. Sevgi şairi olan Musa Ələkbərlinin qələminə daha böyük dəndlər gəlir: “Qan gölündə üzdü Bakım”, “Qurudumu o göz yaşı? Hanı bu xalqın yaddaşı?”, “Bu millətin qırılmağı Ona tarix ola bəlkə”, “Sözüm yoxdu yağılara, yadlara, Ana,

məni öz içimdən böldülər”, “Başım qiyəmətinə kəlmə seçməli, Qanım bahasına danışmalıyam”, “Ya bir millət kimi ölüm-qurtarım, Ya cirim köksünü kədərin, yasin”, “Neçə üzü varmış yalanın, Allah, Bu azman “Zaman”ın xəbərlərində!”, “Yetmiş ildir bir arxin günahını yuya bilmir Yeddi dərənin suyu!”, “Təbii rəngləri yadırğadı göz, Boyağın öyrəndik,ancaq boyaga”, “Ya sənə zirvələr belində çatı, Ya da heç çatmayım ömür boyunca!”...

Əlirza Xələfli “Azərbaycan” jurnalında çap etdirdiyi “Poeziyada saflıq, həyatda sərraflıq, yaxud Azərbaycanlı misralar Vətən xəritəsi çəkir” adlı məqaləsində Musa Ələkbərli yaradıcılığının müxtəlif məqamlarına münasibət bildirir, dəyərli fikirlərini oxularla bölüşür. O yazar: “M. Ələkbərlinin azərbaycançılıq, azərbaycanlılıq və türk şeirinin mənəvi yükünü özündə ehtiva edən poeziyası mübariz ruh üstədə köklənib: “Çox ağırdır, çox ağridır vətən dərsi. Sən bu zülmü çəkirsən ki, bu ağacı əkirsən ki, meyvəsini vətən dərsin”. Mübarizələr asan aparılmır. Hər bir mübarizədə, hət-

ta qalib gəlsə belə haqqın tərəfində olan zərrə-zərrə “cismü can” itirir. İtirir və itirdikcə cismani sarsıntılar onu yarala-sa da, mənəvi ucalıq haqqı alır. Heç bir güc onun mənəvi ucalığının qarşısını kəsmək iqtidarında olmur. M.Ələkbərli deyəndə ki, “Şeirim, kölə olma, şeirim, qul olma, Yoxsul yașadım ki, sən yoxsul olma” həqiqətinə inanrıq və fikrimizin davamı kimi qəbul edirik.

M.Ələkbərli şeirin qürurunu qoruya-n, bir ömrü bu qüruru, vüqarı yaşı-tmaq üçün qurban verə bilən şairdir. Və qətiyyən peşman deyil. Bu onun bir şair olaraq estetik qayəsidir və prinsip etiba-ri ilə bütün yaradıcılığı bu düstura ta-bedir...” 50

“Gözümde ağlayan bulud”un ilk bö-lümündə bizə əvvəlki kitablardan tanış olan maraqlı şeirlər də yer alır...

Kitabın ikinci bölümü “Şəhidim, qanlı şəhidim” adlanır və elə adından göründüyü kimi burada şəhidlərə həsr olunmuş “Könlüm açılmaz, açılmaz”, “Neylədin”, “Ağlama şəhidlərə”, “Şə-hidlər xiyabanında”, “Hamı sizə rəhmət deyir”, “Getsin doxsaninci il”, Salatin

Əsgərovanın xatirəsinə yazılmış “Ba-cım” və s. şeirlər toplanmışdır. Bu şeirlərdə şairin үrək yanığı ilə şəhidlərə ağı dediyini, anaların, gəlinlərin halına yan-dığını, millətin kədərinə qəlbən şərik ol-duğunu hiss edirik: “Bu dərd elə bir dərddi ki, Ondan qaçılmaz, qaçılmaz”, “Ölən bizik, siz sağsınız”, “İndi Bakım şəhidlərin şəhəri, Necə udum mən bu dərdi, qəhəri”, “Bu boyda göz yaşı axan millətin Bəs niyə ikinci Xəzəri yox-dur?!”, “Bakı güllələrə gərir köksünü, Gullədən xəbərsiz açılır güllər”, “Gözü-mün yaşıdan güclü sözüm yox”, “Yas tutar, milyonlar sənə yas tutar, Yolunu tək oğlun gözləyər, bacım”. “Torpağı gedənin bircə yolu var: Yaşayıb ölmək yox, ölüb yaşamaq”, “Gəl şəhid qəbri üstdə zülüm-zülüm ağlama”, “Burda, bu şəhidlər qəbristanında Üzün kömürdən də qaradı, dünya”, “Bu qan qəti yerdə qalmaz, Keçməsə bu el üstündən!”, “Qəbrin üstdə Ülvi balam, Döndüm ağlara, ağlara”, “Qarabağa vertalyotla uçuruq”, “Bu yanvar da qanla gəldi”, “Töhmət bizə, rəhmət sizə”, “Tutaq ki, mən dandım bu müsibəti, Dünyanın

gözünü yummaq olurmu”, “Ağ sübhün intiqamı O qara şerdə qalmaz” və “Ön söz yerinə” adlı bir dörtlük:

*Ürəyimin alovunu içirdim,
Gör, nə tərdir, nə canlıdır qərənfil.
Xəyalından bircə misra keçirdim:
“Şəhidimlə nişanlıdır qərənfil.” 51*

Əbülfət Mədətoğlu “Ədalət” qəzeti-nin 22 dekabr 2009-cu il tarixli sayında ki məqaləsində yazır: “Musa Ələkbərli!... Bu imza artıq Azərbaycan ədəbiyyatında oturuşmuş, kök atmış bir şair imzasıdır. Yəni bir söz adamının ünvanıdır. Elə bir ünvan ki, o ünvanda söz həm toxum kimi səpilib cürcəndilir, sonra bari-bəhəri götürülür. Həm də ümman sahibi öz qanını, canını, ruhunu o gö-yərtdiyi sözə hopdurub onu oxucu meydanına çıxarır və deyir ki, buyurun, bu mənəm: – Musa Ələkbərli!

Mən Musa müəllimin şeirlərini 70-ci illərdən tanıyorum. Bu ifadə bəlkə də ki-məsə anlaşılmaz oldu. Amma həqiqətən mən sevdiyim, arayıb-axtardığım şairlərin şeirlərini oxumuram, onları tanıyı-

ram. Çünkü oxumaq elə-belə üstündən, yanından öüb-keçmək kimi görünə bilər, tanımaq isə onunla xoş-hal etmək, onunla oturub-durmaq, onunla yol yoldaşı olmaq, bir sözlə onun qoluna girib istədiyin ünvana getməkdir...” 52

Kitabın “Göydən gəlmisəm” adlı bölümündə əsasən şairlərə ünvanlanmış və sənəti tərənnüm edən şeirlər yer alır. Təsadüfi deyil ki, bölümün ilk şeiri “Şairlərə” adlanan dörtlükdür:

*Kimdi qiymət qoyan indi xoş sözə?
Dəyişdi həyatda hər şeyin dadi.
Qoruyun, dərdiniz gəlməsin gözə,
Şairlər, şeirlilik heç nə qalmadı. 53*

Bu bölümde şairin qardaşı Bəhlul Ataxallıya, xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadəyə, Hüseyn Arifə, gənc şair Rəşid Poladoğlunun xatirəsinə, şairin dostu ukrayna şairi Vasili Moruqanın xatirəsinə ünvanlanmış şeirlər maraq doğurur. Bu şeirlərdə diqqəti çəkən misralar var: “Tanrim, bəlalardan sən özün qoru, Üç ocaq daşını, biz üç qardaşı”, İlhami həmişə cilov gəmirir”, “O məqrur zirvələr

çatır qaşını, Dərd əgər yoldasa, Hüseyin qağa”, “Hani Poladoğlu, əlində sazi”, “İynənin gözündən keçməkdi məncə, Dostun ölümünə dost şeir yaza!”... Burada “Atamın məktubu” adlı maraqlı bir şeir diqqətimizi daha çox çəkir:

*Çoxdandır gəlməyir səsin, sorağın,
Arzunmu, şeirinmi tükəndi, oğul?
Sinası doludur aranın, dağın,
Arxanca boylanan bu kəndin, oğul.*

*Bəlkə bir ürəksiz toxunub sənə,
Xətrinə dəyiblər bir yerdə, yoxsa?
Nə var ürəyində, aç, danış mənə,
Gizli sərrinmi var şəhərdə, yoxsa.*

*Qəlbimi dindirən ayrı həvəsdir,
Sənsən bu həyatda qanadım-qolum.
Filankəsin oğlu olduğun bəsdir,
Qoy mən filankəsin atası olum! 54*

Yunis Qaraoglu “Kaspi” qəzetinin 21 aprel 2010-cu il tarixli sayında gedən “Nikbin ruhlu şair” adlı məqaləsində yazar: “Musa Ələkbərli öz yaradıcılıq yolunda heç kəsi təkrar etmir. Ancaq o, klassiklərimizin milli ənənələrinə bağlıdır, onun şeirlərində Nizami hikməti,

Füzuli məhəbbəti, Vurğunun vətən sevgisi, sadə dili əsas yer tutur. Ona görə də şairin vətənə, xalqa, məhəbbətə bağlı poeziyası, əhatəli mövzuda müxtəlif səpgidə yazılan şeirləri şan-şöhrət tapmışdır.

Musa Ələkbərli sözün əsl mənasında nikbin ruhlu gözəllik, məhəbbət şairidir. Onun poeziyası bütünlükə mənalıdır, insanı düşündürəndir. Təbiətin hüsnü kimi gözəldir, şirin ləhcəlidir, sadə dillidir. Bu, şair qəlbini anadan olduğu gözəllik diyarı Gədəbəy dağlarının iliq havasından, çiçəklərin ətrindən, xallı taların, yaşıl meşələrin hüsnündən, zümrüd bulaqların dodağından sözülləb. Alma yanaqlı, siyah telli, uzun hörüklü, sədaqətli dağlar gözəllərinin saf məhəbbətindən gəlir. Elə insan şəxsiyyətini təsdiq edən Musa müəllimin təmiz nəfsi də bu ab-havada, mühütdə yaranıb. Eyni zamanda onun bədii üslubu, sənətkarlıq məziyyətləri özünə ustاد bildiyi, yaradıcılığına və şəxsiyyətinə xüsusi hüsn-rəğbət bəslədiyi, zəngin poetik dünyası olan xalq şairi Hüseyin Arif ırsindən su içib.

Şair üçün poeziya ürək sırdaşı, könül həmdəmidir. O, poeziyanı özündən çox sevir. Şair həyatda gözəlliyi duyur, öz içində yaşadır, ilhamla qələmə alır, həzin misralarla vəsf edir, öz oxucusuna çatdırır..." 55

Kitabın “Qərib lalə, yetim lalə, tək lalə” bölümündə də müxtəlif şeirlər, o cümlədən sevginin, hüsn-rəğbətin eks olunduğu, xatirələrin çözələndiyi şeirlər toplanmışdır. “Biz zirvədə görüşdük”, “Sənin işığını kəsmərəm daha”, “Dəyməz”, “Şeir”, “Səni düşünürəm bu gecə yarı”, “O baxışlar nə deyir”, “Sən mənim”, “Başlanır”, “Etiraf”, “Lalə”, “Yerinə” adlı şeirlərdə şairin zərif yaşıntıları, illərin arxasından boyanan arzular, duyğular, uzaq-yaxın xatirələr adımı çəkir: “Sənin qaynar gözündə Oda, atəşə çatdım”, “Mən ki, könüllərə işiq çəkənəm”, “Səni Allah bilən qadın yoxdusa, Tanrıya çatası odun yoxdusa, Sözləri yan-yana düzənməyə dəyməz”, “Zülmkar dünyanın, quduz dünyanın Min bir əzabına qatlanan şeir”, “Musa kimi görməmişin yorulsun”, “Yağır yastığına dağların qarı”, “Mən hamiya

yanmışam, özümə yanmamışam”, “Bəlkə də son hicran mənimlə bitir, Bəlkə də ilk vüsal məndən başlanır”, “Pisliklər sovuşdu biz qovuşanda”, “Dəli könül, bu yaşimdə sən mənə Ağıl dərsi keçəcəksən yenəmi”, “Yarpaq-yarpaq uca-qaqsan, bilirəm”, “Sənin iradəndir, sənin dözümün Evimdəki qızıl dirək yeri-nə”, “Oxunmamış nəğməyəm, Yazılma-mış şeirəm”...

Nəcibə İlkinin Musa Ələkbərlinin məhəbbət lirikası haqqında “Sevginin Tanrısi var, ədəbiyyatımızın Musası” adlı yazısında oxuyuruq: “Poeziyasında məhəbbətin parlaq işığı, misralarında məhəbbətin güzgüsü var Musa Ələkbərlinin. Bu işıqdan hamıya pay düşür, bu işıqda hamı yol gedir. Hər birimiz bu güzgüdə özümüzü, sevgimizi açıq-aydın görürük, yollarında büdrəmədən addımlayırıq. Min illərin, qərinələrin əbədiyyət, mənəviyyat körpüsü keçir bu yollarдан. Daşqalaqdan uzaq, bu hamar yolların üstündə dayanan bircə həsrət daşı, bircə hicran kolları var. Bunlar isə Musanın şeirlərində parlayan ulduzlarla, açan qönçə güllərə dönür. Qönçə-qönçə

açılan sevgi puçurları insanın ruhunda elə sehrlənir ki, sanki elə sevə-sevə təbiətin əsrarəngiz qoynunda istirahət edir-sən. Əbədi olan bir Allahın altında hər şeyi olduğu kimi dərk edirsən. Sevən qəlb, sevgi üçün döyünen ürək, həsrət çəkən baxışlar və dincələn ruh. Bütün bu sadaladıqlarım Musa Ələkbərlinin şeirlərini oxuyandan sonra daha da gözəlləşir və təsiri xeyli müddət qalır..." 56

Kitabın "Məni bu sevgidən saxla, ilahi" adlı sonuncu bölümündə Musa Ələkbərlinin məhz belə sevgi şeirləri toplanıb: "Hani o cavənlıq"dakı "Hani o sevgi ki, ağlada məni", "hani o çaylar ki, hanı o nəğmə ki, hanı o səma ki, hanı o dağlar, hanı o ilham, hanı o gözlər, hanı o fürsət, hanı o səadət,..." təəssüfü, "Etiraf"dakı uzaq illərin arxasından ilgim kimi görünən o ilahi qız, "İlk məhəbbət"dəki "əvvəller..." pərişanlığı, "Bir arzum var açıları"nda "Mənim üçün ilahəsən, Kim üçünsə adı qadın" müqayisəsi və diqqətimi çəkən adsız bir şeir:

Məhəbbət!

*Demə ki, qaldım dünəndə,
Söz-söz, misra-misra paylanmağım var.
Dünyada hər şeydən üzüm dönəndə,
Mənim sən tərəfə boylammağım var.* 57

Bu bölümündə tanış şeirlər də çoxdur. Amma oxuyanda ilk anda elə bilirsən ki, onlar da yenidir. Ramin Qurban "Kredo" qəzetinin 13 may, 2006-cı il tərixli sayında dərc olunmuş "Hardasa bir gözəl çıxar yollara..." (Şair Musa Ələkbərlinin sevgi dünyasından lövhələr)" adlı məqaləsində yazır: "Yazımızın adından da hiss olunduğu kimi, bu məqalədə biz Musa Ələkbərlinin bütün yaradıcılığına deyil, təkcə yaradıcılığının aparıcı qollarından biri olan məhəbbət lirikasına, sevgi dünyasına səyahət edəcəyik..."

Musa Ələkbərli çox böyük şairdir! Ona görə böyük şairdir ki, onun ruhunun mayası, şeirinin, sənətinin canı, qanı gözəllikdən, məhəbbətdən, ilahi hissələrdən yoğunlub...

Musa Ələkbərli yaradıcılığı, onun sevgi, gözəllik fəlsəfəsi haqqında cild-

cild kitablar yazmaq olar. Lakin biz təəssüratlarımızı bir neçə əlavə qeydlə tamamlayırıq. Şair çox böyük cəsarətlə və səmimiyyətlə etiraf edir ki: "Şairin yüz gözəl nazını çəksə, Bir nəfər çatmayıır, yenə bir nəfər!" Bax elə şair həm də buna görə şair olur ki, ömrü boyu o bir nəfəri, o idealı axtarsın, soraqlasın, hər-raylasın. Onun idealı utopik də ola bilər, real da. Lakin hər iki halda (hətta utopik idealə qovuşsa belə!) o, çatdıığı arzularla kifayətlənə, rahatlana bilməz! Şair həmişə həsrətdədir, kiminsə, nəyinsə həsrətini, iztirabını çəkməlidir, bunsuz yaza bilməz! Buna isə dəlilik, divanəlik kimi də baxmaq olar, qəribəlik kimi də baxmaq olar, adilik kimi də. Şair dərkolunmaz bir varlıqdır, sirdir, sehrdir, elə sevdiyi gözəllər kimi...

Musa Ələkbərli poeziyası, Musa Ələkbərli lirikası elə bir nəgmədir, elə bir dalğadır, elə bir buluddur, elə bir şimşəkdir ki, şairin özü demişkən:

*O nəğmənin sədasında axmalı,
O dalğanın axarında itməli.
O buludu teyləməli, sıxmalı,
O şimşəyin işığında bitməli.*

Bəli, o şimşəyin işığında neçə-neçə sevgilər, neçə-neçə pöhrələr bitib göyərəcək, çiçək açacaq, ay Musa müəllim! Tanrı sizə yar olsun, ilham pərisi həmişə duyğularınızı oxşasin. Gözəllər yollarınızı gözləsin!" 58

“DÜNYA SEVGİDƏN DOĞULUB”

Musa Ələkbərlinin növbəti kitabı 2007-ci ildə “Şur” nəşriyyatında Əhmədağa Şahinin redaktorluğu ilə çap olunan “Dünya sevgidən doğulub” adlı şeirlər toplusudur. AMEA-nın müxbir üzvü, professor Nizami Cəfərov kitaba yazdığı “Musa Ələkbərli... və onun sevgi fəlsəfəsi...” adlı ön sözdə şairin 60-ci illərdən üzü bəri ədəbiyyata verdiyi töhfələr haqqında qısa yiğcam məlumat verir və Musa Ələkbərlini ən çox lirik şeirlər müəllifi kimi təqdim edir. “Musa Ələkbərli daha çox sevgidən yazırı...” deyən müəllif belə qənaətə gəlir: “60-ci, 70-ci, 80-ci illərdə Musa Ələkbərliyə elə gəlirdi ki, öz sevgisinin “tərcümeyi-hal”ını yazır... Əslində isə, o özü də bilmədən, mənsub olduğu etnik-mədəni (etnoqrafik) sistemin ümumi (universal!) sevgi dastanını danışındı. Yüz illər boyu necə sevmişdilər, necə həsrət çəkmişdilər, vüsala necə qovuşmuşdularsa, o da şeirlərində o cür sevir, həsrət çəkir, vüsala qovuşurdu. Və onun mənsub olduğunu xalq öz sevgisində necə təbii bir mə-

suliyyət daşmışdısa, o da həmin təbiiliklə məsuliyyətini daşımaqdə davam edirdi... Dünyanın (və sevginin!) “moderinləşdiyi”, parnoqrafik patalogiyaların ədəbiyyata təcavüz elədiyi bir dövrdə etik-etnoqrafik məhəbbət texnologiyalarının poeziyaya cəsarətlə gətirilməsi artıq özünəməxsus bir üslub (!) təzahürü demək idi.

Musa Ələkbərli bu üslubu 90-cı illərin ortalarına qədər enerjili bir istedadla (və inamlı) inkişaf etdirdi, mükəmməl bir sevgi poeziyası yaratdı. Həmin poeziyanın bütöv bir kitab halında (və bir daha!) oxuculara təqdim olunmasının ən azı üç səbəbi var: birincisi, hər bir yaradıcı şəxs kimi Musa Ələkbərli də öz yaratıqlarını təbii kamilliyi (və yekunu) ilə görmək (və göstərmək) istəyir; ikincisi, 70-ci, 80-ci və 90-ci illərdə nəşr olunmuş kitablardan ədəbi ictimaiyyətin “yaddaş”ında qalmış təəssüratları bir daha canlandırmak, yaxud “yaddaş”ı təzələmək sosial-estetik zərurətdir; nəhayət, üçüncüsü, “bu gün” həmişə “tarix”dən doğulur; nə qədər müasir, novator intonasiyaya malik olsa da, yüz

illərin trafareti kontekstində təzahür edir—keçmişdən təcrid olunmuş gələcək mümkün deyil, ona görə də bu və ya digər dərəcədə müəyyənləşmiş, modelləşmiş hər bir “üslub”un ən qeyri-münbit şəraitdə belə yaşamaq haqqı mövcuddur”. 59

Kitab şairin “Şair qardaşım Əhməd-ağa Şahinə” adlı kiçik bir minnətdarlıq şeiri ilə açılır:

*Bütün yamanlıqlar devrilib daha,
Bəşər xeyirxahlıq yoluyla gedir.
Bu iş xoş gələcək qadir Allaha;
...Dünyanın yaxşılıq yolundan keçir,
Şəxavət göstərir, pulundan keçir,
Şair kitabını şair nəşr edir. 60*

“Dünya sevgidən doğulub” kitabından birinci hissəsində Musa Ələkbərlinin bu kitaba qədər nəşr olunmuş bütün kitablarından seçmə lirik şeirlər verilmişdir. Biz bu kitablar haqqında əvvəldə danışdığınızdan, burada təkrara yol vermək fikrində deyilik.

Kitabın ikinci hissəsində (sonuncu bölümündə) “Mən sevgi görməmişəm”

başlığı altında şairin sonrakı yaradıcılıq məhsulu olan şeirlər toplanmışdır. Şairin məhəbbət lirikasını əks etdirən bu əsərlərdə Musa Ələkbərli dönyanın doğrudan da sevgidən doğulduğunu sübut etməyə çalışır. Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, şair İslam Sadıq “Kaspi” qəzetiindəki “Musa Ələkbərlinin sevgi dünyası” adlı məqaləsini belə başlayır: “Hər kəsin öz dünyası var. Bu fikir daha çox yaradıcı adamlara aiddir. Öz dünyası olmayanın öz sözü də olmur. Şair dostum Musa Ələkbərli öz dünyası və öz sözü olanlardandır. Bu, onun birinci xoşbəxtliyidir. Musanın ikinci xoşbəxtliyi odur ki, onun dünyası sevgidən doğulub, sözü sevgiyə yogrulub. Sevgiyə dolan ürəyə heç vaxt qəzəb, nifrət yol tapa bilmir. Şair dostum kitablarından birinin adını “Dünya sevgidən doğulub” qoyanda elə bilirəm ki, onun haqqında uzun-uzadı düşünməyib. Bu ad Musa Ələkbərli yaradıcılığının leytmotividir”. 61

Bu kitab haqqında çoxlu rəylər yazılib. Musa sevgi şairi kimi təqdim olunub. Əslində isə sevgi bu şeirlərin zahiri

ab-havasıdır. Buradakı şeirlərdə şairin yaşadığı keşməkeşli bir ömrün ağrı-acıları var. Hamı şairin sevgisindən yazır, amma Musanın sevgi şeiri kimi təqdim olunan əsərlərində sevgidən çox, sevgi axtaran könül, sevgi əzabından çox, onun yoxluğundan əzab çəkən ürək var:

*Eşqim dördi-sərə bükülü qaldı,
Nə odu göründü, nə külü qaldı.
Ömrüm ilmə-ilmə sökülü qaldı,
Nə ərsəyə çatdı, nə başa gəldi.*

*Ay Musa, yaşadın yüz məna ilə,
Ömür-gün tapmadın bir rəna ilə.
Bacara bilmədin bu dünya ilə.
Özün öz bəxtinla savaşa gəldin.* 62

Bir şeirində bir sevdanın bulağından içib, bir çiçeyin baxışına köcüb, bir buludun kölgəsini seçib yeri, göyü istəyinə ram etdirmək istəyən Musa Ələkbərlini başqa bir şeirində kipriyi kipriyinə qovuşmayan, istəyi imkanıyla yovuşmayan, qəlbindəki tufanları sovuşmayan, ulduzlarla söhbət edən, öz-özünü qınayan, lakin sabah dərdinin, möhnətinin

sona yetəcəyinə inanan, sinəsində eşq odu yanın, üzündə ay işığı dolanan və dilində dönə-dönə təkrarlanan “sabah sən gələcəksən” ümidi ilə yaşayan görürük.

Cəmil Əlibəyov “525-ci qəzet”də çap olunmuş “Bu zəmanədə bizə daha çox sevgi gərəkdir” adlı essesində yazır: “Musa Ələkbərlini onillər əvvəllərdən tanıyorum. Ötən əsrin altmışinci illərində Sumqayıt boru prokatı zavodunda fəhlə işlədiyi və Bakı Dövlət Universitetində təhsil aldığı dövrlərdə mətbuatda lirik şeirlərlə çıxış edərdi. Sonra tale elə gətirdi ki, universitetin məzunu “Gənclik” nəşriyyatında redaktor vəzifəsində çalışdı və tez-tez, ayaqüstü də olsa, görüşürdük. Mənim işlədiyim “Azərnəşr” ikinci mərtəbədə, onun işlədiyi “Gənclik” nəşriyyatı isə üçüncü mərtəbədə yerləşirdi. Pilləkən üstündə ani görüşlərdə də onun dağ adamlarına məxsus şax görkəmi, duru gözləri, ümumən sifətindəki nur mənim nəzərimdən yayılmırı. Mətbuatdakı şeirlərinə də marağım artırdı. İndi budur, oxucular tərəfindən dəyərli hörmət sahibi olan şair, publisist, naşır

Musa Ələkbərlinin bütün varlığını eks etdirən sanballı kitabı masamın üstündədir. Kitabı oxumamışdan diqqətimi iri həcmi çəkdi. Sevgidən bu qədər şeir yazmaq olarmış?!

Deməyin, şairin çöhrəsindəki işiq, daxilindəki sevgi püskürtüsünün əlamətləri imiş! Etik-estetik ruhun cismani təbəssümü imiş!” 63

Sevgilərə bələnmiş kitabı yavaş-yavaş vərəqləyirəm. Hər vərəqdə, hər səhifədə məni tutan misralarla bir ünvana yollanıram. Şairin məskən saldığı üzklərin sorağına çıxıram. Axtarıram, axtarıram, Musa Ələkbərli dünyasının rəngarəng sevgi çalarlarına bürünmüş ilmələri oxşayıram. Hərəsində bir başqa titrəyiş, bir başqa axış duyuram. Şairin az qala hər şeiri haqqında danışmaq istəyirəm. Seçirəm, seçirəm, çoxaldıqca, ixtisar edib, yenidən seçimə başlayıram. Amma yenə də birini qoyub, birini götürürəm. Sanki hamısı deyir ki, məni yaz, məndən danış. Amma yenə də çoxluğu nəzərə alıb təkəm-seyrək yiğirəm. Elə bil gözəl bir bağçaya düşüb gül yiğirsan, qucağın dolub-daşır, amma gözün doymur: “Pa-

yıldır, bir ucdan yağışlar yağır, Gözünүn yaşını qurutdunmu sən”, “Bir ciçəyin qulağına əyilib Mən sözümü bu dünyaya deyirəm”, “Sözümü ürək tək çırpınan gördüm”, “Bu sevgini qurban verdim Məsumluğa, ülviliyə”, “Ağzımı həmişə dirədin dağa, Ağzımda tamı var bu acı baxtın”, “Mənə ürəyimcə həyat vermadım, Mənə ürəyimcə ölüm ver, Allah”, “O ki var üzmüşəm kədər çayında, Sevinc bulağından içib gəlmisəm”, “Qəlbim ilmə-ilmə sökülb gedir Anamın süzülmüş cunası kimi”, “Ay çaydan susuz gəlib Suyu süzülən oğlan”, “Qarşında heykələ döndərmə məni”, “İşıga, paklığa uçdu ürəyim”, “Mənim bir gecəlik didərgin yuxum Səni ömrün boyu yandırıdı bəlkə”, “Sənin ad gününə şeir yazmadım, Tapmadım adının qafiyəsinə”, “O köhnə Musadan bir adım qalır”, “Buludu səmadan, yağışı yerdən, Sevgini şairdən əsirgəməzlər”, “Şeirimi oğrun-oğrun yolda-izdə yazıram, Hardadır halal ömrüm, hardadır qızıl masam”, “Mən bir dərvish duasıyam”, “Çökürəm, ciyinimdə dünyانın qəmi”, “Şirin bir fərəhdən boşalan sinəm İsti bir

şeirlə möhürlənəcək”, “Musanı ocaq eyləyib Külüylə oynayan gözəl”, “Ölümü vüsal tək köksümə sixib Bir sevgi aparırm ana torpağa”, “Anamı ağladır əlli yaşimdə Mənim bu on yeddi yaşlı üzəyim!!!”, “Xoşbəxtlik həmişə yanından ötüb”, “Əllərim çatana qəlbim yatmayıb”...

Kitabda diqqətimi çekən şeirlərdən biri də “Bağışla”dır:

*Ey haqq, sənin qurbanınam,
Qol çək əfvimə, bağışla.
Son arzumu dəfn eləmə,
Bu ilk dəfnimə bağışla.*

*Misra-misra çözülmüşəm,
Damcı-damcı süzülmüşəm,
Ürəyimdən üzülmüşəm,
Məhv et, məhvimə bağışla.*

*Təkrarsızdır səhvim mənim,
Səhvim mənim—məhvim mənim.
Mümkündürsə əfvim mənim,
Məni səhvimə bağışla! 64*

Kitabda ən çox əlçatmadı sevgilər misralanıb. Ürəyə yatana əli çatmayan, əli çatana ürəyi yatmayan şairin sevgi məbədinin ən müqəddəs guşəsi həmişə öz sahibini axtarır, amma həmişə boş qalıb...

Vasif Süleyman “Ədəbiyyat qəzeti”ndə dərc etdirdiyi “Dünya sevgidən doğulub” adlı məqaləsində Musa Ələkbərlinin eyniadlı kitabı haqqında öz düşüncələrini qələmə alır. Şairin şeirlərindən gətirdiyi nümunələrlə fikirlərini əsaslanıran müəllif, onun sevgi dünyasının rəngbərəng, ətirli çıçəklərindən çələng hörməyə çalışır, kitabı şairin “otuz beş ildə yazdığı sevgi təranələrinin məcmusu” hesab edərək yazır: “Böyük sevgilərin qəribə gedişləri həmişə olub. Vüsənnan aranda bir addım olanda, onun divanəliyi, həsrətin qucağında olanda vüsal istəyi baş qaldırır. M. Ələkbərlinin şair kimi ustalığı ondadır ki, bu həyat həqiqətlərini poetik həqiqətlərə ustalıqla çevirir. Belə olanda da Yaradanın ən böyük kəşfinə onun digər yaratdıqları kömək edir. Sevda yollarının uzanması şairin haqlı düşüncəsinə görə, hələ də

mövcudluğa işaretdir. Hərəkət varlığın əlamətidir. Uzanan yollar, daralan səbirlər, əzablı üzüntülər hələ də eşqli günlərin olacağını bildirir:

*Həsrətlə vüsalın barışığıyla
Yollar uzanursa, hələ variq biz.
Günəş şəfəqiyə, Ay işığıyla,
Bir də küləklərlə qovuşarıq biz.*

Və bundan sonra həqiqət aşkarlanır. Yollar hələ də uzanmağındadır. Artıq bu yolla əzablı sevginin vüsalına qovuşanlar əl-ələ verir:

*Beləcə yol gedək ikilikdə biz,
Ömrün dolayında verək əl-ələ.
Bəlkə bizim kimi oxşar taleli
Xoşbəxtlər dünyaya gəlməyib hələ... 65*

Kitabı vərəqləməkdə davam edirəm. Sevgiyə ünvan olan misraları yığıram. Biri göydən gəlir, biri yerdən. Biri buluddan asılıb yağışa dönür, biri günəşdən asılıb oda-atəşə. Bir sevgi dünyasını misralayan şair qələmi gözüm önündə canlanır. Misralanan hissi, duygunu ru-

huma çəkirəm, könül nəğməsi kimi oxuyram: "Qorxdum ki, eşqinə layiq olmayım, Layıqsız kimsələr bilə bu eşqi", "Öldürsən sən məni öldür, ilahi, Qoyma ürəyimdə ölə, bu hissi!", "Min dəfə kül olub göyə sovruldum, çatdığını bu oda, atəşə kimi", "Nimdaş həsrətini bəzəyi-rəm mən", "Bu yaşimdə necə açım mən sənə, Ömür boyu açılmayan sevgimi", "Gözüm gedir gözlerinin içində", "Doğma olub yad bulaqdan içənim", "Qəlbimin əlçatmaz şah duyğusunu Daha bir kimsəyə yetirmərəm mən", "Haq yolumdu, meracımıdı bu sevgi", "Sənə göz dəyər, gözümün işığı, Özünlə apar gözlərimi!", "Mən sevgisiz heç nəyəm, Sən bunu duydun, getdin...", "Sevən bir ürəyi saya almadım, Dünyani sevgiyə bələ-dini, nahaq", "Gözəllərin gözəlliyi satılan bir məmələkətdə Ən birinci şairlərin yaşamağa haqqı yoxdu!...", "Sizin binanızla bahəm o gecə Mənim ürəyimin işığı söndü", "Payızə, qışa deyərəm, Qara, yağışa deyərəm, Ağaca, daşa deyərəm, Sənə bir də "gəl" demərəm", "Torpaq necə ovudacaq Sevgisiz ölü Musanı", "Sən mənim könlümün şahzadəsisən,

Hazırıam bir ömür səcdə etməyə”, “Səni köçürəcəm sevgi şeirinə, Bəxtəvər ola-
caq sevgi də, sən də!”, “Daşa dəyib qa-
yıtsa da, Bu sevgilər mənnən gedir”,
“Canım-gözüm, göz verirsən, işiq yox,
Yaşadırsan, öldürürsən, bilmirəm”,
“Hələ ölməyibsa qəlbimdə heyrət, De-
məli, yaşayır hələ bu sevgi”, “Mənim
baxışımı geyin əyninə, Barı, gözümüzün
rəngi qovuşsun”, “Mən gözündən dolan
buludam indi, Saralan çiçəklər yağış
gözləyir...” və s.

Filologiya elmləri doktoru Vaqif Yu-
sifli şairin bu kitabı haqqında “Ədəbiyyat
qəzeti”ndə çap olunan “Sevgi dolu
bir dünya...” adlı məqaləsində yazar:
“Bu kitabda M.Ələkbərlinin demək olar
ki, bütün sevgi şeirləri toplanıb. Və bu-
nun özü də bir sevgi dastanını əvvəldən
axıra oxumağa və təbii ki, hamımıza
məhrəm olan duyğuları, hissələri bir də
yaşamağa sövq edir. Çünkü Musanın
sevgi şeirlərindəki o hissələr təkcə onun
özünə aid deyil, həm də və bəlkə daha
artıq içində əbədi sevgi olanların hamı-
sına aiddir”. 66

“Elimiz. Günüümüz” qəzetiinin “Bir
görüşün təəssüratı” adlı yazıda işıqlan-
dırıldığı Minayə xanımın təşkil etdiyi təd-
birdə şairin kitabı haqqında dəyərli çı-
xişlar olunmuşdur. Qəzet yazar: “Azər-
baycan Miniatür Kitab Muzeyində
“Zirvə” ziyanıllar təşkilatının keçirdiyi
növbəti görüş tanınmış şair dostumuz
Musa Ələkbərlinin “Dünya sevgidən
doğulub” kitabının təqdimatına həsr
olunmuşdu. Görüşü təşkilatın sədri, rəs-
sam Minayə Dəyanətqızı açaraq lirik
şeirlər müəllifi Musa Ələkbərlini və gö-
rüşdə iştirak edən qonaqları salamladı.
Söz alan şair Ramiz Heydər şair dostu-
nun Azərbaycan poeziyasındaki müstəs-
na yerində danışdı, neçə illər öncəki
xatirələrə qayıdaraq “Musa Ələkbərlini,
kitabının redaktoru olan zaman ən çox
incitdiyi şair olmasına baxmayaraq” ol-
duqca səmimi sözələr dedi. Şairin çox
sevdiyi “Ürək” şeirini səsləndirdi:

*İlahi bir gözəl durur qarşında,
Təzə bir sevdanın odu başında.
Anamı ağladır əlli yaşımda,
Mənim bu on yeddi yaşılı ürəyim.*

Ağsaqqal şairlərdən İlyas Tapdığın, Oqtay Rzanın Musa Ələkbərli poeziyası haqqındaki dəyərli fikirləri ilə səsləşən digər çıxışlarda da şairin həyat və yaradıcılıq yoluna bir daha nəzər salındı. “Ədəbiyyat qəzeti”nin şöbə müdürü, şair Adil Cəmil “Şair dostum Musa Ələkbərlinin yaradıcılığı haqqında saatlarla yox, günlərlə danışaram” deyib ona ən xoş arzularını bildirdi. İstedadlı şair Vəsif Süleymanın çıxışı da şeirləri kimi orijinal oldu: “Burada çıxış edən poeziya-sevərlərin, şairlərin hər biri Musa müəllimi kitabının təqdimatı münasibətilə təbrik etdilər, onu kitabındaki məhəbbət şeirlərinə görə “sevgi şairi” adlandırıdılardı. Ancaq deməliyəm ki, o hər bir şeirini böyük sevgiyə qələmə alır: istər torpaq, vətən, yurd sevgisi ilə bağlı olsun, istərsə də sırf məhəbbət mövzusu ilə bağlı! Onun vətən sevgisinə həsr olunmuş bir şeirində necə də gözəl deyilir:

*Gözümdən, könlümdən yağan dolu var,
Yurdun Təbrizləşən neçə qolu var.
Torpağa gedənin bircə yolu var, –
Yaşayıb ölmək yox, ölüb yaşamaq!*

Şairlərdən Rəşad Bəydəmirli, Ataba-ba İsmayıloğlu, Nəcibə İlkin, Vüsəl Nuru və başqalarınının ürək sözləri, Şəh-la Gündüzün Musa Ələkbərlinin bəlkə də 30 il bundan qabaq ilk kitabında işiq üzü görmüş “Ağ gül” adlı gözəl bir şeiri-ni əzbərdən deməsi məclisi daha da rövnəqləndirdi”. 67

TANRI MƏNƏ SÖYLƏMƏSƏ, YAZMARAM

Musa Ələkbərlinin hələlik son kitabı 2009-cu ildə "Şur" nəşriyyatında çap olunmuş "Tanrı mənə söyləməsə, yazmaram" adlı şeirlər toplusudur. Əhmədağa Şahinin redaktorluğu və ön sözü ilə nəşr olunan bu kitabda Musanın müxtəlif illərdə yazılmış və müxtəlif kitablarında çap olunmuş şeirləri toplanmışdır. Bu kitaba da əsasən sevgi şeirləri daxil edilmişdir. Əhmədağa Şahin "İlahidən gələn poeziya" adlı yazısında şair dostunun yaradıcılığından söz açır. Eyni zamanda xatirələrini də oxucularla böülüşən müəllif, həm də görkəmli şairlərin Musa Ələkbərli poeziyası haqqındaki fikirlərini də diqqətə çatdırır: "Yaxşı yadimdadır, 1976-ci ildə "Gənclik" nəşriyatında "Səhər şəfəqləri" adlı gənc şairlərin şeirlərindən ibarət bir almanax nəşr edilmişdi. O almanaxda Musanın da xeyli şeiri yer almışdı. Həmin almanaxa müqəddimə yazan sevimli xalq şairimiz Bəxtiyar Vahabzadə Musa Ələkbərlinin imzasına xoş münasibətini bil-

dirmiş, onun gələcəkdə yaxşı bir şair olacağını xüsusi vurgulamışdı.

Bir dəfə yaxın dostum, unudulmaz Xəlil Rza qoltuğunda həmin kitab mənim yanımı gəlmişdi. Xəlil bəy o kitabdan, ədəbiyyatımıza gələn gənc ədəbi qüvvələrdən, xüsusən də Musa Ələkbərlidən heyranlıqla danışındı. O, Musanın axıcı, aydın, səlis poetik dilindən, heç kəsə bənzəməyən səmimiyyətdən, həyatı, inandırıcı, şeirin daxili axarından, fikrin, hissin canından, ruhundan qopan iti, ürəyəyatımlı obrazlarından razılıq edir, ədəbiyyatımıza çox istedadlı, bənzərsiz bir şairin gəldiyinə sevinirdi. Xəlil Rza Musanın dörd misra şeirini əzbər bilirdi və harda, haçan yaxşı şairdən, yaxşı şeirdən səhbət düşəndə o dörd misranı örnek götirirdi:

*İstiyə, soyuğa dözmək özü bir
Ağır sinaq imiş, qələbə imiş.
Gah yaya, gah qışa imtahan verir,
Təbiət özü də tələbə imiş. 68*

Emin Sabit “Ədalət” qəzetində çap olunmuş “Tanrı mənə söyləməsə, yazmaram” adlı məqaləsində şairin eyniadlı kitabından söz açır, Musa Ələkbərli yaradıcılığının səciyyəvi cəhətlərini şairin iç dünyası ilə paralel oxuculara açıb göstərir: “Ürəkləri riqqətə gətirən, könülləri titrədən, qəlbləri ovsunlayan poetik söz demək üçün hökmən ülvı məhəbbətdən zirehlənmiş sinəndə bu nəhəng dünyani özünə sıçıqdır bilən yumruq boyda ürəyin döyüntüsünü elə dünyanın özü eşidə bilsin. Yəni dediyin söz elə bir qüdrətə malik olmalıdır ki, onu hər hansı bir xalqın dilinə çevirəndə oxucu şairin ürək döyüntüsünü öz ürəyinin döyüntüsü kimi eşidə bilsin. Poetik söz təmiz, saf, şəffaf, bülür kimi hissəleri, dəruni duyğuları ayna kimi əks etdirə bilmirsə, onda o şeir yox, meirdir. Həzin, lirik şeirlərdə həsrətin sonsuzluğundan, intizarın amansızlığından, xalqımızın sosial-mənəvi, əxlaqi dəyərlərdən sadə, səmimi, təbii bir dillə oxucu ilə səhbətləşən Musa Ələkbərlinin keçən il çapdan çıxan “Tanrı mənə söyləməsə, yazmaram” kitabı təkcə çəkisinə görə yox, fikir və dü-

şüncələrinin sosial baxışların və görüşlərin, arzu və məqsədlərin, mənəviyyat və məsləklərin haqqında mühakimə və mülahizələrin yükünə görə də çox ağırdır. Çox ağır olduğu qədər də çox ağırlıdır Musa müəllimin bulaq kimi saf, dağ havası kimi təmiz olan poetik söz-sovları. Şeirlərdəki səmimilik hər şeydən əvvəl onun qəlbənən gələnlərin dilinə və qələminə ötürüldüyünü təcəssüm etdirir. “Şeirlərimə xıtab”da dediyi kimi:

*Yaranmayın, misralarım,
Göynəyiniz olmasa.
Ürəyimdən qalxan alov
Köynəyiniz olmasa!*

*Yaşammayın, miaralarım,
Qeyrətiniz olmasa,
Bir məsləki yaşatmağa
Qüdrətiniz olmasa!*

Səkkiz misradan ibarət olan bu şeirin məzmun və mahiyyətini izhar etsək, bir roman da yazmaq olar. Əgər şair səkkiz misralıq bir şeirdə milli xüsusiyyətimizin əsas meyarı, dayaq və soykənəcəyimiz

olan qeyrətdən, məsləkdən dolğun, mənalı bir tablo yaradıb oxucunu düşündürsə, bu qələm sahibinin vətəndaşlıq mövqeyinə, vətənpərvərliyinə mükafat olaraq ancaq və ancaq “Əhsən!” deyirik, Musa müəllim!” 69.

YUBILEY TƏBRİKLƏRİ

Musa Ələkbərlinin kitablarından danişa-danişa gəlib çıxdıq 60 illik yubileyinə. 60 illik bir ömrün 40 ilə yaxın zaman kəsiyində qələmə alınan bu əsərlərin hər birində Musa ömründən bir iz gördük. Acılı-şirili şair ömrünün sevgisi də, nifrəti də, uğursuzluğu da, müvəffəqiyyəti də, aldanışı da, həqiqəti də misralanıb şeirləşib bu kitablarda.

Musa Ələkbərlinin 60 illik yubileyi münasibəti ilə müxtəlif tədbirlər keçirildi, dövri mətbuatda təbrikler, yaradıcılığından danışan yazılar çap olundu. “Millətin səsi” qəzetinin 16-22 aprel 2010-cu il tarixli sayının yubiley səhifəsində Vasif Süleyman “Musa Ələkbərlinin varidatı” adlı məqaləsində yazır: “Məndən şeir istə”, “Ürəyimin işığında”, “Bəlkə bir də görüşdük”, “Gözlərim yol çəkir”, “Aydanım-ay işığı”, “Sevgi bulağı”, “Gözümdə ağlayan bulud”, “Dünya sevgidən doğulub”, “Tənrı mənə söyləməsə, yazmaram” kitabları, bir ailəlik dünyası, canından artıq sevdiyi VƏTƏNİ və sadıq oxucuları-

Musa Ələkbərlinin 60 illik varidatı bundan ibarətdir.

Adam başdan-ayağa sevgiyə bələnmişlərdəndir. Onunla ünsiyyətdə olanda saflaşırsan, durulursan. Çünkü çoxlarından fərqli olaraq onun üzəyində qeybatə yer yoxdur. Təki elə ömür boyu beləcə olsun. Bütün yamanlardan, şərdən-xətadan qoruna bilən şair təkcə o ülvi hiss-lərdən qoruna bilmir:

*O hansı gözəldir heyran olduğum,
Gözündən, könlündən pünhan olduğum.
Qorumur heç zaman qurban olduğum,
Qorumur bu gözəl bəladan məni.*

Elə qoruna bilməsə yaxşıdır. Bu gözəl bəladan qorunmaq yaşamamaq kimi bir şeydir. Bizə Musa Ələkbərli kimi şairlərin daim yazış-yaratması lazımdır. Bu dünyada xəta-bələsi şirin, ağrıları ləzzətli, vüsalı ələgəlməz olan bircə şey var—o da SEVGİdir. Ondan qorunmağa nə ehtiyac var...

Elə bu bəladır ki, minlərlə oxucunun qəlbində “Musa Ələkbərli” imzalı bir söz adamını yaşıdır. İstəsək də, istəmə-

sək də, bu belədir. Onun hər hansı kitabının ilk səhifəsini çevirdinmi, sevməli olacaqsan bu şairi. “Olacaqsan” ona görə deyirəm ki, o, bizləri sevə-sevə yazış bu şeirləri. Bu böyük duyğunun daşıycısı olmaq, ən azndan, sənin seçilmişlərdən olmasına işarədir”. 70

Qəzətin növbəti səhifəsində isə Musanın on bir şeiri verilmişdir. Şairin 60 illik yubileyinə iki səhifə yer ayıran qəzətə, oxucularını sevimli şairimizin yaradıcılığı ilə bir daha sevindirdiyi üçün, təşəkkür edirik.

Musa Ələkbərli haqqında yazılan ən samballı yazıldardan biri də “525-ci qəzet”də çap olunan, filologiya elmləri doktoru, tənqidçi Vaqif Yusiflinin “Şair Musa Ələkbərlinin 60 yaşına” hədiyyə etdiyi “Şeir məndən ötrü ömürdü, gündü...” adlı birsəhifəlik məqaləsidir. Şairin yaradıcılığına əhatəli nəzər salan müəllif onun müxtəlif mövzularda yazdığı şeirlərinə müraciət edir. Qırx illik tanışlıq, tələbəlikdən üzü bəri gələn yaxınlıq, tədbirlərdəki görüşlər, səmimi səhbətlər tənqidçinin şair haqqındakı fikirlərinə bir dolğunluq gətirib. Digər

məqalələrində olduğu kimi bu yazısında da tənqidçinin “poeziyada öz sözünü deyə bilən”, “poeziya həvəskarlarının ruhuna, könlünə, həyat sevgisinə köklənən”, “şair gecələrinin qəhrəmanlarından birinə çevrilən” şair haqqında məraqlı fikirləri ilə tanış oluruq: “Musa bu ay ömrünün altmışinci baharına qədəm qoyur. Doğrusu, mənə heç də təəccübü lə gəlmir, “şairin yaşı onun şeirlərinin yaşı təyin edir” fikrlə mən də şərikəm. Şair qocala bilər, lap ölü bilər-bu, Allähin işidir. Amma şairin neçə şeiri yaşayırsa, yaşı da o qədərdir. Elə bilirəm ki, Musanın şeirlərinin yaşı öz yaşından çoxdur. Həm də bu şeirlərin bir çoxunun qocalmaq qorxusu da yoxdur və bu səbəbdən də Musa elə şeirləri kimi cavandır.

Musa Ələkbərli ənənədən dördəlli yapışan, xalq şeirinə, heca şeirinə möhkəm bağlı olan şairlərimizdəndir. Heç kimi təqlid etməyən, poeziyada yalnız öz cığırını tutub gedən Musa yaxşı bilir ki, ondan qabaqda kimlər var və ustadların arxasında qoşmaq üçün o da öz sözünün, özünü olan misraların qədir-qiy-

mətini bilməlidir. Şeirlərinin birində yazıb:

*Gecədir, ün çatmur ulduza, Aya,
Mənzilə çatarmı bu ciğır görən?
Elə bil yad yerdə təkəm, tənhayam,
Nə “işiqgələn” var, nə də “ithürən”.*

*Sazaqlı bir külək əsir canımda,
Gözümdə hər nə var dərddir, ələmdir.
Belə pis günümdə, çətin anımda
Son ümüd işığım kağız-qələmdir.*

*Bu dərdsiz heç nəyəm mən elə bil ki,
Ağrı da, acı da həyat üçündü.
Şeir məndən ötrü sənət deyil ki,
Şeir məndən ötrü ömürdü-gündü.*

Musanın bu qırıx beş illik şeir yaradıcılığına nəzər yetirəndə baxıb görürsən ki, bütün şairlərimizi düşündürən mövzulara o da müraciət edib. Amma fərq orasındadır ki, Musa öz sözünü deyə bilib, öz kökünə-soyadına, ocağına-suyuna bağlıdır Musa”. 71

“Kaspi” qəzetiinin 21 aprel 2010-cu il tarixli sayında gedən “Nikbin ruhlu

şair” (Musa Ələkbərli-60) məqaləsində şairin yaradıcılığından söz açan Yunis Qaraoglu da sözünü şair dostunun yubiley təbriki ilə bitirir: “Məhəbbət mövzusu Musa Ələkbərli yaradıcılığının ana xəttini təşkil edir. Həyatda nə varsa: vətən sevgisi, təbiət sevgisi, gözəllik sevgisi, ailə sevgisi, hiss, duygù məhəbbətdən yaranır, doğmalaşır. Əgər insanda eşq, məhəbbət duyğusu yoxdursa, demək o insan yaşamır. Şair özünü eşqə, məhəbbətə bağlayır, nə yazırsa, ilhamla yazır, nədən yazırsa, sevgiyə, məhəbbətlə yazır. Bu, şair ruhundakı saflıqdan, sevgidən qaynaqlanır. Ona görə də onda olan sevgi ülvidir, müqəddəsdir, zirvədir. Şairin sevən ürəyi el-obanın səxavətidir, dağların yüksəridir, əzəmətidir. Bu doğmaliq mənəvi dünyamıza bir nikbinlik, bir saflıq bəxş edir.

*Sevinci də, kədəri də bir dünyadır,
Ömür boyu damağimdən getməz dadi.
Ləzzətdən də, əzabdan da çox ucadır,
Nə həsrətdir, nə vüsaldır məhəbbətim!*

“Məhəbbətin sevinci də, kədəri də şirindir dadlıdır, dünyəvidir, bəşəridir, ləzzəti də, əzabı da ucadır” deyən şair həqiqi, saf eşqin daşıyıcısıdır.

Ədəbiyyatımızın görkəmli nümayəndəsi, həmişəyaşar poeziyalı, nikbin ruhlu vətənpərvər şair, fədakar mətbuat işçisi, şair dostum Musa Ələkbərlini 60 yaşı münasibətilə təbrik edir, ona can sağlığı, ailə səadəti, yeni yaradıcılıq uğurları arzu edirəm”. 72

“Kaspi” qəzetinin 15-21 may 2010-cu il tarixli “Ədəbiyyat” buraxılışının yubiley səhifəsində şair-publisist Fəxrəddin Meydanlı da “Döşü təpərli Musa Ələkbərli” adlı məqaləsində şairin həm yaradıcılığı, həm də şəxsiyyəti haqqında dəyərli fikirlərini oxucularla bölüşür. Yazarını maraqlı xatirə ilə başlayan müəllif şairlə dostluğunundan, onun yaradıcılığına olan məhəbbətindən, ona avtoqrafla bağlılığı “Tanrı mənə söyləməsə, yazmaram” kitabından söz açır, sonda dostuna “Məntiqi olaraq, gələcəkdə də bolluca yaradıcılıq arzuları ilə yanaşı, qazancının özünə qismət olmasına və ən qiymətli “həyat məhsulu” sayılan övlad-

larına çəkdiyi əziyyətin bəhrəsini görməyi, onların evli-eşikli, oğullu-qızlı olamları ilə yanaşı, barələrində həmişə qulaq sevindirən, üz gülümsədən, göz güldürən xoş sözlərini eşitməsini ürəkdən arzulayıram döşü təpərli Musa Ələkbərli qar-

daşima” deyə gözəl arzularını bildirir və yazısını şeirlə yekunlaşdırır:

*Yüz zirvədən 60 yamac,
Dünya dardır, ömür qulac.
Şair dərdi tapmaz əlac –
Qəmgin olar, gəzər dərdli,
Şair Musa Ələkbərli.*

*Şeiri üzün ağardacaq,
Yüz il yazıl-yaradacaq.
Ömrü hələ çox çapacaq –
Köhləninin yali tərlı.
Şair Musa Ələkbərli.*

*Hər misrası dolğun əsər,
O vulkandır, od püskürər.
Bir söz ütsdə qan-tər tökər –
Başı uca, döş təpərli.
Şair Musa Ələkbərli.*

*60 gedər, 80 gələr,
90 gözün 100-ə dirər.
Bu illəri birər-birər
Dadar bal tək, tat-təhərli,
Şair Musa Ələkbərli.*

*Umacağı yox kimsədən,
Mənə umar hər kəlmədən.
Hər meyvəsi ruh gətirən
Bir bağ görsən, bar-bəhərli,
Şair Musa Ələkbərli.*

*Şair dostum, yaşa, yarat,
Hər şeirin dosta barat.
Meydanlı da bir zarafat –
Şeir qoşdu fərsiz, fərli,
Şair Musa Ələkbərli. 73*

Musa Ələkbərlinin 60 illik yubileyi Rəşid Behbudov adına Mahnı Teatrında təntənəli şəkildə keçirilmişdir. Həmin günlə bağlı bir epizodu xatırlayıram. Tədbirin başlanmasına az qalmışdı, amma adam az idi. Söhbət əsnasında Musa qayıdı ki, Sona, görəsən bu zal dolacaq? Dədim, ay Musa, dolacaq yox, hələ ayaq üstdə dayananlar da olacaq. Sa-

dəcə bizim millətin xasiyyətidir də gecikmək. Həqiqətən tədbir başlayanda pəncərələrin önündə ayaq üstdə xeyli adam dayanmışdı...

Tədbir çox gözəl keçdi. Demək olar ki, yaşlı nəslin nümayəndələrinin də əksəriyyəti gəlmışdı. Baş nazirin müavini, xalq yazıçısı Elçin Əfəndiyevin və Gədəbəy rayon nümayəndələrinin təbrikləri də oxundu...

“Ədəbiyyat qəzeti”nin 28 may 2010-cu il tarixli sayında Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin “Musa Ələkbərli-60” adlı təbrika verilmişdir:

“Hörmətli Musa müəllim!

Sizi-tanınmış şairi 60 yaşınızın tamam olması münasibətilə təbrik edirik.

Siz bədii yaradıcılığa erkən başlamışınız. İlk mətblu şeiriniz 1964-cü ildə Gədəbəydə çıxan “Tərəqqi” qəzetində dərc edilmişdir. Daha sonra respublika mətbuatında müntəzəm çıkış etmisiniz. İlk qələm təcrübələriniz maraqla qarşılanmışdır. İndi siz on bir kitab müəllifiniz. “Məndən şeir istə”, “Ürəyimin işığında”, “Tanrı mənə söyləməsə, yazram”, “Bəlkə bir də görüşdük”, “Gö-

zümdə ağlayan bulud”, “Dünya sevgidən doğulub” və s. kitablarınız poeziya-sevərlərə töhfədir. Şeirləriniz türk, rus, ingilis, özbək, tacik, belorus, latış və s. dillərə tərcümə olunmuşdur. Ədəbi uğurlarımıza görə Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin “İlin ən yaxşı şeiri” üçün İsa İsmayılovadə adına mükafata layiq görülmüşünüz.

Siz 1974-cü ildə Bakı Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsini bitirmisiniz. Həmin ildən “Gənclik” nəşriyyatında işə başlamış, uzun illər burada çalışmışınız. 1000-dən artıq kitabın redaktoru olmuşunuz.

“Hörmətli Musa müəllim!

Sizi bir daha 60 illik yubileyiniz münasibətilə təbrik edir, sizə uzun ömr, cansağlığı, yeni-yeni yaradıcılıq uğurları arzulayırıq”. 74

“Ədəbiyyat qəzeti”nin həmin sayında Barat Vüsəlin “Könüldən qıraqda oxunmazsan...” adlı məqaləsi də verilmişdir. Bina uçurub, bina tikənlərdən fərqli olaraq “insanı uçurub tikməkdə olan, “təzə bir şeirindən doğulan”, “Gədəbəy dağlarını qoynunda dünyaya göz

açdığı üçün ilhamlı, sazlı-sözlü olan”, “isaq-musaq quşu kimi daim nəyisə ax-taran”, “gözəllərə səda salan”, “dağ dilində danişan”, “xalq ruhundan sözü-lüb gələn” sənətkar kimi tanınan, “az qala hər şeirində dağlara qayıdan, bulaqların gözünü öpən Musa Ələkbərli yaradıcılığından söz açan müəllif yazısını belə yekunlaşdırır: “P.S. Hər kəsin öz sevdiyi şairlər var. Könül dəftərinə köçürülüb saxlanılır onun yazdığı şeirlər də! Mənim də belə bir dəftərim var. O dəftərdə sənin də şeirlərin var, Musa! Gözdən çox, könüldən oxunmaq üçündür.

Sən çoxdan könüldən oxunmaq haqqını qazanmışsan. Şeirlərinlə, nəğmələrinlə!

*...Bilmirəm nə deyim o nəğmə haqda,
Axı, mənim kimi kim duyar səni?! –*

deməyə haqqın olduğu kimi, sən deyən, elə bir qara-qorxun da yoxdu ki...

*...Haçansa bir naşı gözdən iraqda,
Könüldən qıraqda oxuyar səni! “75*

MUSA ƏLƏKBƏRLİ
YARADICILIĞINDA VƏTƏN,
MİLLƏT VƏ TƏBİƏT
TƏSÜBKEŞLİYİ

I

“Vətən eşqi ürəyimdə bir qala”

Vətən, torpaq, millət təəssübkeşliyi ilikdən, qandan gəlir. Onu sonradan yaratmaq mümkün deyil. Hər bir şair içinde bu duyunu hiss edəndə, öz şair mənnini anlayanda məhəbbətini vərəqlərə tökür. Hər şairin yaradıcılığında vətən sevgisi, yurd sevgisi, millət sevgisi var. Musa Ələkbərlinin elə ilk qələm təcrübələrindən bu sevgi onunla birgə yaşaşmışdır sanki...

“Məndən şeir istə” adlı ilk kitabında çap olunmuş “Qoşma”sında qədirbilən xalqının ürəyində xoş duygular yaratmaq, qələmə sarılıb hər kəlməsini sevinçə boyamaq istəyən, torpağına, millətinə vurulan, çalxalanıb durulan, Koroğlundan, Xətaidən, Nəsimidən, Babəkdən

miras qalan mənəvi dəyərləri qorumağa
çalışan şair şeirini belə tamamlayır:

*Vətən eşqi ürəyimdə bir qala,
Anam deyir: – yazan çoxdur, ay bala.
Zirvə andım, döñəcəyəm qartala,
Qayalarda qanasa da qanadım.*

*Qoca Qafqaz, könlüm quşu oyaqdır,
Zirvələrin ilhamına dayaqdır.
Hara getsəm ürəyimdə mayakdır
Öz vətənim, öz torpağım, öz adım. 76*

Kitabda verilmiş “Kəndimiz”, “Dağ kəndi”, “Bu dağlar” adlı şeirlərdə də şairin vətənə, yurda, doğulub boy-a-başa çatdığı kəndinə, obasına, elinə olan son-suz məhəbbətini, dərin hüsn-rəğbətini görürük. Musanın yaradıcılığından danışan məqalələrdə onun dağlara vurğunluğu, “ilk şeirləri ilə poeziyamza dağ havası, bulaq saflığı gətirməsi”, elə indi də imkan tapan kimi təbiətin qoy-nuna can atması, dağlara gedəndə “ca-vanlaşması, qamətinin düzəlməsi, yerişinin dəyişməsi” və s. bu kimi detallara rast gəlirik.

Musa Ələkbərlinin növbəti kitabı elə
“Vətən” şeiri ilə açılır.

*Zirvələrin deyir ki,
zirvələnim, ucalım.
Düzlərin andırır ki,
ucsuz-bucaqsız olum.
Buludların istəyir
şimşəyinə əl çalım,
Üfüqlərin çağırır;
hələ uzaqdır yolum! – 77*

deyən şair gecələr ulduzların göz vurma-sından qorlanır, Ayın süd işığından ürəyi işıqlanır, arzuları vətən günəşilə birgə yanır, duyguları hər səhər şölə saçır. Və-tən qayaları ona dözüm öyrədir, vətən yollarının daş-çinqılı ayağını bərkidir. Bütün bunlar şair ilhamının diktəsi ilə tərənnüm olunur, misralanır, şeirləşir.

Amma Musa Ələkbərli heç də həmişə sevinib-gülən, tərənnüm edən şeirlər ya-zan şair deyildir. Tərənnüm şeirlərinin paralelində şairin Təbriz həsrəti, Araz dərdi durur. “Bir saatlıq yol”, “Səslə məni”, “Araz bayatları”, “Araz ağla-yırdı sərhəd boyunca”, Mənim deyil” və

s. şeirlərdə vətənin o biri parçasında yanğın “dolu”, qopan “tufan”, “od püsküren vulkan”, ərşə qalxan nalə, fəryad eks olunub. Bu şeirlərdə maraqlı mənzərələr var. “Gedərik, gedərik, yetə bilmərik, Sərhəd dirəyini ötə bilmərik” deyən şair tikanlı məftillə üz-üzə, Təbrizin bir saatlığında “göz yaşını acı həb kimi udub səsini içində qısır”. Sərhəd dirəklərinin üstündən uçan sağsağana qıbtəylə baxan insanların kədəri, həsrəti, “bir saatın hikməti”, şairin arzusu:

*Bir həsrət içində bir yurd boğulur,
Hamı Şah İsmayıll, yurdun ər oğlu.
Gələ, köhləninin belinə yata,
Bir xalqı oyada bircə saata!* 78

“Bizim Araz harayımız Son təkinə çatıb yerin”, “Başımın çəni Araz, Saçının dəni Araz. Əsrin qulağı kardır, Eşitmır məni, Araz!”, “Könlüm ağlayırdı işiq boyunca, İşiq ağlayırdı Araz boyunca, Araz ağlayırdı sərhəd boyunca...”, “Vətən ki birləşməyib, Bu dünya mənim deyil”, “Dünyanın ən acı, ağır dərdini Təbrizim, Mərəndim göndərdi

mənə” deyən şairin ürək ağrılарını, ruhi sarsıntılarını duymamaq mümkün deyil:

*O taylı-bu taylı Azərbaycanın
Bu dərdi ürəkdən çəkməyənləri;
Bu yurda ən azı bir oğul verib,
Ən azı bir ağac əkməyənləri,
Sizin şairiniz ola bilmədim,
Sizin şairiniz olmaq çətindir!* – 79

Səksəninci illərin sonunda yenidən-qurma ilə əlaqədar olaraq ədəbiyyatda da müxtəlif mövzular yarandı. Musa Ələkbərlinin yaradıcılığında da həmin dövrün ab-havası duyulur. Durğunluq dövrünü tənqid edən bir sıra şeirlərdə şairin doğru-düzgün münasibəti açıq-aydın görünür. Bu dövrün ömrü qısa olsada, tarixə yazıldı.

Daha sonra 20 yanvar, qaçqın-kökük problemi, soyqırım, millətin ağrı-acılı günləri gətirildi poeziyaya. Musa Ələkbərli yaradıcılığında da bu, başlıca mövzulardan biri oldu. Şairin “gözündə bulud ağladı”, şair qan yaddasını soraqladı:

*Kimin belə müsibəti,
Kimin belə milləti var?
Qan gölündə üzdü Bakım.
Mənim oldu “Qanlı yanvar”.*

*Ey yağıya qardaş deyən,
İndi yerə, göyə yalvar...
Səngidimi qəzəb seli,
Qurudumu o göz yaşı?
Hani bu xalqın yaddaşı?..*

*...Sən də belə bir anasan,
Mən də belə bir oğulam.
Gərək sən elə yanasan,
Gərək mən bir də doğulam.*

*Doğulam dindirəm daşı –
Daşa dönmiş ürəkləri...
Susdurdumu səni bu qan?
Bir cavab ver, Azərbaycan,
Hani bu xalqın yaddaşı?! 80*

Şair istəmir milləti ağlasın, zarısın, bu haqsızlıqlara dözsün, isteyir ki, içində onu öldürən qorxunu çarmixa çəksin, alovdan paltar geysin, torpağı hərraca qoyanlara qarşı vuruşsun. Şairin

şəhidlərə həsr olunmuş “Açılmaz”, İşgəndər Həmidova ünvanlanmış “Üşyəndi”, dostu Eldar Ağbulaqlıya yazdığı “Gözümdə ağlayan bulud”, “Qərənfil” şeirinin öncül müəllifi Məmməd Aslana ithaf olunan “Qərənfil”, Salatın Əsgərovanın xatırşinə yazılmış “Bacım”, “Etimbar”, “Oxu, Zeynəbim, oxu”, “Ağlama şəhidlərə”, “Şəhidlər xiyabanında”, “Hamı sizə rəhmət deyir”, “Olurmu”, “Ayır”, “Gördü”, “Getsin doxsanıncı il” kimi şeirlərdə də ürəyində qala quran dərdlərini, xalqı mübarizəyə çağırın üsyankarlığını, içində boğulan şairin içində axan göz yaşlarını, şəhid uşaqların məzarında atalaşan-analaşan qərənfil-ləri, “Oxu, susmaq ölümən Daha betərdi, oxu...” müraciətini, kökündə qəhrəmanlıq boy atan ölümün mədhini, ülvilərə deyilən ağını, şəhidlərin ruhuna oxunan rəhməti, doxsanıncı ilə olan nifrəti görürük.

Musa Ələkbərlinin “Azərbaycan” jurnalında 2000-ci illərdə çap olunan bir sıra şeirlərdə də Qarabağ dərdi, millətin dözülməz ağrı-acıları, köçgünlərin ahu zarı, torpaq ağrısı vətənpərvərlik

duyğularına bələnmiş misralarla şeirləşib.

*Ay Musa, çəkdiyin bəlkə hədərdi,
Yu hər şey dünyada gəldi-gedərdi?!
On ildən artıqdır Qarabağ dərdi
Məni içəridən söküür, yazıram. 81*

Bu misralar Nurqələm müəllimə ithaf edilmiş “Yazıram” şeirindəndir. Ona “bəxtəvər” göndərənlərin cavabında “Bir ömür aldığım ləzzəti, kamı Həyat gözlərimdən tökür, yazıram” deyən şair, yaralı ilhamından, ağlayan, sislayan dərdindən, ürəyini oyan fikirlərdən sənki şikayət edir.

Musanın “Həkimlə söhbət” şeirində də maraqlı obrazlar, tutarlı deyimlər var. Qanı qatılan şairə aspirin məsləhət görən həkim ağrı-acılarının bu yolla get-gedə azalacağını bildirir və dizdəki buzları əritmək üçün yüyürməyi, bir az da dərddən uzaq olmayı, gözəlliklərdən zövq almağı tapşırır. Şair isə cavabında deyir:

*Yaş ötüüb, ay həkim, bu sırr deyildir,
Daha pərvanələr oduma gəlmir.
Qan necə durulsun? Düz on beş ildir
Ürəkdən gülməyim yadıma gəlmir.*

*Torpaq əsirlilikdə, millət dərbədər,
Bu dərdin məğzini aç indi, həkim.
Mənim aspirinim Şuşa, Kəlbəcər,
Zəngilan, Qubadlı, Laçındı, həkim.*

*Necoldu Füzuli, Cəbrayıl, Ağdam,
Mən harda arayım Goyçəni, harda?
Vallah, içinəcən göynəyir adam,
Yaxşı ki, donmayıb qanım damarda. 82*

Şairin “Vətən dərsi” adlı şeiri Bakıdakı 189 sayılı məktəbdə keçilən vətən dərsindən alınan təəssüratın əksidir. Şair bu işə mübarək deyir. Amma ağrı-acılar yada düşür, ürəyi alovlanır, əzablı bir gün yaşayır. Tarixən millətin başına gətirilənləri xatırlayır, “Qoy hüzura vətən gəlsin” deyərək bir-bir “Cümru, Axta, Zəngəzur, İrəvan, Dərbənd, Goyça” deyə haray çəkir.

Bölgə-bölgə getdi vətən,
Yağı yurdu tikələdi.
Vətən dərsi keçdin mənə,
Bu dərs məni silkələdi...

Bu dərs qara günü müzdü,
Xocalıdı, Əsgərandı.
Şəhidlərin ruhu indi
Hərəsandı, nigarandı.
Bir dərdimi çözələdim,
Ümman-ümman dərd yarandı. 83

Musa Ələkbərli dünyada gedən hərc-mərcliklərə, erməni pərəstişkarlarının Azərbaycana soyuq münasibətinə, hə-qıqətə göz yummalarına dözə bilmir. ATƏT sədrlərinin dəyişilməsini ermənilərin xeyrinə görülən tədbir kimi qiymətləndirir. “ATƏT-in həmsədri dəyişdi yə-nə” adlı şeirini belə başlayır:

ATƏT-in həmsədri dəyişdi yənə,
Torpaq dərdimizsə dəyişməyəcək.
O məhsər gününü gətirib önə,
Necə ki bu millət ayağa durub,
Öz haqqı uğrunda döyüşməyəcək!

Ağzına baxırıq biz solun, sağın,
Halalca haqqımız minnətən keçir.
Əsir torpaqları unutdurmağın
Ən ağrısız yolu ATƏT-dən keçir. 84

Şair möcüzə gözləyir. Əsrin dəyişdiyi, görüşlərin saya gəlmədiyi bir zamanda bu möcüzənin görünməməsinə, zamanın sahibinin hələ də gəlib çıxmamasına təəccübənir. Şair şeirin sonunda qələbəni yenə də döyüşdə görür...

“Bundan ağır günü olmaz torpağın”, “Bakı, yanvar-bir nağılmış, “Güllər di-yarını güllələdilər, O gecə şər mindi ata, qərənfil”, “Gəl şəhid qəbri üstdə Zülüm-zülüm ağlama”, “Qəhrəman bir millətin Anası ağlar olmaz”, “Şəhid qəbri çoxa-lır Günü-gündən ölkədə”, “Şəhidimnən nişanlıdır qərənfil” deyən şair şəhidliyi ən uca zirvə sanır. Onu müqəddəs qanunlarla anmağa çağırır. Bu mənada onun “Şəhid anasıyam” demə, dilənci” adlı şeiri maraq doğurur. Bir ağbirçək dilənir və “şəhid anasıyam” deyir. Şair ona müraciətlə deyir ki, öz payını necə isteyirsən, istə, lap o əzik pulların sayını itir, amma dilinə o sözü gətirmə. Hər şe-

yə dözmək olar. Amma şəhid anası adıyla dilənib məmləkəti tapdama. De ki, sonsuzsan, de ki, oğlun səni küçəyə atıb, amma “şəhid anasiyam” demə, dərdini başqa adla çağır.

*Lap şəhid anası olsan da belə,
Sozalsan da belə, ölsən də belə.
Baxtsız nəvən ilə bu dar ayaqda
Sonuncu tikəni bölsən də belə...*

*“Şəhid anasiyam” demə, dilənçi,
Ən uca hissinqə dəymə millətin.
Sən öz yüqarını yema, dilənçi,
Bir qarın çörəyə əymə milləti!*

*Demirəm ac-susuz qəhr et bu canı,
Amma o kəlməni ağartma qəti.
Vallah, bağışlamaz bu Nuh tufanı
Nə səni, nə məni, nə bu milləti! 85.*

II

“Gözəlliyi hardan alıb bu dağlar”

Musa Ələkbərli poeziyasında diqqəti cəlb edən mövzulardan biri də təbiət mövzusudur. Əsrarəngiz təbiətin yaşıl qoynunda, gözəl bir dağ kəndində doğulub boy-a-başa çatan şairin şeirlərindən dağ vüqarı boylanır, ocaq tüstüsü görünür, kəklik, turac nəğməsi eşidilir, bənövşə qoxusu gəlir, ürəyi təmiz, arzuları saf, duyğuları pak insanların qucaq dolu sevgiləri duyulur.

Dağlara söykənən, gələni dağ diliylə danışdırən, göylərin dağlarla “beşdaş” oynadığı, təbiətin ərköyüň uşağa bənzədiyi bu yerlərdə şairin uşaqlığı nağıllasıb.

Şair doğma kəndinə gedir, onunçün bütün dünyanın vari bu balaca kənddir. Dünyanı özünə siğışdırən bu kəndin dağ qəlbli insanları onu qarşılıyır, şair “böyükəl tutur, uşağı öpür, ona qollarını açan mehriban qucağı öpür, daşı qucaqlayıb, ocağı öpür”...

Lalələr alışdı yollar boyunca,
Yalın ayağımı yaladı yonca.
O six meşələri gəzdim doyunca,
Yarpağı oxşadım, budağı öpdüm. 86

deyən şair nəhayət sevdiyi qızın gözləri
bilib bulağı öpür.

Dağlar oğlunu bağına basır, “şimşək bir buynuz çəkib, buludlar yağış töküb” şairi salamlayır. Şair “Biçin nəğməsi” yazır, hamını biçinə çağırır, kolları aralamağa, yolları dirmixlamağa, kərəntiyə gəlməyən küncləri oraqlamağa, çölləri varaqlamağa, düzləri soraqlamağa səsləyir.

Hər yanı meşə olan “Dağ kəndi”nə
hay salan şair yaşıl alovda yanmış ağacları
üzü günəşə dikələn təpələri, təpələr
üstdən boyanan evləri salamlayır. “Cığırlar hamısı bir yola çıxır, Axı, adamların
birdir amalı” deyən şair saf qəlbli
kənd camaatının bir-birinə arxa durduğunu,
birinin kədərinə hamının şərik olduğunu,
bir ocaqdan hər bir evə hərarət
gəldiyini, birinin sevincindən hər ürəyə
pay düşdüyüni, bircə hay səsinə bütün
kəndin bir yerə toplaşdığını, burada

daim insana sevginin, hörmətin, qayğının
duyulduğunu fəxarət hissilə misra-

yib, heyrətini şeirə çevirir. Şairin təbiətə olan sonsuz sevgisi, dağlar heyrəti onun təbiət şeirlərində ən qabarıq detallardandır. Şairin əziz xatirələrini özündə saxlayan “təbiətin dözmü” olan bu dağlar, “nemət dolu, bərəkətli bucaqlar”, haram tikədən közü sönən ocaqlar və şairin heyrəti:

Hər gələndə baxa-baxa qalmışam,
Ürəyimi saz yerinə calmışam.
Mən ilhamı bu dağlardan almışam,
Gözəlliyi hardan alıb bu dağlar? 87

Şairin “Yaylaq lövhələri”, “Bulaq bayatıları” da maraqlıdır. Bunlarda da
gözel təbiət mənzərələri yaranan şairin
heyrəti, fəxarəti duyulur.

Musa Ələkbərlinin “Ürəyimin işi-
ğında” adlı kitabında “Canım bağban,
nə bildin ki...” başlığı altında verilmiş
“Kəndimizə məktub”, “Göy gölə payız
gəldim...”, “Bakıda çən gördüm”, “Ca-
nim bağban, nə bildin ki...”, “Meşənin
mahnısı”, “Dost bağında” adlı şeirlərdə

də şair vətənin təbiətini, gözəl nemətləri-
ni obrazlı ifadələrlə vəsf edir, el-obanın
ab-havasını tərənnüm edir.

*Başına fikir tək yiğilar bulud,
Düşər bir şimşəkdən qulağın səsə.
Dağların başında özünü şax tut,
Sinma, gedənlərin geri dönməsə. 88*

Şair qoyub şəhərə gəldiyi kəndinə, bütün şəhərə gedib-qayıtmayanların adından, məktub ünvanlayır. Günahı boynuna alaraq deyir ki, “Bizdən yurd qaraldan çıxmayaçaqmiş”, onda ağızımız isti yerdəydi. Amma yenə də gedənlərə bərəət qazandıraraq yazır ki, “Sənə qurban olum, küsmə, incimə, Uzaq şəhərlərdə bizik sorağın”. Şair öz kəndinin təbiətinə vurğun kimi danışır. “Bir əlin tarladır, bir əlin meşə, Ovcundan hər yana axır ciğirlər” deyə gözəl obrazlı ifadələrlə yaşıł təbiətin bir parçası olan kəndini bizə tanıtmaq, sanki bununla övladlıq borcundan çıxməq istəyir.

Musa Ələkbərlinin, ümumiyyətlə, Azərbaycan təbiətini vəsf eləyən şeirlərində bir doğmaliq, hərarət var. “Göy

gölə payız gəldim...” adlı şeirində vaxtsız gəldiyini, gölün üstünə sevgi məktubu kimi qızılı yarpaqların yağıdığını, gölün nazına dözməyən meşənin saraldığını, ağacların Sarı Aşığa döndüyünü, üstündəki dumanın Məcnunun, Kərəmin xeyalları kimi dolandığını yazan şair “Axı, bahar eşqim göyərdib səni Dağların ovcunda səməni kimi!” deyə öz məhəbbətini izhar edir və onu marallara, ağaclarla, hətta daşlara belə qısqandığını bildirir. Başqa bir şeirdəsə torpağın, yarpağın, budağın təşnəsi olan şair sözünə belə başlayır:

*Canım bağban, nə bildin ki,
Mən bu bağın təşnəsiyəm.
Harayımda əzizlənən
Düzün, dağın təşnəsiyəm. 89*

“Meşənin mahnisında” adlı şeirdə də obrazlı ifadələrlə təbiət mənzərələri ruhumuzu oxşayır. “Yazın isti əlləri selləri oyadıb”. Şair “ciğirləri dəstələməyə”, “meşənin mahnisini meşələrdə bəstələməyə”, “şimşəklərin qızlığı, daşdan su sızdığı, bulaqların azlığı” bu yerlərdə il-

hama gəlir, könlü uçmaq istəyir. “Dost bağında”da da şairi heyrətindən donub qalan görürük. Musa Ələkbərlinin bu şeirlərində istifadə etdiyi bədii vasitələr diqqəti çəkir. Şairin tapıntıları maraq doğurur. Təbiətin tərənnümündə bədii təsvir və ifadə vasitələrindən daha genbol istifadə etmək şeirlərin poetikasını artırır və dağlar oğlu Musanı təbiət şairi kimi tanıdır.

Musa Ələkbərlinin növbəti kitabında da bu mövzuda şeirlər vardır. “Yırğançay”, “Gədəbəy”, “Gədik şəlaləsi”, “Zəhmət kəndi” və s. kimi şeirlərdə də şairin vətənə, torpağa dərin bağlılığını, xalqa, millətə məhəbbətini görürük. Bu yaradıcılıq nümunələrində tərənnüm var, sevinc var, şair ilhamının pərvazı var, ilham köhləninin şahə qalxması var. Şair sevinir ki, bu yurdun oğludur. Burada olan sildirilmiş dağlar da, şış qayalar da, buz bulaqlar da, yaşıl meşələr də, ətirli güllər-çiçəklər də, gözəl-göyçək qızlar da şairin ilham mənbəyidir. Gədik şəlaləsinin gözəl axar-baxarını şeirə çevirən şair yazar:

*Zaqatala bir gör necə baxtlı imiş,
Bu torpağın qəlbə sənə bağlı imiş,
Qısqanc dağlar bəlkə elə haqlı imiş
Səni xəlvət bir guşədə gizləməkdə. 90*

Musanın bir adsız şeirində torpağa olan məhəbbətini, təəssübkeşliyini daha artıq duyuruq. Şair insanlara üz tutub deyir ki, torpağa dinclik versinlər, onu yorulmağa, sovrulmağa, gün altında qovrulmağa, seldən yuyulmağa, sozalmağa, aşınmağa qoymasınlar, şair düşünür ki, torpağın da soğan kimi soğulmayı, təzə-təzə doğulmayı var.

*Axi, odur üzümüzü ağardan,
O köhləni siz qoruyun yağırdan.
Bircə budu ürəyimi ağrıdan
Hərdən-hərdən qoy dincini alsın o,
Qoy min illər bərəkətli qalsın o. 91*

Musa Ələkbərlinin “Aydanım-Ay işığı” kitabında gedən “Şamaxıda lalə günü”, “Qışda cimərlik”, “Bu ilin payızına”, “Göyərçinlər” kimi şeirlərdə də gözəl bənzətmələr, məcazlar vardır. Şairin könlüñə yatan təbiət mənzərələri,

ruhunu oxşayan gözəlliklər misralandıq-
ca, sanki şair özü də təzələnir, ülviləşir.
“Qələmimi qana salır lalələr”, “Şamaxı-
da nə çılğındı təbiət”, “Qışda dalğaları
yoran olmayırlar, Dənizin halını soran ol-
mayır”, “Sahil kədərlənir, su qəribəsə-
yir”, “Qızılı bir gün yaşadım”, “Külək-
lərə qismət olan sarı yarpağın mənim-
dir”, “Yelpik-yelpik, qanad-qanad axır
bu çay”, “Göyərçinlər dən axtarır...
Sünbüllü dolu bir zəmiyə dönmək keçir
ürəyimdən...

*Qız nəfəslə, yaz nəvəslə küləyin
Düzənlərdə səllim-səllim əsimi.
O oxuyan çinarların hər biri
Yarpağına köçürəcək səsimi. 92.*

Şairin “Sevgi bulağı” kitabındaki
“Necə yazım, axı. Bahar şeirini”, “Bu
yol qırığında bitən tək ağaç” kimi şeir-
lərdə də gözəl tapıntılar var. Şair bahar
şeiri yazmaq istəyir. Amma bulaqlara
qoşulub ağlaya bilmədiyindən, sellərlə
birlikdə çağlaya bilmədiyindən, ötən
quşlara qoşula bilmədiyindən bu şeiri
yazmağa çəkinir. Kəndin torpağında

ayağı yalın gəzməyən, o torpaqları əkib-
becərməyən şairin açdığı çıçıları ot ba-
sib, yurd yerinin bənövşələri ondan kü-
süb. Torpağın diriliyini məhv edən as-
falt yolları ömür yoluna calayan şair ya-
zır:

*Lalə daşqınıdır—“yaram qan verir”,
Uçur, qanad-qanad sovruluram mən.
Asfaltın altında bahar can verir,
Asfaltın üstündə qovruluram mən.
Necə yazım, axı, bahar şeirini?! 93*

Burada baharın asfaltın altında can
verməsi fikri maraqlı obrazdır, Musa
Ələkbərli yaradıcılığına xas tapıntıdır.
İkinci şeirdə də tənha ağaçın vəziyyətini
təsvir edən şair onun uzaq bir meşayə,
dağlar başına möhtac olduğunu, amma
taleyin qisməti ilə məhz yol kənarında
bitdiyini, işinin yollara boylanmaq ol-
duğunu, burda torpağın şorluğunun
bəlkə də ağaçın göz yaşıdan olduğunu
obrazlı ifadələrlə misralayıb bizə çatdır-
ır.

Musa Ələkbərlinin “Gözümdə ağla-
yan bulud” kitabında da maraqlı təbiət
şeirləri var: “Biz dağlara könül verdik”,

“Göyyurd”, “İltimas”, “Gördüm”, “Yaşıl söyünd” və s.

*Biz dağlara könül verdik,
Sevdik, duyduq dağları.*

*Budaq-budaq, yuva-yuva
Kəsib soyduq dağları.
İrmaq-irmaq, bulaq-bulaq
Kasib qoyduq dağları.*

*Tala-tala çoxaldıqca
Ormanların ölümü.
Baltalamaq istəyirəm
Balta tutan əlimi. 94*

Şair gözləri önündə bulaqların quruduğunu, meşələrə kəməd atıldığını, dağların çılpaqlaşdığını, meşələrin gülə səsindən “Bir səksənmiş marala” döndüyüünü ürək ağrısıyla, qəlb göynərtisi ilə qələmə alır. Təəssüflə deyir ki, “Bizdə sevgi belədir”. Şeirin sonundasa insanları bir həqiqətdən xəbərdar edir: dağların da bir gün bizi yandıracağını, o quruyan bulaqların bir gün gözümüzdən ağacığını bildirir. Gözəl obrazlı deyimdə böyük həqiqət! Çox keçmədi ki, o bu-

laqlar həqiqətən gözümüzdən axdı, təbiətə vurduğumuz ziyan özümüzə qayıdı...

Şairin “Göyyurd” şeirində gözəl təsvirlər diqqət çəkir:

*Zirvələrin qoynunda,
Qayaların boynunda,
Təpələrin əynində
Bir yaşıl dondu Göyyurd.*

*Ürəyinin mayası –
Dünyamalı qayası.
Oldu heykəl dünyası –
Yaratdı, yondu Göyyurd. 95*

Gözəllikdə tek olan, nazında Götərəbənə bənzəyən, bir yaşıl kəpənək kimi dağlara qonan, meşəsindən keçəndə şairi dumanda-çəndə azdırıran, bulağından içəndə dişlərini dondurana, payızı sağır, qışa ağır, baharı çal-çağır olan Göyyurdun gül-çiçəyi şairin könlünü ovundurur. Onu ilhamaya gətirir, ona şeir yazdırır.

Musanın təbiətin vəsfini ilə başlayan “Gördüm” adlı şeirində kənd həsrətini

və bunun paralelində şəhər təəssüfunü
görürük:

*Dupduru böyüdü təbiət məni,
Ayna bulaqlarda əksimi gördüm.
Təzə şum ətrini çəkdim içimə,
Çöllərdə bir bahar nəsimi gördüm.*

*Oxşadı üzümü səhərin mehi,
Neçə rəngə çaldı otların şəhi.
Necə əks edərmiş qövsü qüzəhi
Şəhli çiçəklərin əsimi, gördüm. 96*

Şair böyüüb şəhərə üz tutur. Burada maraqlı bir təzad var: “Teylədim köhləni, mindim kəhərə. Kəhərim həsrətdir indi yəhərə”. Şair təəssüf edir. Hamiya yəhərə həsrət qalan kəhərdən söz açır. Nəhayət, dərdini misralayıb şeirə çevirir. İqlimdən-iqlimə gedən şair ömrünüdürünü sovgat verir, itirdiyi qazancından böyük olur, yazıb-yaratmağa imkanda tapmir, səsi özünə qayıdır...

MUSA ƏLƏKBƏRLİ
YARADICILIĞINDA
SƏNƏTƏ VƏ SƏNƏTKARA
MÜNASİBƏT

I

“Şairlik haqq vergidir”

Tarix boyu həqiqi sənətkarlar bir-biri ilə əlaqə saxlamış, dostluq münasibətləri yaratmış, bir-birinin uğuruna sevinmiş, kədərlərini bölmüşlər. Bəzən bu münasibət onların yaradıcılığında da öz əksini tapmışdır. Bizə məlum olan ədəbi məclislərdə yaranan ithaf şeirlərindən üzü bəri müasirimiz olan şairlerimizin bir-biri haqqında yazdığı şeirlərə, məqalələrə, yubiley təbriklərinə kimi hər bir materialda biz bu münasibətin dolğun ifadəsinə rast gəlirik. “Müasirlərim” seriyasından olan kitabların demək olar ki. hamisində fərqli, hər yaziçinin özünə-məxsus qabarlıq mövzuları ilə yanaşı ənənəvi sənətə və sənətkara münasibət məsələsi də yer alır. Çünkü bütün yaziçi-

ların yaradıcılığında bu münasibət diq-qəti çəkir.

Sevimli şairimiz Musa Ələkbərlinin də yaradıcılığında sənətə, sənətkara sevgi, hüsn-rəğbat gözəl poetik obrazlarla öz hərarətli ifadəsini tapmışdır. İstər şairlərə, alimlərə, müğənnilərə, habelə müxtəlif peşə sahiblərinə ünvanlanan şeirlərdə, istərsə də qələm dostları haqqında qələmə aldığı məqalələrdə Musanın böyüyə hörməti, dostcanlılığı, sənətə sevgisi aydın duyulmaqdadır.

*Şerim, kölə olma, şerim qul olma,
Yoxsul yaşadım ki, sən yoxsul olma.
Sənə qurban getdi bu ömrə, bu gün,
O şah vüqarını yaşıatmaq üçün.
Mənsiz kim çəkəcək sənin ağrını?
Duman tək üstümə çök, mənim şerim.*

*Mənim ürəyimi, yerin bağrını,
Göyün yaxasını sök, mənim şerim.
Mən elə ac-susuz yaşaya billəm,
Ən ağır cəzani daşıya billəm.*

*Sən sevgi acı ol, dərd acı olma,
İlhamın, istəyin möhtacı olma!
Sənin Nizami tək ulun, allahın,
Sənin Füzuli tək xudan var, şerim... 97*

Musanın “Şeirim, kölə olma” adlı şeiri bu misralarla başlayır. Şair Azərbaycan şeirini tərənnüm edir. Onun əsl-lərdən bəri yol gəldiyini, dastanı, nağılı, yaylası, bayatısı, dünəni, köhnəsi, tarda, neydə nəğməsi, sazin tellərində nidası, yeri dolanan, göyə qalxan sədasi olduğunu, zirvələr fəth edən nümayəndələrinin qələmi ilə şöhrət qazandığını qeyd edir. Şair öz şeirini övladı sayır, onun fərsiz, karsız, təpərsiz, kəsərsiz olmamasını arzulayır, “qulağı tutulmuş kar zəmanəyə” öz gücünü göstərməsini istəyir, şeiri belə yekunlaşdırır: “Mənim varlığımı az qalıb daha, Mənim yoxluğumu var eylə, şerim”.

Doğrudan da şairin varlığını bildirən, onu yoxluğundan sonra da yaşadan onun şeiridir. Şeirsə oxucusu olanda, kitab-kitab oxunanda, nəğmə kimi do-daqlarda səslənəndə yaşayır, müəllifini yaşıadır. Musanın “Şeirim bəxtəvər ol-

du” adlı maraqlı bir şeiri də diqqəti çəkir. Şair şeir oxuduğunu, qarşısındaki insanın onu şövqlə dinlədiyini, özündən xəbərsiz “içindəki ocağın üstünə alov çıldıdığını” yazır. Şairin sinəsində çaxan şimşek dinləyənin gözlərində oynayır, sanki “ömrünün bir parçası o gözlərdə qaynayır”. Şairə elə gəlir ki, onun şeirini dinləyən gözəl ağrılarnı onunla birgə yaşayır, şeir boyu bütün yaştılaraına şərik olur. Burada maraqlı məqam var:

*Sənə yarım deyimmi?
Sən özgənin yarisan.
Ancaq bu saat, bu an
Bu ilhamla şəriksən,
Bu ürəklə yarisan.*

*Ulayardım qurd kimi,
Talanardım yurd kimi,
Şair olub da, gözəl,
Bu ömürdən yarisan...*

*Eh, nə şeir, nə ilham?
Bu saat gözlərimdə
Ömür özü heç nədi.*

*...Dünyanın hər yerində
Şairlərin torpağı
Duruluğa, saflığa,
Təmizliyə təşnədi! 98*

Sonda isə şair şeiri bir yana, özünü də bir yana qoyur və sevincini belə ifadə edir: “Gözündə güzgülənən Şerim bəxtəvər oldu”.

Musa Ələkbərlinin nakam şairimiz Məhəmməd Hadiyə ithafən yazdığı “Şairi ac saxla” şeiri də diqqəti çəkir. Burada maraqlı arzular var. “Şairi ac saxla, a qoca dünya” misrası ilə yola çıxan şair, deyəsən, şairlərə verilən keşmə-keşli ömürlə razılaşır. Dünyaya deyir ki, şairi ac saxla, bütün ümüdlərini kəs, yoxsa sənin qədrini bilməz. Nə ağrı-acı var, qəm-kədər var, yüksək şairin kürəyinə, qoy hər şey gözündə yaşa dönsün. Əz, tapdala, onun gözəllərini daha sərt, daha insafsız elə, sonsuz ağrı-acı ver, didərginlik, tapdanmış vətən ver, onun döşündən orden asmaqdansa, onu dara çək, “göz ver, işiq vermə”, onu qovurğa tək qovur, onu qəfəsə sal, azadlığını əlindən al. Qoy kirpiyiylə od götürsün,

dərddən, fikirdən saçı ağarsın, həqiqəti
axtarıb tapsın. Bu şeirdə o qədər gözəl
ifadələr var ki, elə bir şeir haqqında ge-
niş bir məqalə yazmaq olardı. Burada
diqqəti çəkən, hətta aforizm kimi səslə-
nən misralar da çoxdur: “O səni qanına
qəltan edərdi, Qaniyla yazdığı şeiri ol-
masa”, “Özünü Allahın yanına çəkib,
Ordan seyr eləyir ömür payını”, “Həqi-
qət dediyi Tanrıni tapsın, Bəlkə yazdığrı-
nı dərk etdi hamı”, “O ki igidlərin üs-
tündə əsir, Şəhid oğullarla olur hər də-
fə”, “Həqiqət acını, qeyrət acını, Gözəl-
lik acını heç nə doyurmaz!”, “Qələmi
günəşdən işıq əmirsə, Ona dar, qaranlıq
məhbəsi tanıt. Qartmış qarğaya bülbüл
demirsə, Sal dəmir qəfəsə, qəfəsi tanıt”,
“Bəlkə də bu qədər acın içində Tək
onun harayı Tanrıya yetər”, “Səni öz
oxundan çıxartdı bəlkə Padşahın zalımı,
şairin acı” və s. Şeirin yekunu daha ma-
raqlıdır:

*Qaçqının, köçgünün səbrini üz gəl,
Taleyi sonadək acı olmasın.
Şairi ac saxla, şairdən özgə
Qoy bircə nəfər də acın olmasın. 100*

Musa Ələkbərlinin şairlərə ithaf et-
diyi şeirləri əsasən ümumi mövzuya həsr
olunmuşdur. Hadisəyə ünvanlanan bu
şeirdə demək olar ki, bütünlükdə şair ta-
leyi təsvir olunur. Biz elə həyatımızda
da müasirlərimiz arasında şairlərin dik-
başını da görmüşük, təvazökarını da,
acını da görmüşük, toxunu da, həqiqət
axtaranını da görmüşük, həqiqətə balta
çalanını da, Vətən uğrunda şəhid olanı-
nın da görmüşük, vətəni satanını da, qo-
vurğa tək qovrulanını da görmüşük, gül
tək açılanını da, dünyani zindan bilənini
də görmüşük, kurortlarda kef çəkənini
də...

Musanın xalq şarı Rəsul Rzanın
“Şairlik də sənətdir, Bacarmayana dərd-
dir” misralarını epiqraf seçdiyi “Şeir
dərdi” adlı şeirində də şeir-sənət təəs-
sübkeşliyinin şahidi oluruq:

*Çarə tapa bilmir dərd azarına,
Kündəsi küt gedən qələm götürür.
Ömür bazarına, pul bazarına
Lüt gəlib, lüt gedən qələm götürür. 101*

Sona Xəyal

Bu şeirdə də su yoxdur. Bütün bəndər, hətta beytlər, misralar belə dopdolu dur: "Yatan "vergi"li tək yatır, yuxudan Şair tək oyanmaq təhlükəsi var", "Nasırlar çap edir tamah üzündən, Alimi, naziri, fəhləsi yazır", "Yoxdu millət üçün şeirsiz bir gün, Şeiri həm tox gəzir, həm ac axtarır. Varlı şeir yazır, tarixə düşsün, Kasib da dərdinə əlac axtarır", "Xəstədən aldığı rüşvət pul ilə Həkim də çap edir "külliyyat"ını", "Bəlkə də dünyanın ikinci belə "Şair xalq"ı yoxdur, milləti yoxdur", "Tanrı da millətə saysız dərd qoyub, Onun ən böyüyü şeir dərdidir" ..

Musa Ələkbərlinin xalq şairi Səməd Vurğuna həsr etiyi "Çoxdu yurdun vurğunları" adlı həcmə kiçik şeirində sənətə verilən böyük qiyməti görürük:

*O görünən dağa adam
Çıxmayıbsa, bələd deyil.
Gözəllik də göz payıdır –
Pay ummaq ki, qələt deyil?!*

*Hər yazılın şeir olmur,
Hər tikilən məbəd deyil.*

174

*Şairlik haqq vergisidir,
Peşa deyil, sənət deyil.
Çoxdu yurdun vurğunları –
Heç birisi Səməd deyil! 102*

Musa adsız bir şeirinə S.Vurğunun "Vaqif" dramından "Şair, hökmədarın hüzurundasan!" misrasını epiqraf seçib. Şair yalandan nahaqqı öyən şairlərin sözü zirvədən endirdiyini, həqiqi şairin umduğu haqqı heç bir hökmədarın ödəyə bilmədiyini qeyd edir. Şair bəzi şairlərin seçilmək hərisliyini, söhrət azarını pisləyir, bütün şairləri vətənin "Bütövlük" ordeni ilə təltif etmək istəyir, "Qarabağ" deyəndə "qara bəxt" deyənləri, zəlzələ olanda "Bizi gör qarşıda nələr gözləyir" deyənləri məzəmmət edir, şairin çəkisini onun çəkdiyi ağrıların, acıların, dərdin, möhnətin ağırlığı ilə ölçür, şeirini belə yekunlaşdırır:

*Bəlkə böyük şair yaratmaq üçün
Tanrı bu millətə böyük dərd verir?
Düşür bir dahinin, ulunun üstə,
Zaman dühaları sıxır həmişə.
Böyük şairlərin yolunun üstə
Qansız hökmədarlar çıxır həmişə! 103*

175

Musa Ələkbərlinin bu şeirlə səsləşən bir sərbəst şeiri var. Nazim Hikmətə müraciətlə yazılmış “Sənə gəl dedilər...” adlı bu şeirdə zahirən şairin məzəmməti əslində alt mənada dövrün, zamanın məzəmmətidir. Şair şeiri belə təəssüflə başlayır: “Sənə gəl dedilər, gəldin, Gərək gəlməyəydin...”. Şairin əzizlərinin: “gözəl yurdu İstanbulun, Mehmetin, Münnəvvərin üfüqlər qovuşan yerdə qaldığıni”, üfüqlərin sonsuz, vətən həsrətinin ondan da sonsuz, vüsal həsrətinin ondan da umudlu olduğunu şeir dililə bize çatdırıran müəllif yazır:

Dünya özü boyda
həbsxanaymış onsuz da...
Gülhanə parkında
Ceviz ağacına dönəydin,
Qara dənizin yosununa,-
Mavi suların saçına dönəydin...
Gərək gəlməyəydin,
Elə arzularında yaşayaydı
İşığına, oduna susadığın ölkə... 104

Qəribə taleli insanlardır bu şairlər.
Nazim Hikmət işıq dalınca geldi, yenə

də zülmət yaşadı, bir cür aldadıldı. Yesenin günəşli Tehran istədi, Mərdəkana gəlib çıxdı, bir cür aldadıldı. Bu aldanışlar isə heç birinin şairliyini əlindən almadi, əksinə, onlar yazış-yaratdılar və Azərbaycan deyilən məkanın şair övladları kimi sevildilər, oxundular. Bir də axı, şair elə şair doğulandan aldanır. Aldanmasa, şair olmaz ki...

Musa Ələkbərlinin S.Yeseninə yazdığı “Şair aldadıldı” adlı şeirdə Yesenin ömründən bir hissəni görürük. Bu hamiya məlum bir həqiqətdir ki, rus şairi Yesenin İranı görmək istəyib, amma onu aldadıb Bakının Mərdəkan qəsəbəsinə gətiriblər. İqlim oxşar olduğundan şair bunu hiss etməyib. Amma onu bura göndərənlər heç özləri də fikirləşməyiblər ki, bu tarixi yalan bir həqiqətin təsdiqidir ki, İran, Azərbaycan eyni yerdir...

Şair göstərir ki, Şərq şimal oğlunu öz şeiriylə, sözüylə, əfsanələriylə çəkir, “Iran motivləri” qələmə alınır. Yesenin Şahanə adlandırdığı bir Şərq gözəlinə vurulur və şeirlərində onu vəsf edir. “Sevdiyi qız kimi şahanə əzablar” çəkir, “aldanan şair öz ilhamı ilə dünyani sev-

giyə inandırır”. Musa Ələkbərli burada gözəl bir paralel aparır:

*Sevgidən, ilhamdan aldı payını,
Adı zirvərlərlə qoşadı burda.
Rusiya şerinin ağaçqayını
Gəldi, çınar ömrü yaşadı burda.* 105

Musanın xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadəyə ithaf etdiyi “Aşkarlıq” və “Bəxtiyar” adlı şeirləri var. Adlarından göründüyü kimi bu şeirlərdən biri dövrü, zamanı, digəri isə şairi xarakterizə edir:

*Dindirsən, min yerdən dərdi açılar,
Gözündən od yağar, alov saçular.
Vallah, o çəkdiyin ağrı-acılar
Min şair ömrüna dəyar, Bəxtiyar!* 106

Musa Ələkbərlinin yazıçıların yaradıcılığından bəhs edən ədəbi-tənqidi məqaləleri, memuar nümunələri də maraqlıdır. Onun “Ruh qohumum Hüseyn Kürdoğlu ilə beş saatlıq səhbət” adlı yazısında həm tanınmış alim və şairin şəxsiyyətinə olan xüsusi hörmətinin şahidi olur, həm onun sənətinə verdiyi yü-

sək qiymətlə tanış oluruq, həm də müəllifin şairlə bağlı xatirələrini dinləyirik. “Dinləyirik” deyirəm, ona görə ki, doğrudan da bu məqaləni oxuyanda elə bilirsən ki, Musa bütün bu yazdıqlarını özü sənə danışır. Doğrudan da Musa öz ruh qohumuna böyük dəyər verir. Deyirlər, ruh qohumluğu qan qohumluğundan irəlidir. Bu bir həqiqətdir, axı, insanlar hələ cismən doğulmamış, bir-birlərini tapmamış, onların ruhları bir-birini tanımış olur...

Musa görkəmli alim-şair haqqında “O, şeirə, sənətə çoxları kimi gəlməmişdi”, Sənət dünyamızda ölməz klassiklərimizdən halallıq almışdı” kimi ifadələr işlədir, “Bu cür gələnlərin gedişi olmur” deyə onun ölməzliyini vurgulayırlar. Musanın məqaləsi də şeiri kimidir. Bəzən bir şair haqqında yazılan geniş bir məqaləni cümlə-cümlə gəzirsin ki, bəlkə bir sitat tapıb verəsən, tapa bilmirsən. Bu məqalədə isə əksinə bilmirsən hansı fikri götürəsən, hər abzas sitat kimi verilə bilər. Musa yazır: “Hüseyn Kürdoğlu şeirimizin, sözümüzün bulaq təmizliyi, Kür axarıydı. O, Həkəri coşqunluğunu, Araz

salğarını yaşadırdı özündə. Milli poeziyamızın şah budaqlarından sayılırdı.

Hüseyin Kürdoğlu dağ silsiləli çağdaş poeziyamızın ən uca, ən görkəmlü zirvələrindən biriydi. Biriydi yox ey, xalq ruhuna bələdliyi, söz, ifadə, təcnis ustalığı ilə, folklorla, şifahi xalq ədəbiyyatına yaxınlığı, doğmalığı nisbətində, sözə həssaslığı, söz üstündəki zərgər naxışları - sözə qədərindən artıq yaradıcı münasibəti ilə tək idi, yeganə idi desəm, fikrimi daha dəqiq ifadə etmiş olardım. Qoy bu deyimim kimsənin xətrinə dəyməsin. Məni o yandırır ki, bu sözləri ona vaxtında demədik, o, zamanında öyülmədi, şeirlərindəki, sözündəki dərin qatlar aşkarlanmadı, doğru-dürüst qiymətini almadı. Yox, Musa, sənin bu sözünlə də razı deyiləm, o, gün kimi aşkar, ay kimi nurlu, bulaq kimi dumdur bir yaradıcı idi, bir də ki, aşkarın nəyi aşkar olacaqdı..." 107

Mən Hüseyin Kürdoğlunu bir şair kimi oxumasam da, Musanın sözündəki həqiqətə inanıram. Çünkü, bilirəm ki, elmi işlə məşğul olan şairlər şair kimi yadan çıxır, onların alimliyi şairliyini üstə-

ləyir. Şair olmaq istəyən gərək elm dəlinca getməsin. Getdisə, artıq şairliyi arxa plana keçəcək...

Musanın bu məqaləsində ən hərarətli yerlər onun xatirələridir. Kim nə deyirdəsin, mən bunu çıxışlarında da bəzən deyirəm, mənimçün şairlikdən əvvəldə insanlıq dayanır. Nə qədər məşhur şair olur-olsun, insanlığı aşağıdırsa, onun şeiri də mənə gərək deyil. Mənə elə gəlir ki, Musa da belə düşünür. Onun Hüseyin Kürdoğlu haqqında yazdıqlarında da hiss olunur ki, o şairin hər şeydən əvvəl insanlığının vurulub. İnsanlıq olan yerdə təbiilik var, səmimilik var. Məncə, bunnarın hər ikisi şair üçün vacib xüsusiyyətlərdəndir...

Musa Əlkəkbərli ruh qohumuna müraciət edərək yazar: "Kürdoğlu, sən öz kasib komanda ululara layiq bir ömür yaşadin. Halal, uca, müqəddəs, minnətsiz bir sənətkar ömrü! Bu ömür bir gənün, beş gənün, beş ilin, on ilin, hətta yüz ilin xırda qayğılarına deyil, əbədiyyətə hesablanmışdı. Uca Tanrıdan gəlirdi bu ömrün irili-xirdalı, çətinliklərlə müşayiət olunan enişli-yoxuşlu yolları

da. Tanrıydı səni qoca çağında, xəstə vaxtında Laçın həsrəti ilə, vətən yanğısıyla göyüm-göyüm göynədən.

Bu göynək, bu ağrı olmasaydı, bu ağrılı-göynəkli şeirlər də yazılmazdı”. 108

Musa Ələkbərlinin xalq şairi Məmməd Araza ünvanladığı məktubu da maraq doğurur:

*Bir qartal var qayaların zırvəsində,
Dağlar, daşlar silkələnir qıy səsindən.
Yerlər, göylər şövqə gəlir həvəsindən,
Duruşunda bir şikəstə, bir bayatı,
Məmməd Araz, budur şair mükafatı! 109*

“Məmməd Araza məktub” adlı bu şeirin hər bəndinin sonunda eyni misra təkrarlanır ki, bu da təkrir kimi, oxuduqca şeiri daha da qüvvətləndirir. “Bir insan var vətəninin vətən daşı” deyə öz sözü ilə şairi təqdim edən müəllif onun başının qeylü-qaldan açılmadığını, “qiyamətini hesablayanda vətənin çəşdini”, “sinəsində bir xəzinə qızıl yatdığını” uğurlu misralarla ifadə edir.

Həm bilir ki, Musanın gözəl sevgi şeirləri var. Onun haqqında son zaman-

lar yazılan məqalələrdə də bu cəhət çox vurğulanır və deyəsən, Musa özü də “sevgi şairi” adlandırılmasından məmnundur. Musanın “Sən məni sevsəydin” adlı şeiri də onun dillər əzbəri olan şeirlərindəndir. Həmin şeirin epiqrafi Məmməd Arazın “Sən məni sevsəydin, noları görən” misrasıdır. Şeir belə başlayır:

*Ürək dözərdimi belə sevincə,
Belə xoşbəxtliyə tab edərdimi?!
Sən məni sevsəydin, neylərdim görən
İndi səndən əziz olan dərdimi? 110*

Musa Ələkbərlinin maraqlı məqalələrindən biri də şair Ağa Laçınlarının əziz xatirəsinə ithaf etdiyi memuar yazarıdır. “Mədəni-maarif” jurnalında çap olunmuş “Çətin günün dostu” adlı yazının epiqrafında oxuyuruq: “Mayası halılıqdan yoğunluğunu. Şeirimizin, sözümüzün ağır kişilərindən idi Ağa Laçınlı. Ağır oturub-batman gəlməyi sevərdi. Sadəlik, səmimiyyət və təvazökarlıq boyuna biçilmişdi”.

Yazında Musanın şair haqqında hərarətli düşüncələri bizi çəkir. Bu yazı

mənim üçün daha maraqlıdır. Çünkü Ağa Laçınlı Bakı Dövlət Universitetində mənim müəllimim olub, bizə xarici ədəbiyyatı tədris edib. Onun qarşısında bir tələbə kimi oturmuşam. Ağa müəllimlə bağlı mənim də çoxlu xatirəm var. Amma burada danışmiram. Çünkü, haçansa onun haqqında da kitab yazmaq fikrindəyəm...

Musanınsa Ağa müəllim haqqında bir dost kimi danışdıqları daha maraqlıdır. Aralarındaki yaş fərqiñə baxmaya-raq dost olmaları, zarafatlaşmaları mənə qəribə gəlmir. Çünkü Ağa müəllim elə bizimlə də belə səmimi münasibətdə olub. Musa bu yazıda onun yaradıcılığından da danışsaydı, daha yaxşı olardı. Amma görünür ki, bir insanı itirəndə xatırələr daha tez dilə gəlir. Musa bir neçə xatırə danışır və Ağa Laçınlı ilə bağlı xatırələrinin bitib-tükənməz olduğunu vurgulayır. Hətta qulaqlarında səslənən nagahani bir səsin diktəsini də qeyd edir: “Ə, Musa, yazsana bu xatırələri. Bəs nə vaxt yazacaqsan? Bəlkə mənim dirilib qayıtmagımı gözləyirsən?!” və yazır: “Mənsə ona xəyalən cavab ve-

rirəm: – Sən ölməmisən, Ağa Laçinli, sən yaşayırsan, şeirlərinlə, o təmiz, bül-lur şəxsiyyətinlə, sonsuz xeyirxahlığınla, dost-qohuma yanımıcılığınla, duzlu-mə-zəli zarafatlarınla, ağır-ciddi görkəmin-lə, hər məni görəndə “hələ mən kəsə de-yirəm”, “sözün qisası” deyə uzatdığını söhbətlərinlə... O söhbət söhbət xatirinə olmurdu, o söhbət canü dildən gəlirdi. Ürəyinin tac damarından süzülürdü. Sən doğmaliq mücəssəməsiyidin, Ağa Laçin-li...

Yerin behişt, torpağın qu tükündən yumşaq olsun. Səni torpaq dərdi ərtidi. Sən Ağa Laçınlı idin. Laçinsizliğə dözə bilməzdin! Anan haqq dünyasına qovuşanda “anam anasından ayrı yatır” deyib kövrəlməyin bu gün də gözlərimin qabağındadır. Balalarından nigaran getməyin də məni yaman ağırdı. Gərək onların toyunu görəyidin. Gərək nəvələrin başına toplaşaydı, gərək onların sayını itirəyidin... Bu “gərək”lərin hamisini sadalasam “sözün qisası”ndan qisas almaliyam. Hələlik, Ağa Laçınlı! Mənim şair qardaşım, mənim kimi səni yaxın-dan tanıyanlar ölümünə heç vaxt inan-

mayacaqlar. Sən ölüm körpüsünü keçib ölümsüzlüyü qovuşdun, Ağa Laçınlı! Ölümsüzlüğün mübarək, əbədiyyətin uğurlu olsun!” 111

Yaxşı olardı ki, Musa şair dostu haqqında kiçik də olsa bir xatırələr kitabı yazüb çap etdirsin. Kim bilir, bəlkə də haçansa Musanın belə bir kitabını oxuyacağıq.

Musa Ələkbərlinin Xəlil Rza Ulutürkə yazdığı “Xəlil Rza” və “Gördü” adlı şeirləri də öz bədii siqləti, obrazları və şairə verdiyi qiymət cəhətilə diqqəti çəkən şeirlərdir. “Xəlil Rza” şair zindanda yatarkən yazılmışdır. Müəllif şairin ad günündə ona təsəlli verir və onu daha da mübariz olmağa çağırır. Burada Musanın müraciəti də, düşüncələri də maraqlıdır. Şair yazır:

*Yəqin bu gün enəcəksən söz qatına,
Əllisəkkiz ildönümülu həyatına
Bir də uşaq marağıyla baxacaqsan,
Varaqlara rüzgar kimi yağacaqsan.
Doğmaların göz yaşını yiğacaqsan,
Təbərrük tək ürəyinə sixacaqsan! 112*

İkinci şeirə epiqraf kimi şairin “Davam edir otuz yeddi...” misrasını verən müəllif burada Xəlil Rzanın obrazını yaradır. “Ağrıya, aciya sinə gərəndi”, “Odsevər od içir, alov əmirdi”, “İlhamı həmişə cilov gəmirdi, Qəzəbi altında Qıratı gördü”, “Qəfəsə salındı dağlar pələngi”, “Peyğəmbər sözüymüş şairin sözü” və s. misralarda şairin portretini yaradan müəllif ümumilikdə o zamanı bizim yadımıza salır...

Musanın şair Eldar Baxışın xatırəsinə yazdığı “Haqqa söykənən qələm” adlı şeir də həm şairi xarakterizə edir, həm də şairi içindən qovuran dərdləri bize çatdırır. Musa şairin namuslu bir sözə ayı-günü, bütün ömrünü, neçə-neçə şadlığı, toy-düyünü, bu gününü, sabahını verdiyini qeyd edir. Daha sonra haqqa söykənən qələmə müraciət edərək yazır ki, “günü-gündən haqqını çeynəyənlər çoxalır, sən susanda, geri çekiləndə gözlərimiz soğulur, ürəyimiz yuxalır”. Şair düz sözün faciəsindən söz açır:

*Haqqə söykənən qələm,
Ağ eləyir bu zaman.
Ağ yalana bükülnən
Yer-göy alışib yanır...*

*İndi namuslu şair
Qələmiylə, sözüylə
Çörək qazana bilmir,
Ancaq düşmən qazanır! 113*

Musanın “Vaqif İbrahimin xatirəsinə” şeirində bir neçə mövzu birləşib ki, bu da Musa Ələkbərli yaradıcılığına xas cəhətdir. Şair əvvəlcə ana torpağa müraaciət edir və “Köçdü qucağına bir vurğunun da” deyib onun qayğısını çəkməyini istəyir. Sonra şairi xarakterizə edir:

*Bir şimşək ömrünü yaşadı, köçdü,
Köçdü sinəsində şimşək yanğısı.
Dostların qəlbini yazıldı dərdi,
Yurdun ürəyində qaldı ağrısı.*

*O yaxın dostuydu Əli Kərimin,
Köçdü, Əli kərim yanında köçdü.
Zirvəyə qaldırdı yanmaq eşqini,
Özü o zirvənin başında köçdü. 114*

Şairin ana itkisinə dözmədiyini, ana harayına qulaq kəsildiyini qeyd edən müəllif böyük lə böyük, uşaqla uşaqlı kim davranan, məhəbbət dəlisi olan, ana istəyinə səcdə edən Vaqifin ana çağrışına getməyini də təbii sayıır. Şeir boyu beləcə Musanın misralanan, şeirləşən hikmətlili sözlərinə rast gəlirik. Sitat çox olsada, şeirin bu bəndlərini vermək istəyirəm:

*Getdi, nəğmələri qaldı yarımcıq,
Bütöv bir ömür də şairə azdı.
O, Bakı-Sumqayıt yoluna o gün
Sonuncu şerini qaniyla yazdı.*

*Getdi, bir gəlinin gözündən axan
Yangıya tutuşdu, oda bələndi.
Qoşa misra kimi qoşa körpəsi
Kədərlə, həsrətlə qafiyələndi.*

*Torpaq, ana torpaq, üzün ağ olsun,
Şair qismətiymiş qəfil qan-qada.
Ana istəyimiş istəyin sənin,
Ana çağrışıymış ölüm dünyada. 115*

Musanın bu kimi şeirlərini çox sevirəm. Mənlə olsa elə onları bütöv verərdim. Əvvəlki kitablarda, adətən, xoşuma gələn şeirləri, daha doğrusu bölməyə, parçalamağa, bənd-bənd eləməyə ürəyim gəlməyən bu cür şeirləri bütöv verərdim. Hardasa bu hissi dərk etməyənlər bu hərəkətimi kitabın həcmini artırmaq kimi anlayanda deməyə sözüm qalmır. Ona görə də bir-iki bənd verib, qalanlarını öz sözümlə çatdırmaq məcburiyyətində qalıram. Nə isə...

Musanın xalq şairi Qabilə ünvanladığı “Bayram günlərində” adlı uzun bir şeiri var. Nədənsə Musanın son illər yazdığı şeirlərin həcmi böyükdür. Yəqin son illərin hadisəlerinin təsirindəndir, sinəsi doludur...

Təsadüfi deyildir ki, Musanın bu şeirindən sonra Qabil müəllim özünün “Gün o gün olmayacaq”... adlı şeirini yazıb çap etdirmişdir.

Musa da burada bayram günlərində odlu-alovlu çıxışların sonuncu cümləsinde işlədilən çeynənmiş “gün o gün olsun ki...” ifadəsini tənqid edir və sonda fikrini belə yekunlaşdırır:

*Kimi silkələyib bu dava, kimi,
Deyin bu qəzəbim yersizmi, haqmı?!
Torpaq şəkərbura, paxlava kimi
Bayram süfrəmizə qayıdaçaqmı?!*

*Dağıdır sinəmi dərd dağım-dağım,
Tanım, bitəcəkmi görən bu zillət?!
“Gün o gün olsun”a qalıb torpağım,
“Gün o gün olsun”a qalıb bu millət! 116*

Musa Ələkbərlinin Hüseyin Arifə it-haf etdiyi və müraciətlə yazdığı “Hüseyin qaşa” şeiri də torpaq, millət təəssübkeşliyini eks etdirir. Hüseyin Arisin “Dağlardan nigarana. Sular bulanıq axır” misralarını epiqraf seçən müəllif dağların talanmasını, sərvətlərin daşınmasını “Bu zülüm mənimdir, bu zillət sənin” deyib misralayıv və sonda yazar:

*Nəsildən-nəsilə qalan deməsin,
Şüar qışqırməsin, elan deməsin.
Şairlər xalqına yalan deməsin
Bari heç olmasa, Hüseyin qaşa.*

Necə ki yasdadır obası, eli,
Bulanıq axacaq gözünün seli.
Dağların birtyolluq qırıldı beli
Sular durulmasa, Hüseyen qaşa! 117

Şair Əliağa Kürçayının xatirəsinə yazılmış "Ülkər" adlı şeirdə Musa məlum faciədən söz açır. "Bu da təzə nağıl, təzə möcüzə" misrasıyla başlanan şeirdə şair atanın ölümü, ata məhəbbətinin böyüklüyü, əfsanəyə çevrilən məhəbbət, "Qızım, sənin üçün yaşayıram mən", "Sənsiz yaşamaram, ata" deyimləri, şairin qəlbini talayan xəbər, ata ölümünü haqlayan, hamının yerinə ağlayan Ülkər-bütün bunlar tarixə çevrildi, şairlərin şeirlərində tarixləşdi. Burada da diqqəti çəkən misralar var: "Gedir qoşa tabut, gedir üz-üzə, Kədər dalğa-dalğa axır, dağlır", "Dağlara dağ çəkdi bu dərd, bu qubar", "Bütövlük bəxş etdi övlad qiyməti Yarımçıq bir ömrə, qırıq həyata", "Şair ürəyində qəm də şeirdir" və s.

Şeirdə Əliağa Kürçayının xarakteri, sevgisi də eks olunmuşdur:

Bir şair var idi, məğrur, mükəddər,
İlhəmi Kür kimi daşardı onun.
Sevərdi qızını tanrısı qədər,
Qəlbində bir nisgil yaşardı onun... 118

Musa Ələkbərlinin maraqlı şeirlərindən biri də "Qəribə şairdir bu Fikrət Qoca" adlanır. Müəllif burada xalq şairi Fikrət Qocanın ədəbi portretini yaratmağa çalışmışdır. Bu portret cizgilərinin bir qismi bizə şairin əsərlərindən tanışdır, bir qismini isə elə onu tanıyandan görmüşük. Şeirdə adamı tutan misralar çoxdur: "Özü ləzzət alır qəribəlikdən", "Kağız korlamayıb qələm tutandan", "Hər gün yeniləşir yeni deyimdən"...

Arabir kişişi gülüşüylə o
Ən ağır kədərin belini əyir.
Şeirlə, sənətlə alverə girib
Xətir görənlərin xətrinə dəyir.

Qəribə şairdir bu Fikrət Qoca,
Həmişə o qaçır qəribəlikdən.
Həmişə doğrudan olanı yazır.
Gözünə-könlünə dolanı yazır.
Qaçır eynilikdən, hazır qəlibdən! 119

Görkəmli şair Fikrət Sadığa həsr olunan “Fikrət Sadıq əminizdir” adlı şeir də yumorlu məqamları ilə maraq doğurur. Musa Gəncədə qələmə aldığı bu şeirində Fikrət Sadığı səmimiyyətlə, iliq münasibətlə, həm də böyük ehtiramla obrazlı ifadələrlə təqdim edir. Şeir belə başlayır:

*O doğmadır, Gəncə onu tanıyır,
Hər uşağı, gənci onu tanıyır.
Gözəllər də, mənçə, onu tanıyır,
Fikrət Sadıq əminizdir, a qızlar. 120*

Musaya görə yüz lalənin içindən öz laləsini seçən, min karvan köçündən öz köçünü ayıran, heç nədən ümud tapan, başı üstdə ağ buludlar doluxsunan, ürəyində sükut nəğmələşən, özünü şax tutan Fikrət Sadıq “Ömrün qızıl qönçəsini dərməyib, İpək telə tər bənövşə hörməyib”, “Bircə içim su istəyir, təşnədir”.

Musa “Meşənin mahnısı” adlı şeirini İlyas Tapdığa həsr eləyib. Burada gözəl təbiət təsvirləri vardır, şair haqqında heç bir söz yoxdur. Amma yəqin ki, eyni bir bölgədə, təbiət qoynunda dünyaya

gələn şairlərin ruhunda bir oxşarlıq var. Ona görə də Musa şeiri şair dostuna müraciətlə yazıb.

Musa Ələkbərlinin “Qız təbəssümlü, qağayı qanadlı” adlı məqaləsi şairin “Qızlar...Qağayilar” kitabı haqqındadır. Yazının çap variantını oxumamışam. Makina vərəqlərində yazılmış 12 səhifəlik geniş, əhatəli resenziyada Musa şairin yaradıcılığına güzgü tutub. Müəllif kitabdakı şeirləri mövzulara görə qruplaşdırıb təhlilə çəkir. Bu məqalədə Musa Ələkbərli bir tənqidçi kimi danışır. Obrazlı ifadələrin yerini artıq ədəbi terminlər tutur. O, şairin həm ömür, həm də yaradıcılıq yoluna nəzər salır: “Kitabı oxuduqca şeirlərin bu ada necə uyuşduğu, əsil şair “mən”i, şair özünə-məxsusluğu məni düşündürdü.

İlyas Tapdiğin ədəbi mövqeyi, şeirimizdəki xidmətləri artıq çıxdan məlumdur. Kitabdan-kitaba genişlənən, şeirdən-şeirə, nəğmədən-nəğməyə qol-qanad açan, hətta misradan-misraya axarlanan şair ömrü. Şair şəxsiyyəti özünü irili-xirdalı iyirmidən çox kitabda təsdiq

etmiş. Adına, imzasına vətəndaşlıq hüququ qazandırmışdır.

Sevindirici haldır ki, "Qızlar... Qağayılar" kitabı da özündən əvvəlki kitabların ənənəsinə sadiq qala-qala onlarda gözdən yayılan mövzuları işıqlandırır...

İlyas Tapdığın doğma Azərbaycan torpağına, onun bərəkətli zəmilərinə, axar-baxarlı tarlalarına, coşqun çaylılarına, piçiltili bulaqlarına, işgüzar insanların yaşadığı kəndlərinə, qaynar şəhərlərinə həsr olunmuş şeirləri həmişə seçilir, xüsusu mənə kəsb edir. Bu şeirlər müraciət olunan torpağın, yerin, çayın, bulağın, kəndin, şəhərin ab-havasından yaranır, gözəlliyyindən qopur, gül-çiçeyinin ətrindən pərvəriş tapır". 121

Musanın "Aşıq Mirzə Şəmkirliyə" adlı şeiri aşağı müraciətlə yazılmışdır:

*Ay Mirzə Şəmkirli, belə oxuma,
Zaman axır, ömür axır, il axır.
Pərdələrə gəl yağdırma yağışı,
Görmürsənmi ürəyimdən sel axır?! 122*

Şair aşağı dinlədikcə sinəsi alışır, dərdləri yada düşür. Deyir ki, "Kərəmi"ylə sinəmi yandırdın, dərdlərimi bir karvan dəvə də çəkə bilməz. Şair aşağı bəxtəvər sanır ki, məclislərə yaraşıqdır, bütün el-oba onun işığına gəlir, "Koroğlu" cəngisinə axır. Şairin "Kim deyir ki, "El havası" köhnədir, Saz dinəndə torpaq nədir, göy nədir", "Sən çalanda adam candan usanır" kimi misralarında milli ənənəyə sədaqət, keçmişə hörmət, dəyərlərimizə hüsн-rəğbat diqqəti çəkir.

Şairin Müzəffər Şükürə ünvanlanmış "Şair ürəyi" adlı şeirində də maraqlı məqamlar var: "Daşdan çıxır halal cörəyim mənim", "Ürəklə, duyguyla yazılın şeir Ürəksiz oxunsa çətin duyular", "Çox şeylər tapmışam, görə bilsəniz, İlhamə sarılıb qələm tutandan", "Vətən sərvətinə dərd anlamaza, ağrı-acısını şairə qıydı" və s. Burada da şair haqqında heç bir cizgiyə rast gəlmirik. Amma Musanın Müzəffər Şükürün 50 illiyi münasibətilə yazdığı 22 dekabr, 1991-ci il tarixli geniş bir məqaləsi vardır. Burada şairin müxtəlif illərdə çap olunan kitablarını təqdim edən müəllif, ümumilikdə,

onun yaradıcılığından söz açır, müxtəlif mövzularda qələmə aldığı şeirlərindən sitatlar verərək, şairin poetik aləmini oxoculara çatdırmağa çalışır. Müəllif yazar: "Son illər Müzəffər Şükür dövri mətbuatda "Məchul" ləqəbiylə çıxış edir. Yaşının bu vaxtında şairin yeni ləqəb götürməsi coxlarına qəribə gələ bilər. Lakin mənə elə gəlir ki, bu ona həyatın, zamanın öz diktəsidir. Müzəffər bu barədə yazar: "Mənə elə gəlir ki, hər aydınlıqda bir qaranlıq, hər məlumluqda bir məchulluq, hər açıqlıqda bir örtüllük, hər aşkarlıqda bir gizlinlik var". Məhz bu şübhə, xüsusən, özünə qarşı ilhamının, ürəyinin sırlı-soraqlı nöqtələrinə qarşı şübhə Müzəffər Şükürə "Məchul" ləqəbini bəxş etmişdir. O bu ləqəbi götürdükdən sonra yaradıcılığına romantik bir vüsət gəlmış, hər iki vəzndə: əruzda və hecada yazdığı şeirlərə bir dünyəvilik, ağsaqqal təbiri, müdrik yozum, bəşəri ağrı hopmuşdur...". 123

Saz ustası Zahid Aslanoğluya ünvanlanan "Ay Aslanoğlu" adlı şeirdə şair aşağı müraciət edib deyir ki, "Bu sözün ovsunu, bu sazin gülü könlünə yatdımlı,

o yatmış çiçəyin oyaq nisgili sənə çatdımlı, dərd mənim, dava özgənin-bu da həyatdım?".

*Sən deyən mənzilə yəqin çatmaram,
Gündüz dincəlmərəm, gecə yatmaram.
Bir dəfə atmişam, daha atmaram
Mən belə addımı, ay Aslanoğlu.*

*Sevinc ötə bilməz qəminki kimi,
Gəl yenə göynəyək həminki kimi.
SənİN ürəyin də mənimki kimi
Yer-yerdən çatdım, ay Aslanoğlu? 125*

Musa Ələkbərlinin "A dağlar" adlı şeiri "Dünyadan vaxtsız getmiş cavan şair Rəşid Poladoğlunun əziz xatirəsinə" ithaf olunmuşdur. Yurd yerində güllər-çiçəklər ağlayır, küləklər, yetim qalan ürəklər ağlayır, amma şair dağlara "ağlama" deyir. Illər ilmə-ilmə ömrülləri sökürl, gözlərin yaşı tükenir, dağlarda bulaqlar çağlayır, şair dağlara "ağlama" deyir...

Başqa cür gələrdi çöllərin yazı,
Qayalar durardı özündən razi.
Hani Poladoğlu, əlində sazı?
Hani o bəxtəvər çağlar, a dağlar?
Təkcə sən ağlama, dağlar, a dağlar. 124

Bir bülbül yuva üstdə göynəyir, dərdi budaqlanır, “Yurd yeri” havası üstdə bir oba, bir mahal ağlayır, Rəşidin yoxluğunu bir yara kimi köksünə sixan şair dağlara “ağlama” deyir.

Musa Ələkbərlinin şair bacımız Məlahət Yusifqızı haqqında səmimi bir yazuşısı var. “Kaspi” qəzetində çap olunan “Yolların ağaran yeri” adlı məqalədə şair Məlahətin yaradıcılığı ilə ilk tanışlığını açıqlayır. Xəlil Rza Ulutürkün “Gənclik” nəşriyyatına gəlməsini, Gədəbəy torpağının yetirməsi olan Məlahət haqqında yüksək fikir söyləməsini, redaksiya işçilərini başına yiğib onun şeirlərini oxumasını və haqlı olaraq onu qüdrətli, cəsur şair kimi təqdim etməsini oxuculara çatdırır. Musa Məlahəti görəndə amazonkaları xatırladığını qeyd edir və Nizaminin Nüşabənin dili ilə dediyi sözləri sitat verərək onu Məlahətə

də şamil edir. Doğrudan da Məlahət mərd qızdır, başqa şair qadınlardan fərqlidir. Elə biliram ki. Xəlil Rzanın, Musa Ələkbərlinin sözləri ilə hamı razılaşar...

Musa Məlahət Yusifqızının iki kitabı oxuduğunu, ürəkdən, tikan çıxaran şeirlərin çoxluğunu diqqətə çatdırır. Məlahətin poeziyasını yüksək dəyərləndirən müəllif yazar: “Məlahət dünyanın istisini-soyuğunu əlbəəl hiss edən, xeyirindən-şərindən baş ayan şairdir.

Gördüklerinin, duyduqlarının özünəməxsus poetik həllini tapa bilir, bu keşməkeşli dünyanın bütün olaylarına öz sözü ilə qiymət verə bilir”. 126

Musa Ələkbərli gözəl şairdir və şeiriyyəti dəyərləndirə bilən şairdir. Zeynəb Əliqızının “Kaspi” qəzetində gedən “Dərd oxşadı könlümüzü” adlı müsahibəsində maraqlı sualları cavablandırı şairin ümumi poeziya haqqında da, ədəbiyyatın, poeziyanın bu günkü vəziyyəti haqqında da obyektiv fikirləri ilə tanış oluruq. Bəzi fikirləri diqqətə çatdırmaq istəyirik: “...Şair olmanın fəxrdən, qürurdan başqa mükafatı var ki? Şairin ən

böyük qazancı, mən deyərdim ki, elə qürur hissidiir.”

Şairin ilhamı elə ilahidən, göylərdən gəlir. Mən şeirlərimi həmişə dan üzü, təxminən saat 4-5 radələrində yazmışam. Mənə elə gəlir ki, mələklər məhz o zaman, insanlar səhərin şirin yuxusunda uyuyanda oyaq olurlar...

Şair üçün onun yaratdıqlarının hamisi doğmadır, əzizdir. Lakin şair elə ömrü boyu yazacağı an yaxşı şeirinə doğru yol gedir. O, daim ürəyindən tikan çıxaraçaq bir şeirin həsratindədir...

Şair çoxalmayıb, Zeynəb xanım, şeir yazan çoxalıb. Şeirin kütləviləşdiyi bir zamanda şairi barmaqla göstərirlər...”

127

“Sənətkar bir parça vətəndi, mənəcə”

Musa Ələkbərlinin bir sıra yazıçılara yazılmış şeirləri də diqqəti çəkir. Xalq yazıçısı İsmayıł Şıxlıya həsr olunmuş “Beş otaq” adlı şeirdə şair əlində köhnə çamadan, sinəsində təzə arzu kənddən səhərə gəldiyini xatırladır. Şeirdə şairin “Ata, gizlənim, tap” deyən, şairə suallar verən qızları da var:

*Bəlkə növbəsində qocalan bilər
Nədir bu şəhərdə təzə ev almaq?
Qoy deyim dağlardan enən oğlana
Alım olmaq qədər asan deyildir
Bakıda yurd salıb, şəhərli olmaq.*

*“Ata, evimizi kim tikib, ata?”
Mənə sual verir balaca Aydan.
“İsmayıł İşıqli” kəlməsi onun
Elə bil süzülür günəşdən, aydan. 128*

Sualın cavabı ayındır. Nə yaxşı Al-lah dünyaya hərdən insanlara sevinc

paylayan xeyirxah insanlar göndərir.
Yoxsa dünya yaşamazdı...

Xalq yaziçisi Əli Vəliyevin xatirəsinə həsr olunmuş “Əli müəllim” adlı sərbəst şeirdə də bir yaziçinin şəxsi və ədəbi portretini görürük: arzuları boyundan uca, ucalıqdan yarıyan, xeyirxahlıq da-lınca dünyanın o başına uça bilən nağıllardan gələn yarinsan, yarıquş bir varlıq kimi təqdim olunan yaziçinin portretini: “Düz sözünün qabağında qılinc, qalxan tablamazdı”, “Onda pələng zəhmi vardi, onda kişi hökmü vardi”, “Bir adamın sərrafiydı, bir də sözün”...

*Məzlumluğa balta idi
onun muzdur cəsarəti,
Düşər tarix kitabına
etibarı, dəyanəti.
Neçə-neçə köməksizin
kömək əli-Əli müəllim!
Muzdurluqdan böyüklüyü gedən yolda
Söz heykəli – Əli müəllim! 129*

“Yaziçi Şahmarın xatirəsinə” adlı şeirdə həyatdan cavan köcmüş Şahmarın itkisi, şairin dəst dərdi, başqa dəst-

larının ağrı-acıları əks olunub. Müəllif burada “göydəndüşmə” sevincdən, ev almaqlarından, ömür-günün Şahmara hər şeyi gec qiymasından, evə vaxtında köçə bilməməsindən və bu evin onlara dağ olmasından-qonşulara düşməyən sevincin dalınca gələn dəst, qonşu itki-sindən danışır. Daha sonra yazar:

*Bu elə duman ki, bu elə çən ki,
Dalınca toy gəlir-oğlunun toyu.
İşiq yandırmadın o evdə sən ki,
Bizi yandırasan ömrümüz boyu!*

*Başının üstündə dikəldi bir daş,
Yarımçıq qisməti bütünmü tutdun?
Yoxsa sən dünyadan köçməyi, qardaş,
Bu evə köçməkdən üstünmü tutdun?! 25*

Burada “Səninlə bir yerdə böyüdü-yündən Ürək ağrısını saya salmadın!”, “Dünyanı dolaşan yetim həsrətin, Dostların qəlbində bitər bir ucu” kimi diqqət çəkən deyimlər vardır.

Musa yaziçi Rafiq Şamiloğlunun 70 illiyi münasibətilə qələmə aldığı “Yetmiş yaşın ucalığında” adlı geniş məqaləsində

vaxtilə QLAVLİT-də məsul vəzifədə çalışan R.İmanovun ömür yolundan, şəxsiyyətindən və yaradıcılığından söhbət açır. O yazır: "Rafiq Şamiloğlu son dərəcə səmimi, təvazökar, iddiasız bir qələm sahibidir. Bu səmimiyyət onun həkayə və povestlərində, romanlarında təsvir etdiyi hadisələrin, məqamların abhavasında, ruhundadır". 131

Musa Ələkbərlinin "Sevimli sənətkar" adlı şeiri xalq yəziçisi, akademik Mirzə İbrahimova həsr olunub. Burada Savalanın dumanından, Araz dərdindən, o taylı yaralardan söz açan şair deyir ki, həqiqəti çoxları unudur, onu öyrənmək istəsən "Həyat"ı oxu. "Sənətkar bir parça Vətəndir, məncə" deyən şair yazır:

*Hər Vətən övladı pərvanə kimi
Dolansa başına Azərbaycanın,
Onda arzularla əməl tən olar,
Hər vətən övladı bir vətən olar.
Sən Vətən nəvalı sənətkarımız,
Sən Araz havalı sənətkarımız.* 132

Şair yəziçini zamanın fövqündə görür və məhz belə bir yəziçinin gələcək günü görə biləcəyini, "Gələcək gün" kimi bir əsəri yaza biləcəyini vurğulayır. Şeirin sonunda isə "Xalqını özünə dayaq eləyən Xalqının ən böyük dayağı oldu" deyə akademikin portretini tamamlayır.

Musa Ələkbərlinin digər alimlərə ünvanladığı şeirlər də maraqlıdır. EA-nın müxbir üzvü professor Qoşqar Əhmədlinin əziz xatirəsinə həsr olunmuş "Xatirə" adlı şeirdə alim haqqında dəyərli fikirlərin şahidi oluruq. Şair böyük alim, sadə insan, hamiya ürək yandıran, bürəyənlərin qolundan tutan, haqsızlıq görəndə əsib-coşan, eldə-obada xeyirxahlığı ilə tanınan, qəblərdə özünə yer qazanan, sevilən, pislik görəndə qəlbini tutub yananaq, xəbislərdən qaçan, hansı kəndə, şəhərə yolu düşsə, neçə-neçə qapını açan bir şəxsiyyət haqqında yazır:

*Üşüyən qızındı ürək odunda,
Odlar ölkəsinin balası idi.
O bizim dağların Qoşqar adında
Etibar, sədaqət qalası idi.*

Xeyirxah duyğular coşdu ilham tək,
Dindi ürəyində, dindi qolunda.
Ömrünü-güniünü ərtdi şam tak,
O elmin yolunda, elin yolunda. 133

Filologiya elmləri doktoru Qulu Xə-
lilova həsr olunmuş “İstəyirəm...” adlı
şeir qoyun-quzusu mələşməyən, oğul-
uşağı güləşməyən, kömbələri güləşmə-
yən, pendiri, dələməsi qəhətə çıxan, ço-
ban tütəyi itən, doqqazlarda qocaları
görünməyən, uşaqları sıriqlıya bürünmə-
yən, ağılları, pəyələri kürünməyən, ca-
vanları qaçıb şəhərə gedən, köhlənləri
yəhərə həsrət qalan, cəhrəsi yaqsız qalib
kökdən düşən, kərəntisi, dəhrəsi pas
atan, nehrəsi muzey eksponatı olan, dir-
riyində-bostanında tağ yanın, bürkü-
sündən bağ yanın bir kənddən söz açır
və bu kəndi “daşa basmaq” istəyir...

Musa Ələkbərlinin “Professor Fər-
had Zeynalova” adlı şeiri belə başlayır:

Professor, dediyiniz mühazirə
Məni yaman silkələdi
birdən-birə!

Əsrlərin dumanını

yarıb gəldi əslim, soyum.
Qəlbiləndim, çinarlandım,
Ərşə-gürşə bülənd oldu
birdən boyum. 134

Şair birdən-birə nəhəngləşdiyini,
oba-oba, ölkə-ölkə birləşdiyini hiss edir.
Şair “haralısan” kəlməsini daşa basır.
Böyüklüyün, birliyin himnini dinləyir.
Burada Həsənoğlu da xatırlanır, Xətai
də, Dədə Qorqud da. Şair professorun
dil ilə bağlı mühazirəsini dinlədikcə mil-
lətinin, dilinin nəhəngliyini dərk edir,
gözündə Azərbaycan nəhəngləşir, ulula-
şır, dili durulaşır, bùllurlaşır. Ona elə
gəlir ki, alın yazısı belə öz dilində yazı-
lib...

Filologiya elmləri doktoru, professor
Qəzənfər Paşayevin 70 illik yubileyinə
hədiyyə edilmiş “Yetmiş nə yaşıdır ki...”
adlı şeir öz sambalı, dolğunluğu cəhət-
dən maraq doğurur. Alimin portretini
oxucuların gözü qarşısında canlandırın
şair qəhrəmanın sevgi dolu ürəyini,
ozan təbiətini, gənc vaxtından aqsaqqal
olmağını, torpağa, yurda bağlılığını,

“Altı il Dəclə və Fərat sahillərində” və təni ömür kimi yaşadığını, qurbanın yad sellərində axmadığını, elmi, kitabı birinci saydığını, daim ziya saçdığını, əsl alim, əsl insan, vətəndaş olduğunu, nəçə-neçə ürəklərə sirdəş olub könüllərə qapı açdığını obrazlı ifadələrlə bize çatdırır. Burada “Xəzinə toplayıb gəldin İraqdan, Heyrətə gətirdin Rəsul Rzani”, “Səndən söz düşəndə Abbas Zamanov Müəllim yox, ata tək qürurlanırdı”, “Böyük alımların əsl qazancı Tarixə iz salan insanlıq olur”, “Elmi titullar da hörmət qazanır Əsl alımların imzası ilə” və s. deyimlər diqqəti çekir. Şeirin ilk və son bəndlərini veririk:

*Kərkük bayatısı şirin dilində,
Halal zəhmətiylə ucalan kişi.
Sağ ikən pir olan Oğuz elində
Tovuz torpağından güc alan kişi...*

*Həmişə qayğıkeş, mehriban, həllim,
İncilər sapılır şirin dilindən.
Yetmiş nə yaşdır ki, Qəzənfər müəllim,
Səksənin, doxsanın yapış əlindən. 135*

Musa Ələkbərlinin incəsənət adamlarına həsr etdiyi şeirlər də diqqəti çekir. Vaqif Mustafazadənin xatirəsinə yazılmış “Elegiya”, Nəzakət Məmmədovanın xatirəsinə həsr edilmiş “Göylər bilməsin”, sevimli mühənnimiz Flora Kərimovaya ünvanlanmış “Belə oxuma”, “Mən sevgi görməmişəm”, Zeynəb Xanlarovaya ithaf olunmuş “Oxu Zeynəbim, oxu” kimi şeirlərdə həm incəsənətə olan dərin məhəbbət, həm də sənətkarlara bəslənilən sevgi, hüsn-rəğbət, hörmət hissi öz dolğun ifadəsini tapmışdır.

Musanın dostu Eldar Ağbulaqlıya yazdığı “Gözümдə ağlayan bulud”, müəllim dostu Aydın Əbilova həsr etdiyi “Vida şeiri”, mühəndis dostu Məsim Kazımova ünvanladığı “Qovlar kəndi”, “həkim dostu Süleymana ithaf etdiyi “Mən beləmi demişdim”, adlı şeirlərdə də böyük səmimiyyət, dosta hörmət və ehtiram, yüksək fəxarət hissi eks olunmuşdur.

“Kaspi” qəzetiinin 10 fevral 2010-cu il tarixli sayında Musa Ələkbərlinin “Elimizin yaxşı kişiləri” silsiləsindən Dayandur Sevginin hazırladığı “Bizdən

ayrı düşənlərə borcumuzu bu ehtiram” adlı səhifədə Musa Məmmədovun xatirəsinə həsr olunmuş “Şair, qonağım ol” deyərdin mənə”, İsfəndiyar Məmmədovun əziz xatirəsinə ithaf edilmiş “Bir dayım var idi”, Qara Muradovun xatirəsinə yazılmış “Kişiydi”, Səlim Aslanovun xatirəsinə ünvanlanmış “Hamının qohumu”, habelə “Dayım Fərruxun xatirəsinə”, “Hüseyn müəllimin xatirəsinə” adlı şeirlər verilmişdir ki, bu şeirlərdə də şairin insanpərvərliyi, insanlara sevgisi, keçmişə, ululara, dünyasını dəyişənlərə hörməti misralanıb şeirləşmişdir.

Musa Ələkbərli yaradıcılığında digər mövzulara da nəzər salmaq, şeirləri təhlilə çəkmək olar. Çünkü onun yaradıcılığında elə-belə, təsadüfi deyilmiş söz, şeir xətrinə yazılmış şeir yoxdur. Hər şeirdə onun ürək yanğısı, sevgisi hiss olunur. Amma biz sadəcə Musa poeziyasında qabarıq görünən və bizi çəkən mövzulardan bəhs elədik. Şair qardaşımıza uzun ömür, cansağlığı və şahə qalxan ilham arzulayıraq...

ƏDƏBIYYAT SİYAHISI

1. “Ədəbiyyat və incəsənət”, 29 yanvar, 1977.
2. Musa Ələkbərli “Məndən şeir istə”, Bakı – 1977, səh. 40.
3. “Ədəbiyyat və incəsənət”, 29 yanvar, 1977.
4. Əlyazma.
5. Musa Ələkbərli “Məndən şeir istə”, Bakı – 1977, səh. 2.
6. “Yüksəliş” qəzeti, 7 fevral, 1978, səh. 4.
7. Musa Ələkbərli “Məndən şeir istə”, Bakı – 1977, səh. 13.
8. “Ədəbiyyat və incəsənət”, 11 noyabr, 1978, səh. 4.
9. “Bolluq uğrunda” qəzeti, 4 mart, 1978, səh. 4.
10. Musa Ələkbərli “Məndən şeir istə”, Bakı – 1977, səh. 43-44.
11. “Azərbaycan gəncləri”, 29 avqust, 1978.
12. Musa Ələkbərli “Məndən şeir istə”, Bakı – 1977, səh. 61-62.
13. “Ədəbiyyat və incəsənət”, 11 noyabr 1978, səh. 4.
14. Musa Ələkbərli “Ürəyimin işığında”, Bakı – 1979, səh. 2.
15. Yenə orada, səh. 3.
16. “Azərbaycan gəncləri”, 17 noyabr, 1979, səh. 3.
17. Yenə orada.
18. Yenə orada.

19. Musa Ələkbərli "Bəlkə bir də görüşdük", Bakı-1981, səh. 12.
20. "Araz" qəzeti, 1 aprel, 1982, səh. 4.
21. "Qurucu" qəzeti, 7 aprel, 1983, səh. 3.
22. Əlyazma.
23. "Ədəbiyyat və incəsənət", 9 dekabr, 1983, səh. 6.
24. Musa Ələkbərli "Gözlərim yol çəkir", Bakı – 1983, səh. 28-29.
25. "Azərbaycan gəncləri", 7 iyul, 1983, səh.4.
26. Musa Ələkbərli "Gözlərim yol çəkir", "Bakı - 1983, səh. 68.
27. "Ədəbiyyat və incəsənət", 9 dekabr, 1983, səh. 6.
28. "Azərbaycan gəncləri", 7 iyul, 1983, səh.4.
29. Musa Ələkbərli "Gözlərim yol çəkir", Bakı – 1983, səh.
30. Əlyazma.
31. Əlyazma.
32. Musa Ələkbərli "Aydanım–Ay işığı", Bakı – 1985, səh. 3.
33. "Ədəbiyyat və incəsənət", 26 iyul, 1990, səh.6.
34. Musa Ələkbərli "Aydanım–Ay işığı", Bakı – 1985, səh. 51.
35. "Həqiqət" qəzeti, 29 sentyabr, 1987, səh.4.
36. Musa Ələkbərli "Sevgi bulağı", Bakı – 1989, səh. 32.

37. "Ədəbiyyat və incəsənət", 26 iyul 1990, səh.6.
38. Musa Ələkbərli "Sevgi bulağı", Bakı – 1989, səh. 38.
39. "Azərbaycan gəncləri", 4 avqust, 1990, səh.4.
40. "Kitablar aləmində" jurnalı, 1990, N-2, səh.40.
41. Musa Ələkbərli "Sevgi bulağı", Bakı 1989, səh. 94.
42. "Azərbaycan gəncləri", 4 avqust, 1990, səh.4.
43. Musa Ələkbərli "Sevgi bulağı", Bakı – 1989, səh. 105.
44. "Ədəbiyyat və incəsənət", 26 iyul, 1990, səh.6.
45. Musa Ələkbərli "Sevgi bulağı", Bakı – 1989, səh. 129.
46. "Kitablar aləmində" jurnalı, 1990, N-2, səh.41.
47. "Ədəbiyyat və incəsənət", 26 iyul, 1990, səh.6.
48. Musa Ələkbərli "Gözündə ağlayan bulud", Bakı – 1992, səh. 2.
49. Yenə orada, səh.5-6.
50. "Azərbaycan" jurnalı, 2010, N-4, səh. 71. "Kredo" qəzeti, 29 may, 2010, səh. 8.
51. Musa Ələkbərli "Gözündə ağlayan bulud", Bakı – 1992, səh. 129.

Musa Ələkbərli poeziyası

52. “Ədalət” qəzeti, 22 dekabr, 2009, səh. 4.
53. Musa Ələkbərli “Gözümdə ağlayan bulud”, Bakı – 1992, səh. 137.
54. Yenə orada, səh. 148.
55. “Kaspi” qəzeti, 21 aprel, 2010, səh. 12.
56. “Kredo” qəzeti, 31 dekabr, 2009, səh. 27.
57. Musa Ələkbərli “Gözümdə ağlayan bulud”, Bakı – 1992, səh. 276.
58. “Kredo” qəzeti, 13 may, 2006, səh. 11.
59. Musa Ələkbərli “Dünya sevgidən doğulub”, Bakı – 2007, səh. 4-5.
60. Yenə orada, səh. 8.
61. “Kaspi” qəzeti, 17-19 iyul, 2010, səh. 16.
62. Musa Ələkbərli “Dünya sevgidən doğulub”, Bakı – 2007, səh. 342.
63. “525-ci qəzet”, 26 iyun, 2010, səh. 24.
64. Musa Ələkbərli “Dünya sevgidən doğulub”, Bakı – 2007, səh. 483.
65. “Ədəbiyyat qəzeti”, 17 avqust 2007, səh.6.
66. “Ədəbiyyat qəzeti”, 13 mart, 2009, səh. 3.
67. “Elimiz. Günüümüz”, aprel, 2009, səh. 12.
68. Musa Ələkbərli. “Tanrı mənə söyləməsə, yazmaram”, Bakı – 2009, səh. 4
69. “Ədalət” qəzeti. 22 aprel. 2010, səh. 6.
70. “Millətin səsi”, 16-22 aprel, 2010-cu il, səh.14.
71. “525-ci qəzet”, 17 aprel, 2010-cu il, səh.24.
72. “Kaspi” qəzeti, 21 aprel 2010-cu il, səh.12.

Musa Ələkbərli poeziyası

73. “Kaspi” (“Ədəbiyyat”), 15-21 may, 2010-cu il, səh. 18.
74. “Ədəbiyyat qəzeti”, 28 may. 2010-cu il, səh.4.
75. Yenə orada.
76. Musa Ələkbərli “Məndən şeir istə”, Bakı – 1977, səh. 13.
77. Musa Ələkbərli “Ürəyimin işığında”, Bakı – 1979, səh. 3.
78. Musa Ələkbərli “Gözlərim yol çəkir”, Bakı – 1983, səh. 8.
79. Musa Ələkbərli “Sevgi bulağı”, Bakı – 1989, səh. 11.
80. Musa Ələkbərli “Gözümdə ağlayan bulud”, Bakı – 1992, səh. 9; 11.
81. “Azərbaycan” jurnalı. 2002-ci il, N 11, səh.83.
82. “Azərbaycan” jurnalı. 2003-cü il, N 11, səh.84.
83. “Azərbaycan” jurnalı. 2009-cu il, N 7, səh.88-89.
84. “Azərbaycan” jurnalı. 2006-ci il, N 11, səh.48-49.
85. “Azərbaycan” jurnalı. 2001-ci il, N 11, səh.74.
86. Musa Ələkbərli “Məndən şeir istə”, Bakı – 1977, səh. 23.
87. Yenə orada, səh. 34.
88. Musa Ələkbərli “Ürəyimin işığında”, Bakı – 1979, səh. 32.

Musa Ələkbərli poeziyası

89. Yenə orada, səh. 36.
90. Musa Ələkbərli "Bəlkə bir də görüşdük", Bakı - 1981, səh. 22.
91. Musa Ələkbərli "Gözlərim yol çəkir", Bakı - 1983, səh. 29.
92. Musa Ələkbərli "Aydanım - ay işığı", Bakı - 1985, səh. 4.
93. Musa Ələkbərli "Sevgi bulağı", Bakı 1989, səh. 12.
94. Musa Ələkbərli "Gözümdə ağlayan bulud", Bakı-1992, səh. 57.
95. Yenə orada, səh. 159.
96. Yenə orada, səh. 166.
97. "Azərbaycan" jurnalı, 2009, N-7, səh. 90.
98. "Azərbaycan" jurnalı, 2003, N-11, səh. 89.
99. "Azərbaycan" jurnalı, 2002, N-11, səh. 84.
100. "Azərbaycan" jurnalı, 2007, N-10, səh.43
101. "Azərbaycan" jurnalı, 2004, N-11, səh.97
102. "Azərbaycan" jurnalı, 2004, N-11, səh.99
103. "Azərbaycan" jurnalı, 2001, N-11, səh.74
104. Musa Ələkbərli "Gözümdə ağlayan bulud", Bakı-1992, səh. 42.
105. Musa Ələkbərli "Tanrı mənə söyləməsə, yazmaram", Bakı-2009, səh. 684.
106. Musa Ələkbərli "Gözümdə ağlayan bulud", Bakı-1992, səh. 142.
107. "Ulduz" jurnalı, 2009, N-12, səh. 45-46.
108. Yenə orada, səh. 47.

Musa Ələkbərli poeziyası

109. Musa Ələkbərli "Gözlərim yol çəkir", Bakı - 1983, səh. 14.
110. Musa Ələkbərli "Sən məndən şeir istə", Bakı - 1977, səh. 51.
111. "Mədəni-maarif" jurnalı, 2010, N-3, səh.63
112. Musa Ələkbərli "Gözümdə ağlayan bulud", Bakı - 1992, səh. 82.
113. "Azərbaycan" jurnalı, 2005, N-11, səh.120.
114. Musa Ələkbərli "Aydanım - Ay işığı", Bakı - 1985, səh. 18.
115. Yenə orada, səh. 19.
116. "Azərbaycan" jurnalı, 2000, N-7, səh. 118.
117. Musa Ələkbərli "Gözümdə ağlayan bulud", Bakı - 1992, səh. 26.
118. Musa Ələkbərli "Bəlkə bir də görüşdük", Bakı-1981, səh. 26.
119. Musa Ələkbərli "Sevgi bulağı", Bakı - 1989, səh. 20.
120. Musa Ələkbərli "Gözlərim yol çəkir", "Bakı-1983, səh. 36.
121. Makina çapı, səh. 1.
122. Musa Ələkbərli "Aydanım - Ay işığı", Bakı - 1985, səh. 27.
123. Makina çapı, səh. 12-13.
124. Musa Ələkbərli "Gözümdə ağlayan bulud", Bakı - 1992, səh. 163.

125. Yenə orada, səh. 164.
126. "Kaspi" qəzeti, 2010-cu il, 19-21 iyun,
səh.20.
127. "Kaspi" qəzeti, 2007-ci il, 4 iyul, səh. 15.
128. Musa Ələkbərli "Sevgi bulağı", Bakı –
1989, səh. 9.
129. Yenə orada, səh. 23.
130. Yenə orada, səh. 25.
131. "Azad Azərbaycan" qəzeti, 2010-cu il, 31
yanvar, səh. 7.
132. Musa Ələkbərli "Bəlkə bir də görüşdük",
Bakı – 1981, səh. 24.
133. Musa Ələkbərli "Məndən şeir istə",
Bakı – 1977, səh. 16.
134. Musa Ələkbərli "Bəlkə bir də görüşdük",
Bakı – 1981, səh. 12.
135. "Ömrün əbədiləşən illəri", Bakı – 2012,
səh. 507-508.

**SONA XƏYALIN "MÜASİRLƏRİM"
SERİYASINDAN OLAN
KİTABLARININ SİYAHISI**

Kitabın adı	Yazıl- diği tarix	Çap tarixi
Mailin ünvanı vətəndir	1995	1995
Rəsul Rza (yaradıcılığı əsasında)	2001	2003
Anlanılmamaq dərdi (Anarın yaradıcılığı əsasında)	2003	2003
Cabir Novruz (yaradıcılığı əsasında)	2003	2004
Dünya mənim, dünya sənin, dünya heç kimin (Məmməd Araz yaradıcılığı əsasında)	2003	2003
Nigar Rəfibəyli (yaradıcılığı əsasında)	2003	2003
Elçin (yaradıcılığı əsasında)	2003 - 2004	2006
Əli Tuđə (yaradıcılığı əsasında)	2004	2011
Çingiz Əlioğlu (yaradıcılığı əsasında)		2004
Zeynal Xəlil (yaradıcılığı əsasında)	2004	2010

Sona Xəyal

Vaqif Səmədoğlu (yaradıcılığı əsasında)	2004- 2005	2006
Fikrət Qoca (yaradıcılığı əsasında)	2005	2006
Adil Babayev (yaradıcılığı əsasında)	2005	2012
Qabil (yaradıcılığı əsasında)	2005	2006
Vahid Əziz (poeziyası əsasında)	2005- 2006	2010
Əli Kərim (yaradıcılığı əsasında)	2006	2011
Nəriman Həsənzadə (yaradıcılığı əsasında)	2007	-
Samət Əlizadə (yaradıcılığı əsasında)	2006- 2008	2008
Şahid Həbibullayev	2009- 2010	-
Sabir Rüstəmxanlı (yaradıcılığı əsasında)	2006- 2007	2012
Musa Ələkbərli (yaradıcılığı əsasında)	2010- 2012	2015
Alməmməd İsgəndərli (yaradıcılığı əsasında)	2011- 2012	2012
Rüzgar Əfəndiyeva (yaradıcılığı əsasında)	2012	2012

Kitabın içindəkilər

Şair dünyasına, şerif dünyasına (<i>Vaqif Yusifli</i>)	3
Musa Ələkbərli – 60	10
Musa Ələkbərli poeziyası	14
“Məndən şeir istə”	18
“Ürəyimin işığında”	31
“Bəlkə bir də görüşdük”	39
“Gözlərim yol çəkir”	52
“Ozan yolu”	68
“Aydanım – ay işığı”	72
“Sevgi bulağı”	77
“Gözümdə ağlayan bulud”	94
“Dünya sevgidən doğulub”	110
“Tanrı mənə söyləməsə, yazmaram”	126
Yubiley təbrikləri	131

Musa Ələkbərli yaradıcılığında vətən,
millət və təbiət təsübkeşliyi

I	
“Vətən eşqi ürəyimdə bir qala”	143
II	
“Gözəlliyi hardan alıb bu dağlar”	155

Musa Ələkbərli yaradıcılığında
sənətə və sənətkara münasibət

I	
“Şairlik haqq vergisidir”	167
II	
“Sənətkar bir parça vətəndi, mənca”	203
Ədəbiyyat siyahısı	214
Sona Xəyalın “Müasirlərim” seriyasından olan kitablarının siyahısı	221

SONA XƏYAL

MUSA ƏLƏKBƏRLİ

(yaradıcılığı əsasında)

Mətbəənin direktoru: *Elman Qasımov*

Çapa imzalanmışdır: 30.07.2015

Formatı: 70x90 1/32

Həcmi: 14 ç.v.

Sayı: 250

“Zərdabi LTD” MMC

Nəşriyyat Poliqrafiya müəssisəsi

Tel.: (012) 984-79-62

Mob.: (050,055) 344-76-01

e-poçtu: zerdabi_em@mail.ru

Azf 300 767